

LAISVĖ

IDEJINĖ KOVA UŽ LIETUVĄ

MOKSLAS * radijas * RAŠY TINIS ŽODIS

LIETUVIAI MODERNIAJAM PASAULY

*Apie modernųjį žmogų ir rezistenciją rašo Andrius
Baltinis*

Istorinę išsivijijos misiją nagrinėja Juozas Meškauskas

KATALIKAS: LIBERALUS AR KONSERVATORIUS?

*Katalikams lemtingą klausimą nagrinėja Amerikos
intelektualas*

- * Apie naująjį Vakarų Europos socializmą rašo
Natkevičius ir Ričardas Bačkis*
- * Išsami Pavergtos Lietuvos Kultūrinio gyvenimo
apžvalga*
- * Ar bus katalikas Amerikos prezidentu*

Lietuvos vergijos dvidešimtmečiu: LFB Tarybos deklaracija; Idėjinė kova už Lietuvą; Lietuviškas laisvojo pasaulio ir Sovietų propagandos dialogas; Spausdintas žodis laisvės kovos tarpyboje	1-20
Vladas Šlaitas: Po gimtuoju dangum . . .	13
Andrius Baltinis: Modernusis žmogus ir rezistencija	21
Juozas Meškauskas: Svajonės ir realybė .	31
Vincas Natkus ir Ričardas Bačkis: Vakarų Europos socializmas	38
Thomas P. Neill: Liberalus katalikas prieš konservatyvųjį	45
Darbai ir Idėjos: Ar bus katalikas Amerikos prezidentu	51
Lietuvių Bendruomenė: Kultūrinis gyvenimas pavergtoje Lietuvoje; Ketvirtoji JAV ir Kanados LFB konferencija; Lietuviškų studijų Fondas . . .	53-64

Į LAISVĘ — Lietuvių Fronto Bičiulių trimėnesinis politikos žurnalas.

Redaktorius — dr. Vytautas Vardys.

Redakcijos adresas: Į **Laisvę**, 3351 N. Cramer Rd., Milwaukee 11, Wis.

Viršelio vinjetė — dail. T. Valiaus.

* * *

Administratorius — Viktoras Naudžius.

Administracijos adresas: Į **Laisvę**, 1936 S. 49 Ave., Cicero 50, Illinois. Telef. OLYmpic 2-3596.

* * *

Į LAISVĘ — TOWARD FREEDOM, Lithuanian quarterly of politics. Managing Editor: dr. V. Vardys. Address: 3351 N. Cramer Rd., Milwaukee 11, Wis. **Business manager:** V. Naudžius, 1936 S. 49 Ave., Cicero 50, Illinois. Phone: OLYmpic 2-3596.

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAI

Administracija dėkoja visiems tiems, kurie jautriai atsiliepė į paraginimą sutvarkyti savo prenumeratų sąskaitas. Administracija prašo ir tikisi, kad ir visi kiti, gavę paraginimo laiškus, nedelsdami atsilies į prašymą.

Mielas prenumeratoriau, paremsi Į **Laisvę** žurnalą pakalbindamas savo pažįstamus jį užsiprenumeruoti.

Į **Laisvę** skaitytojai, pakeitę savo adresus, tuojau praneškite savo adresą administracijai.

Į **Laisvę** administracijoje galima gauti ankstesniųjų Į **Laisvę** žurnalo numerių. Taip pat gaunamas Lietuvių Fronto Bičiulių leidinys Į **PILNUTINĘ DEMOKRATIJĄ**. Kaina \$1.00. Kreiptis: Į **Laisvę**, 1936 S. 49 Ave., Cicero 50, Illinois. Telef. OLYmpic 2-3596.

Į LAISVĘ METINĖ PRENUMERATA:

Amerikoje (Šiaurės ir Pietų) \$3.00; Australijoje ir D. Britanijoje — L. 10; Italijoje — L. 900; Prancūzijoje — F. 1000; Švedijoje — Kr. 10; Šveicarijose — Fr. 8; Vokietijoje — DM 8.

ATSKIRAS NUMERIS

Amerikoje \$1.00; Australijoje ir Britanijoje — L.3; Italijoje — L. 300; Prancūzijoje — Fr. 250; Šveicarijose — Fr. 3; Švedijoje — Kr. 3; Vokietijoje — DM. 2.

Norintieji Į **Laisvę** žurnalą gauti oro paštu primoka faktines oro pašto išlaidas.

LIETUVOS VERGIJOS DVIDEŠIMTMEČIU

LFB TARYBOS DEKLARACIJA

Lietuvoje okupacinė administracija ir komunistų partija, diriguojamos iš Maskvos, mini šią vasarą okupacijos dvidešimt metų sukaktį su džiūgavimu. Tas Maskvos džiūgavimas betgi yra pamuštas susirūpinimu. Susirūpinimą išduoda nuolat skelbiama neapykanta tiems, kurie gresia padaryti Maskvos laimėjimą netikrą ir nepastovų.

Niekam okupacinė propaganda nelieja tiek neapykantos kaip „buržuaziniams nacionalistams“, tai yra tiems, kurie myli Lietuvą, negarbina Maskvos, neprisideda prie istorijos bei gyvenimo klastojimo ir Lietuvos kolonizavimo.

Prieš jokią kitą idėją okupantas taip nesivaro kaip prieš tautinę ir religinę. Jokio kito patrioto taip neniekina kaip laisvės kovotoją, partizaną. Joks kitas Lietuvos gyventojas taip nediskriminuojamas kaip kunigas.

Sovietinė neapykanta yra ženklas, kad okupantas, ilgų metų teroru nužudęs šimtus tūkstančių Lietuvos žmonių, nestengia nužudyti laisvės idėjos. Idėjos, kuri, kankinių krauju nuskaidrinta, kaitina ir įkvepia gyvuosius trokšti — laisvės asmeniui, laisvės tautai, laisvės gyvenimui, laisvės kūrybai.

Smurto sukakties minėjimu Maskva siekia Lietuvoje sustiprinti savo padėtį ir susilpninti laisvės idėją. Vietoj laisvės siekia įpiršti jos priešybę pavergtojo lietuvių galvojimui, kad pavergimą laikytų laisve, pavergėją — išlaisvintu.

Į okupanto skelbiamą Lietuvos pavergimo džiūgavimą laisvasis

lietuvis savo darbais skelbia Lietuvos laisvę ir tikėjimą.

Į okupanto Lietuvos laisvės kovotojų niekinimą laisvasis lietuvis atsako sustiprintu dėmesiu laisvės kovotojams, partizanams; parodo jų siekimus, žygius, aukas. Pačioje Lietuvoje ir Sibire kilęs žuvusiųjų laisvės kovotojų kultas laisvojo lietuvių palaikomas ir plečiamas.

Į okupanto akciją prieš lietuvių tautą, į jo pastangas lietuvių tautą pakeisti maskviniu nacionalizmu — laisvasis lietuvis atsako savo gyvu tautiniu pareiškimu, sustiprintu patriotizmo švitėjimu savo gyvenimo eigoje.

Į okupanto neapykantą religijai ir bažnyčiai, į jo pastangas

religiją pakeisti sovietiniu ateizmu, bažnyčią — kompartija, — laisvasis lietuvis atsako, religijos ir bažnyčios poveikį pavergtųjų lietuvių atsparumui stiprinamas, atsako pastangomis išlaikyti išeivijos lietuviškųjų parapijų tautinį vaidmenį.

Į okupanto Lietuvos praeities ir dabarties vaizdo klastojimus, į lietuvių ir kitų pavergtų tautų prieš Makvos rasę diskriminavimus, kaip tai darė į negarbingą praeitį nuėjęs Maskvos sąjungininkas hitlerinis nacizmas; į Maskvos reikalavimus dėkingumo už pavergimą ir baudžiatvėrės duoklės, — laisvasis lietuvis atsako, tuos klastojimo, diskriminavimo, plėšikavimo faktus registruodamas, kad būtų keliamas pasaulio sąžinės pasipriešinimas okupantui.

Į okupanto laisvųjų lietuvių veikėjų juodinimą, laisvųjų lietuvių skaldymą, jų vaizdavimą praradus tautinį bei moralinį jausmą ir kūrybos pažangą — laisvasis lietuvis atsako, stiprindamas tautinį solidarumą, asmeninių ir grupinių santykių džentelmeniškumą, laisvos kūrybos meninio lygio kėlimą.

Į okupanto kaltinimus laisvųjų lietuvių bendravimu su Amerikos „imperialistais“ laisvasis lietuvis atsako padėka ir pasididžiavimu, kad Amerika ir kiti laisvieji kraštai remia sovietų pavergtų tautų kovą.

Laisvieji lietuviai, pagarbiai nusilenkdami pavergtųjų lietuvių žygiams bei kančioms, jų aukos bei ištvermės heroizmui, jų kūrybiniams laimėjimams, savo laisvu apsisprendimu ryžtasi tiems tautiniams uždaviniams, kurie pavergtajam lietuviui neprieinami.

Šitaip suprasdami laisvojo lie-

tuvio pareigą, Lietuvių Fronto Bičiuliai išsipareigoja:

Pirma, pagerbdami Julijoną Būtėną ir Juozą Lukšą kaip laisvės kovotojų simbolius, ir pratęsdami bičiulių anksčiau parodytą iniciatyvą, steigia fondą rezistencijai prieš okupaciją bei komunizmą, o taip pat studijinei bei kūrybinei veiklai remti.

Antra, leidžia vokiečių kalba leidingi apie padėtį okupuotoje Lietuvoje.

Lietuvių Fronto Bičiulių Taryba kviečia Lietuvių Fronto Bičiulius ir visus laisvuosius lietuvius į okupanto džiūgavimus pavergimo sukaktimi ryžtingai atsakyti laisvės darbais.

Lietuvių Fronto Bičiulių Taryba:

Kęstutis Balčys,
Stasys Barzdukas,
Juozas Brazaitis,
Juozas Girnius,
Zenonas Ivinskis,
Juozas Kazickas,
Petras Kisielius,
Antanas Maceina,
Pranas Padalis,
Leonas Prapuolenis,
Vytautas Vardys

Cleveland, 1960 m. gegužės 29 d.

Kai mes didžiuojamės Basanavičium, Maironiu, mes užmirštam, kiek tokių pat kaip jie jaunuolių sutirpo Rusijoje, Lenkijoje. O Lietuva kėlės ir be jų. Tas pats ir dabar. Jei ilgametė tremtis gražins Lietuvai porą trejetą šimtų jaunų puikiai kvalifikuotų žmonių, prisitaikiusių prie naujų sąlygų, tai jie bus pakankama tremties duoklė laisvai Lietuvai.

Juozas Brazaitis

IDĖJINĖ KOVA UŽ LIETUVĄ

Propaganda kaip laisvės kovos priemonė * Diplomatiniai, politiniai, idėjiniai metodai * Ar apsimoka propaganda? * Tikslai ir priemonės.

Laikas nuo laiko sveika paseikėti techniką ir metodus, mūsiškių naudojamus Lietuvos laisvės idėjai išlaikyti ir naujiems laimėjimams atsiekti. Vakariečių lietuvių tarpe du metodai yra žinomiausi: diplomatinis ir politinis. Pirmąjį vartoja mūsų diplomatai bei įvairios egzilinės organizacijos ir grupės. Jo esmė — tarpautinių kontaktų palaikymas. Antrąjį metodą vartoja įsipilietinusios organizacijos kaip ALT, Amerikos Lietuvių Taut. S-ga, Lietuvos Vyčiai, Lietuvių Bendruomenė. Politinio metodo esmė — ryšių palaikymas su savo valdžios žmonėmis, labiausiai su Kongreso nariais, reagasimas į įvairius gyvenimo įvykius, liečiančius Lietuvą. Yra betgi ir trečias metodas, kuris mūsų tarpe vartojamas (ir studijuojamas!) mažiausiai — tai idėjinis, propagandinis kelias, pasireiškęs žodžio ir rašto, mokslinės ir meninės kūrybos vartojimu Lietuvos laisvės reikalui ginti ir kelti, laisvės dvasiai Kaune ar Vilniuje išlaikyti. Iki šiol šiuo metodu buvome susidomėję mažiau negu mūsų kitataučiai draugai. Jie išlaiko radijo programą (žiūr. pereitą ir dabartinį **Į Laisvę** nr.), Laisvosios Europos Komitetą, kurio dalim yra Lietuvos Laisvės Komitetas, Baltijos Studijų Institutą Bonnoje ir pan. Šiame **Į Laisvę** numeryje rasime ir svetimtaučių rašytinio žodžio Lietuvos tarnyboje apžvalgą

(duodamą kartu su mūsų pačių darbais). Prie tų apžvalgų, žinoma, galima būtų pridėti ir eile kitų, jau ne tiek svetimtaučių, kiek mūsų pačių darbus skaičiuojančių. Čia reiktų išskirti ir minėti įvairius kongresus, kaip pav. Amerikos Liet. Taut. Sąjungos organizuotus sąskrydžius Washingtone, kuriuose paprastai dalyvaudavo dideli kongresmanų skaičiai, Jaunimo petičiją, savo laiku organizuotą Lietuvių Studentų Sąjungos rėmuose, parodas (pav. Maniloje, Washingtone) šventes ir kt.

Ar Idėjinė Veikla Apsimoka?

Idėjinės, propagandinės priemonės, mūsųose dažnai aiškinama, neapsimoka vartoti, kadangi jos kaštuojančios daug pinigų, gi jų rezultatai būna maži. Jinai esanti gera tik kai kas kitas apmoka sąskaitas. Šios minties puoselėtojai paprastai nurodo į Kersteno Komiteto veiklą. Toji veikla nieko nekainavusi Amerikos Lietuvių Tarybai, kuri buvo to komiteto pradininkė, nes Komiteto išlaidas sumokėjo pats JAV Kongresas. Todėl, girdi, Altui be Kongreso nebūtų apsimokėję propagandos organizuoti, nes nebūtų buvę pinigų. Tačiau tai nevisai tiesa. Kersteno Komiteto sudarymas ir veikla ALT kaštavo daugiau kaip 40.000 dolerių. Ir niekas nesako, kad tie pinigai buvo veltui

išmesti. Jie pasitarnavo mūsų idėijinei kovai.

Panašiai galima atsakyti ir tiems, kurie mano, jog idėjinė veikla neapsimokanti, kadangi ja daug ko atsiekti nesą galima. Žinoma, jei vienos knygos išleidimu ar parodos suruošimu norima jau išskeldinti trispalvę Vilniaus pilies bokšte — visada idėjine veikla reikės nepasitenkinti. Idėjinė veikla niekada neatsiekia galutinio tikslo, kaip jo neatsiekia nei diplomatinė nei politinė veikla atskirai paėmus. Idėjinė veikla yra tik viena iš priemonių. Jos tiesioginis tikslas — ne nugalėti, bet informuoti, apšviesti, palenkti žmones savam reikalui. Jei tų artesniųjų, ne galutinių, tikslų atsiekiama, idėjinė veikla jau save pateisina. Reikia pažymėti, jog naujajam pasauly, kuris ginklų teroro balansu bandys išlaikyti taiką, mūsų veikla turės būti ilgos distancijos bėgimo. Tai reiškia, jog galutinio tikslo — Lietuvos laisvės dar ilgokai neatsieksim ir reikės tenkintis antriniais tikslais. Ir didžiosios pasaulio valstybės prieš naudodamos ginklus galutiniams nesutarimams išspręsti, bandys viena kita nugalėti neginklinėmis priemonėmis, kurių tarpe idėjinis (vadinamas psichologiniu karu) metodas vis didėja savo reikšme ir naudingumu.

Ilgo bėgimo perspektyvoje politikai mums negalės daug ko atlikti, nors ir žadės: **į karą dėl Lietuvos niekas neis.** Diplomatinės priemonės taip pat vartų į Klaipėdą neatkels, nes neatrodo, kad sovietai atsisakytų Baltijos valstybių prie konferencijos stalo. Tokiu būdu reikia rengtis ilgam apsikasmui. Ši-

tai gi reiškia, jog didelį dėmesį reikia kreipti ne tik į valdžios žmones ar diplomatijos atstovus, bet ir į platesniąją visuomenę. Jų tarpe reikia mums palaikyti ir palaipsniui ugdyti gerą valią Lietuvos laisvės klausimui, atitaisyti sovietų melus, informuoti apie tikrą ir realią Lietuvos padėtį. Šitai galima ryžtis atlikti tik ryžtantis idėjinio metodo naudojimui. Tam nereikia atsisakyti diplomatijos nei politikos, tik labiau nei iki šiol rūpintis idėjine kovos už laisvę dimensija.

Kokis Idėjinės Veiklos Tikslas Ir Kokios Priemonės?

Idėjinis — propagandinis karas yra visų sunkiausias, nes nelengva apsispręsti ko konkrečiai norima atsiekti, kokią visuomenę, pasiekti. Reikia žinoti priėjimus prie žmonių, kuriuos norima laimėti, reikia racionaliai vartoti visas galimas priemones, kad sugebėjus patenkinti ir tuos, į kuriuos veikla nukreipta, ir tuos, kurie tą veiklą remia pinigų ir darbu. Kitaip tariant, idėjinio metodo vartojimą reikia planuoti tikslų ir apimties požvilgiu ir tą planavimą vykdyti galimybių, labiausiai gi realistinio biudžeto rėmuose. Jėgų turėjimas ir išteklių dydis labai apsprendžia idėjinio karo (kaip ir kiekvienos veiklos) pobūdį.

Kokią formą vartosime: paprastą kasdienę ar masinę komunikacijom geriausiają? Ar pasitenkinsime populiaria — žurnalistinė informacija ar įkinkysime mokslą į laisvės reikalą? Ar bandysime pasiekti visus amerikiečius ar kanadiečius, vokiečius ir

pan., ar tik tam tikrus, kurie mumms gali būti naudingiausi?

Masinė Komunikacija

Neturėdami didžiulių finansinių išteklių, masinės komunikacijos savo darban įkinkyti pilnai negalime. Kai kam (pav., Jok. Stukui televizijoje) yra retkarčiais tai pasisekę įvykdyti lokalinio būdu. Ir pramatoje ateityje šios pastangos bus labiausiai lokalinio pobūdžio. Tačiau šioje srityje nuveikti galima daug, nes „lokalinės“ komunikacijos priemonės JAV didžiuosiuose centruose pasiekia milijonus žmonių (pav., 10 mil. New Yorke, 4-5 mil. Čikagoje). Reiktų manyti, jog būtų tikslu atidėti ir pinigų ir pastangų dalį kad ir nedažniems televizijos (o ir radijo) pasirodymams. Prieš eilę metų, pav., Milwauke, Wis., lietuviai buvo nupirkę radijo laiko politinei ir meninei programai apie Lietuvą, kuri praėjo dideliu pasisekimu. Tų lietuvių Milwauke tuo metu nebuvo šimto. Šitaip galima padaryti, kadangi radijo laikas yra labai pigus. Televizijos srityje reikia atkreipti didelį dėmesį į edukacinės — auklėjamosios televizijos galimybes. Toji televizija kvalifikuotiems žmonėms yra labai prieinama ir tokia būtų dar labiau, jei ja domėtumės.

Mokslo Įjungimas

Negalima pasitenkinti žurnalistine informacija. Straipsnis *The New York Times*, *Life*, *Le Mond*, *Frankfurte Allgemeine* ar kitame laikraštyje yra didelės reikšmės, bet laikraščio įspūdis ir jo informacijos intensyvumas yra nedideli. Neturime mes nei savų žurnalistų, kurie rašytų apie Lietuvą

be specialių raginimų. Maža turi me ir pinigų tokiems straipsniams užsakinėti: jų reiktų daug ir dažnai. Tačiau neesame visai bebalisiai: Lietuvos Vyčiai gerai išnaudoja laiškų redaktoriams skyrius. Mes galime per tuos skyrius daug geriau nei iki šiol prakalbėti. Jie visuomenės yra skaitomi ir sekami. Išspausdinti laiškai neprazūva. JAV ir Kanados Lietuvių Fronto Bičiulių 1959 m. studijų dienose buvo ypačiai atkreiptas dėmesys į laiškų rašymo galimybę. Tą patį reikia pakartoti dabar. Tačiau tai ne viskas.

Į idėjinį karą reikia įjungti mokslą. Šiais laikais taip jau darosi, kad propaganda sunkiai beįmanoma be gerų ir nuodugnių istorinių, politinių, sociologinių ir pan. studijų ir be tokias studijas finansuojančių ir organizuojančių centrų. Nelemtas senesniųjų organizacijų nesutaramas, o dar labiau, mokslo neįvertinimas politinėje veikloje (šitai ypač tinka Altui) neleido sudaryti didesnės studijinės organizacijos. Tokią ALT buvo sukūręs ryšium su Kersteno Komiteto darvais, bet investigacijai pasibaigus, ir ALT centras buvo uždarytas. Iniciatyvą todėl reikia daryti iš šalies. Tačiau ALT ir kiti, jei norės išlikti kuo iki šiol buvę lietuviškajai visuomenei Lietuvos dalykuose, turės padaryti labai rimtų reformų šioje srityje.

Reikia paklausti: kodėl mokslas „brukamas“ į idėjinį karą. Pati svarbiausia priežastis (šalia kitų gana svarbių) yra ta, kad mūsų laikais politikoje didesnės reikšmės įgyja intelektualai, visuomeninę opinią (o kartu nusistatymą Lietuvos laisvės klau-

simu) vis labiau formuoja žmonės su aukštu intelektualiniu išsilavinimu, politikai vis labiau remiasi jiem patiekiamą studijine medžiaga. Prie jų sunku prieiti be ko nors substancialaus. Prie jų įmanoma betgi prieiti per įvairias mokslines įstaigas, bibliotekas, o ypač per universitetus. Mūsuose šitie faktai buvo gerokai pamiršti. Esamose piniginėse ir visuomeninėse sąlygose (personalo ir pan. atžvilgiu) dar neįmanoma leisti į plačią masinę komunikacijos veiklą, todėl labiau ir labiau turime domėtis kas dedasi universitetuose ir vis labiau taikytis intelektualiniam visuomenės sluoksniui.

Kiekvieną žmogų gatvėje pasiekti neįmanoma — nėra pinigų. O ir nereikalinga — jis perdažnai keičia savo nuomonę, kad jį visą laiką galėtų sotinti savo medžiaga. Reikia pasiekti tuos, kurie patys savo ruožtu formuoja „žmogaus gatvėje“ opinį. Šitie yra prekybos ir pramonės žmonės, profesionalai, rašytojai, mokslininkai ir pan. Jie visi šiais laikais priklauso nuo studijinių patarėjų, randamų universitetuose ir panašiose įstaigose. Išvada: reikia daugiau atkreipti dėmesį į studijinės veiklos išvystymą, kad per studijinį darbą pasiektų opinį formuojantį elitą. Tokiu būdu ne tik lietuviškai informacijai būtų patarnaujama, bet sudaromos sąlygos ir lietuviškajam intelektualiniam jaunimui atsiekti tame elite stiprių pozicijų. Nuo pasisekimo šitame fronte daug priklausys mūsų ateities stiprybė.

Neišplėtosios Inicijatyvos Pavyzdys

Mūsojoje visuomenėje vienu tokiu studijiniu instrumentu turėjo

tarnauti Lietuvos Studentų Sąjungos leidžiamas *Lituanus*. Šio žurnalo pavyzdys tinka čia dėstomos minties pailiustravimui. Kasmet *Lituanus* daromos rinkliavos, o pagal jų vadovų informaciją, per metus žurnalui reikia 5000 (gal 7000?) dolerių. Tai nemaža pinigų suma, nors didžiosios propagandos dimensijoje, aišku, tai tik lašas jūroje. Žinome, kad už šiuos pinigus gauname gražų, dailiai tvarkomą, žurnaliuką. Bet kam jis skirtas, koks jo tikslas? Būdamas „digestinio“ turinio su paveikslais jisai aiškiai skiriamas vidutiniajam žmogui, gal būtų su universitetiniu išsilavinimu, tačiau tokiam, kuris vartoja spaudą pasiskaitymui, ne studijoms, ne informacijai, politikai ir pan. Prie to reikia pridėti, kad su 5000 egz. vargu ar daug tokių žmonių galima pasiekti (jeigu ir būtų iš to kokios naudos). Dažnas amerikietis, peržiūrėjęs *Lituanus*, pasidaro išvada, jog laikraštis skiriamas lietuvių išlaikyti (sic!). **Ištikrųjų, *Lituanus* galėtų atlikti didelę misiją atsikreipdamas į jau lietuviškai nebekalbančius JAV, Kanados, Anglijos ar Australijos lietuvių kilmės žmones, ypač jaunimą.** Tačiau kaip jisai dabar pasirodo — jisai neturi taikinio. *Lituanus* su laiku būtų turėjęs išsivystyti į modifikuotos formos mokslinį žurnalą, priimtina universitetų bibliotekoms, universitetams ir pan. Tokiu jis nepasidarė.

Šitai sakant nenorime paneigti studentiškojo jaunimo iniciatyvos. Ji buvo ir tebėra sveika. Ji parodė kelią, tačiau nėra reikalo laikraštį girti visą laiką vien dėl to, kad jį sugalvojo jaunimas. Žurnalą, tarp kitako, jau

LIETUVIŠKAS LAISVOJO PASAULIO IR SOVIETŲ PROPAGANDOS DIALOGAS

WASHINGTONAS

Amerikos Balsas — JAV politikos veidrodis * Informacija be komentarų * Nusistatymas: „nesikišti“ į Sovietų Sąjungos vidaus reikalus

* Labiausiai trukdoma programa

I.

Amerikos Lietuvių Tarybos pastangomis lietuviškosios radijo transliacijos per Amerikos Balsą Washingtone pradėjo veikti 1951 vasario 16 d. Atidarymo iškilnėse dalyvavo aukštas valstybės departamento pareigūnas ir Lietuvos įgaliotas ministeris Washingtone

eilę metų tvarko nestudentai, mokslus jau senokai baigę. **Lituanus** čia minimas, kadangi jisai iki šiol buvo vienintelis, teikęs šiokių tokių vilčių, galimybių. Laikas atkreipti visuomenės dėmesį, kad iš tų galimybių jau lauktini ir rezultatai.

Atsakymas Okupantui

Propagandinės kovos suorganizavimas, sutikslinimas ir suintensyvinimas turėtų būti pačiu svarbiausiuoju mūsų visuomenės atsakymu į šių metų maskvinį vainikavimąsi lietuvių tautos kalvarijos vainiku. Šiame **! Laisvę** numerį skaitytojas ras — be čia išreikštų minčių — ir apžvalgas, kuriose nusakomas sakinio bei rašytinio žodžio indėlis į Lietuvos laisvės tarnybą. Kaip matysime, mūsų pačių įdėtasis yra ištikrųjų nedidelis.

Povil. Žadeikis. Pradžioje programa ruošė tik 2 žmonės — K. Griņius ir P. Labanauskas. Greit lietuviškasis skyrius išaugo ligi 8 nuolatinių tarnautojų, kuriems kartas nuo karto talkininkavo ir nenuolatiniai bendradarbiai. Korėjos karo ir šaltojo karo stiprėjimo ženkle Amerikos Balso transliacijos turėjo tendencijos plėstis. 1952 m. pavasarį lietuviškosios transliacijos pradėjo veikti Miunchene, kuriom vadovavo J. Laučka, betgi kurios po 6 metų liko nutildytos.

Amerikos Balsas yra Jungtinių Amerikos Valstybių Informacijos Agentūros įstaiga. Suprantama, kad ji informuoja taip, kaip valdžia nori, kad būtų informuojama. Kadangi JAV užsienio politika nėra pastovi, tai ir AB transliacijų užsieniui programos nėra pastovios — jos yra valdžios politikos veidrodis.

Seniau, kai būdavo kalbama apie „sulaikymą“ (containment) bei „išlaisvinimą“ (liberation) ir AB programų turinį sudarė ne tik informacija siauresne prasme, bet ir informacija platesne prasme, t. y., buvo ne tik informuojama apie svarbius tarptautinius politikos, ekonominio bei kulūtrinio gyvenimo įvykius, bet kartu ir atremiama komunistinė propaganda.

Buvo atitaisomos iškreiptos ar visai melagingos žinios, kurias komunistai skleisdavo apie Ameriką bei kitus laisvojo pasaulio kraštus. Tokia komunistinė „informacija“ buvo kritikuojama ir smerkiama.

Tada ir per AB lietuviškąjį skyrių buvo galima informuoti Lietuvą ne tik apie tai, kas dedasi plačiame pasaulyje, bet ir apie tai, ką veikia lietuviai laisvame pasaulyje. Tada buvo galima palyginti plačiai informuoti apie lietuvių politines, kultūrinės bei šalpos organizacijas ir jų veiklą. Mūsų politiniai veiksniai galėdavo tarti žodį Lietuvai keletą kartų per metus — per Kalėdas, Naujuosius Metus, Vasario 16 progomis, o taip pat būdavo įvairių pasikalbėjimų su žymesniais mūsų veikėjais, kurie taip pat būdavo transliuojami į Lietuvą. Didesnių švenčių progomis būdavo transliuojamas Lietuvos himnas.

Be šios informacijos apie laisvojo pasaulio lietuvių veiklą, buvo atremiama ir melaginga komunistų propaganda, liečianti padėtį okupuotoj Lietuvoj. Būdavo specialių komentarų apie Lietuvos ūkinį išnaudojimą, apie kolchozinkų bei darbininkų vargus, rusinimą bei komunistinimą, apie trėmimus į Sibirą ir kitokį fizinį bei dvasinį prievartavimą. Lietuviškos radijo programos iš Washingtono kasdien trukdavo pusvalandį. Be to, jos kasdien keletą kartų buvo kartojamos.

II

Amerikos Balso lietuviškos programos Miunchene buvo pradėtos 1952 m. gegužės mėn. Per trumpą laiką lietuvių skyrius išaugo ligi 8 nuolatinių tarnautojų. Ame-

rikos Balso Miunchene transliacijų girdimumas Lietuvoje buvo geras, nors sovietai ir sustiprino trukdymus. Iš Lietuvos ateidavo nemaža laiškų, į kuriuos paskui per radiją kas savaitę būdavo atsakinėjama. Kasdien lietuviškom programom buvo skirta 30 minučių, bet programos kelis kartus per dieną buvo kartojamos.

Lietuviškos programos per Amerikos Balsą Miunchene nustojo veikti 1958 m. rugsėjo 1 d. Oficialios uždarymo priežastys — techniškos. Esą, per maža turima siųstuvų, nes turimieji nutarta daugiau naudoti transliacijoms tomis kalbomis, kurios plačiau pasaulyje vartojamos — anglų, rusų ir kt. Antra, buvo skelbiama, kad programa buvo nutraukta taupumo sumetimais, ir pagaliau — galimas daiktas, — vokiečiai gal labai pageidavo, kad ten būtų svetimas radijas. Miunchene uždarytas ne tikait lietuviškas skyrius, bet ir latvių, estų, lenkų, rusų ir dar kelių kitų. Kiekvienu atveju Amerikos Balso lietuviškųjų programų nutildymas Miunchene yra nuostolingas, nors ir buvo užtikrinta, kad bus sustiprinta lietuviškųjų programų veikla per Amerikos Balsą Vašingtone.

III

Keičiantis JAV politikai, atitinkamai keitėsi ir AB programų turinys Washingtono. Dabar AB venčia bet kokios kritikos ar polemikos, vadinamosios propagandos, bet stengiasi tik „informuoti“. Informacijos turinį sudaro tarptautinės svarbos žinios (svarbesni politiniai bei nepolitiniai įvykiai), tų įvykių komentarai, JAV bei kitų kraštų spaudos apžvalgos, liečiančios svarbesnius politinius į-

vykius, ir pagaliau įvairūs pranešimai apie JAV vidaus ekonominį bei kultūrinį gyvenimą: streikus, unijų veiklą, rasinę problemą, ekonominės gerovės kilimą, mokslą bei meno laimėjimus.

Informacija visiškai išvengti propagandos negali, nes jau pats informacinės medžiagos atrinkimas remiasi tam tikru nusistatymu, kuris negali būti nuslepiamas. Dabartinis nusistatymas yra kalbėti apie save, apie savo taikias intencijas bei geras pastangas ir nesikišti į kitų „vidaus reikalus“. Kadangi sovietų pavergtieji kraštai laikomi taip pat jų vidaus reikalu, tai į jų reikalus taip pat nesikišama. Politiniuose komentaruose paprastai tik sugretinamos abiejų pusių — Rytų ir Vakarų — pažiūros, reiškiant vilties, kad skirtumai pamažu išsilygins. Pranešimai vidaus gyvenimo klausimais dažnai būna nuobodūs, pvz. gerą pusmetį besitęsias priešrinkiminės kampanijos smulkmeniškas aprašymas, o kai kurie Lietuvai tiesiog žalingi, kaip apie rasinę integraciją.

Lietuviškojo skyriaus programos dabar apamai yra tokios pat, kaip ir anglų kalba, nes AB yra vienas, tik jo programos perduodamos įvairiomis kalbomis. Anksčiau lietuviškoje programose būdavo nemažai specifiskai lietuviškų dalykų, skiriamų tik lietuviams klausytojams. Dabar jų beliko maži trupiniai. Šiomet, pavyzdžiui, jau nebegirdėjome nei mūsų diplomatų, nei jokių veiksmių žodžio nei Kalėdų, nei Naujųjų Metų proga, kaip būdavo seniau. Iš lietuviškų dalykų beliko tik sekmadeniais girdima vad. lietuviškos spaudos apžvalga, kuri iš tikrųjų nėra jokia spaudos apžval-

ga, o tik iš tos spaudos paimtos atskiros kronikinės žinutės. Bet ir jos dažnai būna neįdomios ir nereikšmingos, o kartais visai nereikalingos, kai garsinamas koks nors pasižymėjęs lietuvis, kuris jau nebemoka lietuviškai. Mažai tose apžvalgose girdėti net ir apie kultūrinį lietuvių veikimą — apie literatūrą, meną, naujai pasirodančias knygas, žurnalus. Bet čia galbūt kaltas ir pats lietuviškas skyrius, nes pakankamai nesusio-organizuoja šias apžvalgas tinkamiau atlikti. Kad tokia lietuviška AB programa klausytojams neįdomi, patvirtina iš Lietuvos atvykę žmonės ir gaunami laiškai. Svarbiausias klausytojų priekaištai AB-ui yra tas, kad jis kalba apie visus ir viską, išskyrus Lietuvą. Tai, klausytojų nuomone, parodo tam tikrą JAV nenuoširdumą ir nenuoseklumą, nes iš vienos pusės nepripažįstama Lietuvos okupacija, bet iš kitos pusės ją visai nesidomima.

Dabar iš Washingtono transliuojama kasdien pusė valandos, o ta pati programa dar du kartus per dieną kartojama, taigi iš viso transliavimas tęsiasi pusantros valandos. AB vadovybė tikina, kad sutrumpinus programą (uždarius Miuncheno skyrių), dabar ji Lietuvoje geriau girdima, nes siųstuvai sustiprintas. Bet klausimas, ar tai nėra tik savo nutarimo teisinimas. Tikra, kad AB transliacijų trukdymas Lietuvoje po Chruščio vizito JAV sumažėjo, bet vis dėlto labiausiai trukdomos lietuviškos programos. Rusų, ukrainiečių, latvių ar estų programos sutrukdomos nuo 5 ligi 10 procentų, o lietuvių nuo 15 iki 30 procentų, t. y. tokiai daliai programos paleidžia trukdomąsias maši-

nas. Žinoma, ir trukdomas dalis daugiau ar mažiau galima suprasti. Miestuose kiek sunkiau, o provincijoj lengviau. Iš Lietuvos atvykę žmonės kalba apie patenkinamą AB transliacijų girdimumą.

Amerikos Balso lietuviškas programos Washingtono tvarko 9 nuolatiniai tarnautojai. Direktoriauja dr. K. Jurgėla. Programą sudaro: 15 minučių aktualiiausios dienos naujienos ir kokie komentarai ar apybraižos užima likusias 15 minučių. Politiniai komentarai būna retesni, pvz. apie nusiginklavimo konferenciją, apie koegzistenciją ir panašiai, o dažniau duodami visokie nepolitiniai, nekalti dalykai — apie naujuosius medicinos, technikos išradimus, muzikinius ar šiaip kultūrinius atsiekimus. Šios žinios sovietams nepavojingos, todėl ir trukdymas sumažėjo.

IV

Klausimas, kokia nauda iš tokios AB transliacijos lietuvių kalba? Reikia sutikti, kad ir iš tokios programos esama tam tikros naudos. Ir svarbiausia nauda ne iš to, ką AB duoda, o dėl paties fakto, kad jis transliuoja savo

MADRIDAS

Jauniausiasis radijas * Ir laisviausias iš visų * Programos nelengvai paruošiamos * Esminis klausimas: girdimumas Lietuvoje

I

Lietuvių kalba radijo laidos per Madrido radiją yra pačios jauniausios. Mintis gauti nuolatinę lietuvių radijo valandėlę Madride kilo Vlrike 1950 m. Kai nepoilgo vyskupas Vincentas Brizgys Vlrike

programas ir lietuvių kalba. Tai rodo tam tikrą JAV domėjimąsi Lietuva bei kitomis Pabaltijo tautomis, ir tas faktas lietuviams Lietuvoje yra malonus. Ir priešingai, lietuvių priešams jis yra nemalonus. Tai parodo ir komunistinės spaudos bei radijo nervinga bei neapykantos pilna reakcija į AB transliacijas lietuvių kalba. Tuo tarpu patys lietuviai, pasiekę Vakarų, paklausti apie radijo klausymą iš laisvojo pasaulio, daugiausia prisipažįsta girdėję AB transliacijų. Tai rodo, kad arba AB Lietuvoje geriau girdimas, nei kitos lietuviškos programos duodančios stotys, arba juo labiau domimasi.

Dabartinėse AB programose pasitaiko ir skaidresnių švystelėjimų. Vasario šešioliktosios proga perskaitytas ne tik valstybės sekretoriaus Herterio pareiškimas, bet netikėtai atsirado ir demokratų lyderio Atstovų Rūmuose McCormacko (Mass.) gražus pareiškimas, specialiai lietuviams ta proga parašytas. Dar buvo perskaitytas trumpas Lietuvos atstovo Vašingtone J. Kajecko pareiškimas. Gaila, kad lietuviškoji spauda nepastebėjo tikrai gero McCormacko pasisakymo.

pavedimu vyko į Ispaniją, jam buvo pavesta veikti, tartis ir aiškinti galimybes. Vlrike noras išsiplėdė tik keturiems su puse metų praėjus. Pirmą kartą lietuviškas žodis per Madrido radiją į Lietuvą praskambėjo 1955 m. sau-

sio 12 d. Pradėta su dešimties minučių laidomis, kurios po poros mėnesių prailgintos ligi 15 minučių kasdien. Lietuviškos laidos pradamos 21,30 val. Lietuvos laiku 32 ir 42 metrų bangomis. Nuo 1958 m. gegužės 31 d. vakarinė laida kartojama sekančios dienos rytą 8,30 val. Lietuvos laiku 42 metrų banga. Laidos pradamos nepriklausomos Lietuvos Kauno radijo signalu: varpams skambinant Mažosios Lietuvos himną „Lietuviais esame mes gimę“, o baigiamos tuo pačiu signalu ir šūkiu — Lietuvi, nenustok tikėjęs Lietuvos laisve! Laidas į Lietuvą išspinduliuoja Radio Nacional de Espana stotis. 1960 m. sausio 2 d. lietuviškoji radijo valandėlė Madride minėjo savo veiklos penkmetį.

Lietuvių radijo valandėlė Madride išskirtina iš kitų lietuviškų laidų kituose kraštuose, nes čia lietuviškas žodis turi didelę laisvę. Kalbėk apie tarptautinę politiką, ryškink lietuvių politinę veiklą, žvelk į gyvenimą pavergtoje Lietuvoje, skleisk lietuvių mokslinius, kultūrinius ar meninius laimėjimus — niekas nedraudžiama ir nevaržoma. Programų įvairumas ir įdomumas priklauso nuo sugebėjimo jas tinkamai paruošti. Ispanijos valdžios įstaigos į lietuvių radijo laidas visai nesikiša, tik reikia pranešti temas, kurios bus skaitomos. Per penkerius metus su Ispanijos valdžios įstaigom neturėta jokių nesklaidumų, nepatirta jokių nusiskundimų ar nepasitenkinimų. Ispanijos aiškus antikomunistinis nusistatymas yra laidas, jog lietuviškoji radijo valandėlė ta pačia laisve galės naudotis ir ateityje.

Silpnoji pusė, tai neturėjimas

arti lietuviškos aplinkos, kuria gali džiaugtis Vatikano ir Romos lietuviškos laidos, turėdamos tame pačiame mieste stiprų lietuvių intelektualų užnugarį. Laisvoji lietuvių spauda iš JAV ir kitų kraštų Madridą pasiekia vėliau, svarbesnės lietuviškos žinios jau būna paskleistos per kitas radijo stotis. Vliko Vykdomoji Taryba yra suorganizavusi nedidelį bendradarbių tinklą JAV ir Europoje, bet jis nėra pakankamas ir tokios apimties, kaip kartais norima spaudoje pasigarsinti. Pasiklausius gaunasi įspūdis, jog į Madridą siunčiamoji medžiaga ne visada aktuali, būtino svarbumo, primenanti biuleteninę informaciją, dažnai atvejais ne pilnai ir ne visapusiškai vaizduojanti laisvųjų lietuvių pastangas ir veiklą. Lengvą programų paruošimo našta tempia Augustinas Upėnas, talkinamas jau anksčiau Madride gyvenančio lietuviu.

Kita silpnosioji vieta, tai girdimumo Lietuvoje klausimas, kuris tebėra nepakankamai išaiškintas. Sovietai Madrido lietuviškas laidas labiausiai trukdo. Paskutiniu metu jaučiama, jog trukdymas yra kiek sumažėjęs, bet kai kurie faktai rodo, jog Lietuvoje Madrido lietuviškas laidas galima klausyti ir suprasti tik apsišarvavus su nemaža kantrybe. Iš Lietuvos atvykę žmonės pirmoje eilėje kalba apie Amerikos Balsą, Vatikaną, Romą, mažiau mini Madridą. Vis dėlto tikras faktas, kad apie Madrido lietuviškas laidas Lietuvoje žino.

II

Madrido radijo lietuviškos laidos susideda iš keturių puslapių, kurių vienas skiriamas pasaulinės

politikos didžiųjų įvykių peržvelgimui, ryškinimui ir komentavimui. Kadangi politinių žinių ir įvykių pasirinkimas ir jų peržvelgimas visiškai laisvas ir nevaržomas, kas rečiau pasitaiko kitose lietuvių radijo laidoose kituose kraštuose, Madrido lietuviškoji radijo valandėlė klausytojo Lietuvoje neabejotinai labiausiai vertinama.

Daug vietos skiriama gyvenimo tikrovės pavaizdavimui. Kalbėta apie trėmimus į Sibirą, apie ten buvusias ir esančias darbo vergų stovyklas, nežmoniškas gyvenimo sąlygas ir ten laikomų darbo vergų sukilimus. Perskaitytas ir ryškintas Lietuvoje uždraustas ir slepiamas dokumentas, kaip Stalinas ir Hitleris 1939 m. sutarė pasidalinti Pabaltijo kraštus. Išvardintos sovietų su Lietuva pasirašytos ir sulaužytos sutartys. Nuolat primenamas Lietuvos komunistinis ir rusinimas. Aiškinama, kaip ir kodėl Maskva Lietuvai primetė rusiškos mokyklos sistemą, siekdama lietuviškas mokyklas paversti klusniu rusiškosios mokyklos įrankiu. Kodėl dedamos pastangos lietuvių jaunimą padaryti slaptosios policijos talkininkais, kodėl sovietai bijo ir neįsileidžia laisvųjų lietuvių knygų ir laikraščių. Paskutiniu metu Lietuvoje triukšmingai minimos dabartinių valdovų amžiaus sukaktys. Jas kitoje šviesoje, nei Lietuvoje garsinama, pristato klausytojams Madrido radijo lietuviškoji valandėlė, nurodant, kas jie buvo ir yra, kaip vergiškai keliaklupsčiau Maskvai, kokius nusikaltimus darė ir daro lietuvių tautai. Klausama ir paaiškinama, kodėl Lietuvoje neleidžiama minėti tautinių švenčių, kodėl klastojama Lietuvos istorija ir tauto-

saka, naikinamos lietuviškos sodybos ir tautodailės paminklai. Aptariama, kas yra naujoji klasė, kokius uždavinius jai Maskva stato, kodėl sovietinėje santvarkoje žmogus bijo žmogaus ir kodėl lietuvių jaunimas įvairiausiais būdais siunčiamas sovietijon.

Literatūrinėse ir kultūrinėse temose kalbama apie socialistinį realizmą, apie rašytojo pavergimą komunistų partijos siekiams, kaip praeities klastojimas ir niekinimas vadinamas jos gryninimu. Kalbėta apie sovietinių bibliotekų uždavinius, apie muziejų pavertimą bolševikinės propagandos namais, kaip dedamos pastangos sukurti sovietinį herojų literatūroje ir kaip ieškoma neesamo didvyrio. Dabar išleidžiamos grožinės literatūros knygos palyginamos su nepriklausomoje Lietuvoje išleistomis.

Kalbama ūkinio ir socialinio gyvenimo klausimais. Sugretinamos buvusio nepriklausomos Lietuvos laisvo ūkininko ir darbininko gyvenimo sąlygos, pastangos ir galimybės su dabartinio kolchozo vergo ir pramonės darbininko išnaudojimu, beteisiškumu ir skurdu. Kalbama apie neįvykdytus planus, kokių aukų iš lietuvių pareikalaus dabartinis septynmečio planas, kuriuo giriamasi pavyti ir pralenkti JAV, bet tikrovėje dar toli gražu nebus pasiektas nepriklausomos Lietuvos gyvenimo lygis.

III

Madrido radijas galimai vaizdžiau atskleidžia laisvųjų lietuvių veiklos apraiškas. Čia nuolat informuojama apie Vasario 16-tosios gimnaziją Vokietijoje, apie lituanistines ir vargo mokyklas,

Po gimtuoju dangum

Miega jisai aukštiekninkas. Popiečio
vėjas
glosto jo mirusius plaukus. Vienišas
beržas
saugo jo amžiną miegą, saugo ir supas.
Supas į vieną, supas į kitą
pusę, kad tau, brangusis,
būtų gera vienam miegoti.

Plieno žaizda smilkiny, kaip iširusi
rožė,
taip ir nuvys, nē nespėjus pilnai
pražysti,
taip ir nuvys, įsisegus į tavo plaukus,
kaip žvaigždė smilkiny, po gimtuoju
dangum, brangusis.

Iš premijuoto rinkinio
„Ant saulėgrąžos vamzdžio”

IV

Peržvelgus Madrido radijo lie-
tuviškas laidas peršasi išvada: rei-
kia nedelsiant ir pagrindinai iš-
tirti jų girdimumą Lietuvoje. Pa-
jėgta jas suorganizuoti, sugeba-
ma išlaikyti, tad privalu ir įsiti-
kinti jų prasmingumu, kad įdeda-
mas darbas neliktų tik tyruose
paklydėlio šauksmu. Būtų galima
pasinaudoti ir kitų išbandytu pa-
vyzdžiu: girdimumą užrašyti į
juosteles Švedijoje, Suomijoje, Len-
kijoje, pav. Lietuvos pasienyje. Ten
gautas girdimumas atitiktų girdi-
mumui Lietuvoje. Radus, kad gir-
dimumas patenkinamas, Madrido
radijo lieituviškos laidos stiprin-
tinos ir remtinos visais galimais
būdais, neapsiribojant tik vlikine
talka, nes Madride lieituviškas žo-
dis naudojasi laisve pilna to žo-
džio prasme.

Lietuvių Enciklopediją, lietuvi-
čių tremtinių Sibire parašytą ir
JAV išleistą maldaknygę, prane-
šami išleidžiamų lietuviškų knygų
vardai, garsinamos **Draugo, Aidų,**
Rašytojų Draugijos ir kitų orga-
nizacijų skiriamos literatūrinės ar
mokslinės premijos. Minimos tau-
tinės ir tautiniai religinės šven-
tės, lietuvių ruošiamos dailės pa-
rodos, dainų ir tautinių šokių
šventės, iškilesni koncertai, suva-
žiavimai, įvairios sukaktys. Pra-
nešta, kaip sėkmingai lietuviai
krepšininkai pasirodė Pietų Ame-
rikos kraštuose, kad Lietuva per
oficialius nepriklausomos Lietuvos
atstovus pakviesta ir dalyvaus
tarptautinėje prekybos ir pramo-
nės parodoje Čikagoje. Klausyto-
jai nuolat supažindinami su Pa-
saulio Lietuvių Bendruomenės pa-
skirtimi ir reikšme, su politinių
veiksnių ir kitų lietuvių organiza-
cijų veikla ir pastangomis. Ma-
drido lietuviškoji radijo valandėlė
priima ir perduoda visų organi-
zacijų ir suvažiavimų atsiųstus
sveikinimus Lietuvai. Pasinaudoji-
mo galimybė palankiausia, betgi
ji ligi šiol lietuviškosios spaudos
liko beveik nepastebėta

Sekmadieninės ir didžiųjų šven-
čių programos skiriamos išimtinai
religiniam gyvenimui. Religiniais
klausimais skaitomos paskaitos
ir duodama žinių iš laisvųjų lie-
tuvių religinio gyvenimo. Kalba-
ma apie religijos persekiojimą
Lietuvoje, apie nukankintus Lietu-
vos vyskopus, kalintus ar kalina-
mus kunigus, kaip per organiza-
cijas, mokyklas, spaudą ir radiją
brukamas ateizmas ir skiepijama
neapykanta religijai. Beveik vi-
sos religinės laidos baigiamos
kompoz. Dambrausko „Malda už
tėvynę”, kaip būdavo nepriklaus-
somoje Lietuvoje.

LAISVĖS KOVOS TARNYBOJE

Lietuvių kalba spausdintas žodis mūsų tautos kultūrai ir laisvei turi ypatingos reikšmės jau vien tuo, kad per 40 metų (1864-1904) buvo carinės okupacijos persekiojamas ir sukėlė nepaprastą tautos atsparumą priešpaudai. Kai kas, ir turbūt pagrįstai, laiko pačią Lietuvos nepriklausomybę buvus atstatyta pirmiausia plunksna, atseit, rašyto žodžio galia. Šaltojo karo ginklinėje spausdintam žodžiui priklauso taip pat pagarbi vieta.

Todėl dignum et justum est apžvelgti spausdinto žodžio tarnyba Lietuvos laisvės fronte. Kadangi apžvelgti šiuo požiūriu visą visomis kalbomis spaudą neleidžia nei Į LAISVĘ apimtis, nei turimoji medžiaga, tenkinamės laisvajame pasaulyje spausdintu žodžiu, skirtu Lietuvos laisvės reikalui, pirmiausia mūsų laisvinimo veiksmu spausdintu žodžiu. Mūsų tikslas — suteikti bendrą apytikrį vaizdą, kur, kiek, kaip spausdintas žodis tarnauja Lietuvos laisvės reikalui.

Informacija saviesiems

1. Čia pagrindinis vaidmuo tenka vlikinei ELTAI. Mimeografuotas ELTOS biuletenis pradėjo eiti 1945 gruodžio 15. Jo paskirtis buvo informuoti okupuotoje Vokietijoje esančias lietuvių įstaigas ir veikėjus, nes tiesioginiai žinių šaltiniai buvo labai aprėžti ir tik retam prieinami. Lig šiol yra išėję 342 numeriai. Žymią medžiagos dalį sudaro bendros žinios, šalia žinių iš Lietuvos ir pasaulio lietuvių bendruomenės.

2. Vliko Vykd. Tarybos Krašto Ūkio Atstatymo Tarnyba 1949 Vokietijoje išleido tos tarnybos planavimo komisijos planavimo apžvalgą „Išlaisvintos Lietuvos Ūkis“.

3. Lietuvos Ūkio Atstatymo Studijų Komisija JAV 1950-1955 išleido 11 mimeografuotų sąsiuvinų įvairiomis išlaisvinsimos Lietuvos ūkio temomis: Žemės reformos gairės, Durpynai, Arklininkystė, Duoninės ir pašarinės kultūros. Medžio pramonė, Jūrų žvejyba ir kt.

4. Lietuvos Laisvės Komitetas New Yorke 1952-1956 išleido 8 numerius, „Lietuvos“ žurnalą. Jis buvo užsimojęs svarstyti politiniu atžvilgiu įvairias Lietuvos ir mūsų išieivijos problemas ir palaikyti gyvą emigracijos politinį bei intelektualinį potencialą.

5. Lietuvos Tyrimo Institutas New Yorke 1958 išleido I tomą studia lituanica „Mažoji Lietuva“.

6. Iš privačios iniciatyvos indėlio šioje srityje paminėtina:

(a) Liet. Katalikų Spaudos Dr-jos 1950 Čikagoje išleisti J. Daumanto „Partizanai už geležinės uždangos“ (1944 - 1947 Lietuvos partizanų istorija);

(b) Dr. J. Prunskio 1952 išleistas „Lietuvių Archyvas“;

(c) Lietuvių Teisininkų Tremtinių Draugijos 1949 Vokietijoje išleista M. Roemerio „Lietuvos Sovietizacija“;

(d) „Tremties“ išleista S. Miglino 1957 Vokietijoje „Pavergtoji

Lietuva" ir 1958 „Lietuva sovietinės agresijos dokumentuose“;

e) Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Seimo Organizacinio Komiteto 1958 New Yorke išleista mimeografuota „Lietuva okupacijoje“;

(f) V. Vaitiekūno New Yorke 1959 išleistas mimeografuotas „Sovietų teisingumas“.

Informacija angliškam pasauliui

1. Čia pirmiausia minėtinas bene nuo 1941 Lietuvos Pasiuntinybės Washingtone leidžiamas mimeografuotas biuletenis „The Lithuanian Situation“ (iki 1954 galo: Current News on the Lithuanian Situation). Tai vertinga atranka Lietuvą liečiančios medžiagos.

2. Alto Informacijų Centro New Yorke nuo 1943 leidžiamas „Lithuanian Bulletin“, paskelbęs daug NKVD dokumentų originalų kartu su jų anglų kalbos vertiniais. Dr. Jurgėlai išėjus į Amerikos Balsą, leidinys nebeapsirodo.

3. Alto Informacijų Centro leidžiami mimeografuoti sąsiuviniai JAV senatorių ir kongresmanų Lietuvos reikalu pasakytų kalbų kongrese.

4. Vliko New Yorke nuo 1956 leidžiamas anglų kalba mimeografuotas ELTOS biuletenis, atitinkama redakcija glaustai pateikia faktus ir nuotaikas iš okupuotos Lietuvos. Pvz., Communists decry „nationalistic tendencies“: Lithuanian writers in ferment; Parents dissatisfaction with Khrushchev's educational reforms; Anti-U.S. propaganda sharpens, ect.

5. Lietuvos Laisvės Komiteto drauge su estų ir latvių laisvės komitetais nuo 1953 New Yorke leidžiamas „The Baltic Review“

teikia medžiagos, kas buvo pasiektą Baltijos nepriklausomų valstybių, kokia jų dabartinė politinė, tarptautinė, ūkinė, kultūrinė padėtis, kokie Sov. Sąjungos vidaus ir tarptautinės politikos siekimai ir metodai. Išėję 18 numerių. Tik apie 10% žurnalo atitenka Amerikos žemynui, o 90% — Afrikos, Azijos, Australijos, Zelandijos angliškai kalbančiam pasauliui. Iš paskelbtų straipsnių 36 yra estų autorių, 25 latvių, 42 lietuvių ir 2 kitų.

6. Pavergtųjų Seimo nuo 1954 leidžiamas mėnraštis „ACEN News, teikia medžiagą apie seimo veiklą ir svarstąs aktualiuosius tarptautinės padėties klausimus.

Be „ACEN News“ Pavergtųjų Seimas atskirais leidiniais leidžia savo pilnates posėdžių priimtus raportus, diskusijų santraukas ir nutarimus. Kas pusmetis mimeografuoja suvestinę apžvalgą apie esamą padėtį seimą sudarančiose 9 sovietų pavergtose valstybėse (Survey of recent developments in nine captive countries).

7. Centro Europos Krikščionių Demokratų Unija, kuriai priklauso ir lietuviai krikščionys demokratų, leidžia mėnraštį „Christian Democratic Review.“ Nors jis žymią dalį skiria bendrosioms krikščionių demokratų problemoms, bet teikia ir konkrečios medžiagos iš pačios Sov. Sąjungos ir jos pavergtų kraštų.

8. Sovietų Pavergtų Kraštų Ūkininkų Unija (International Peasant Union), kurios nariu yra Lietuvos Valstiečių Liaudininkų Sąjunga, leidžia mėnraštį „International Peasant Union. Vienas jo redaktorių yra Vliko sekretorius H. Blazas.

9. Antibolševikinis Tautų Blokas, kuriam priklauso tautinin-

kai ir LF bičiuliai, Miunchene leidžia mėnraštį „ABN Correspondence.“ Jo redaktorium yra ABN pirmininkas ukrainietis S. Stetzko.

10. Iš knygų ir brošiūrų 4 laidų sulaukė buv. Britanijos vicekonsulo Kaune E. J. Harrisono Lithuania's Fight for Freedom". (1944 — Britanijos Lietuvių Draugijų Federacijos; 1945 ir 1952 — Alto Informacijų Centro ir 1948 — Vliko Informacijų Tarnybos).

11. Vliko pirmasis anglų kalba leidinys buvo 1945 nelegaliai Vokietijoje išleistas „In the Name of the Lithuanian People.“ Tai pavaidzus dokumentas iš to meto, kai JAV — Sov. Sąjungos bendrystė dar nebuvo praėjusi.

12. Vliko lėšomis 1947 „Patria“ Tuebingene išleido J. Pašilaičio „Hearken then Judge“. Nors leidinys daugiausia skirtas DP reikalams, bet yra ir bendros medžiagos apie Lietuvą.

13. T. Vizgirda 1948 Miunchene, Vliko Informacijų Tarnybos remiamas, išleido 3 tomus „Lithuania: Country and Nation“: Dr. A. Šapokos „Lithuania Through the Ages“, T. J. Vizgirdos „Vilnius the Capital of Lithuania“ ir J. Baltrušaičio „Lithuanian Folk Art. Gaila, dėl prasto to meto Vokietijos popierio, nukentėjo tų puikių leidinių patvarumas.

14. 1950 Vliko Vykdomoji Taryba išleido Vliko „Memorandum on the Restoration of Lithuania's Independence“ su 10 priedų; istoriniai bruožai; Vokietijos pastangos įtraukti Lietuvą į „Ašies“ bloką; Slapti Vokietijos — Sov. Sąjungos susitarimai; Sovietų generalinio štabo žemėlapis; Lietuva sovietinėje okupacijoje; Lietuvos įnašas aliantams; Sovietų agresijos prieš Lietuvą juridinis aspektas; M. Lietuvos memorandumas; Rytprū-

sių lietuvių deklaracija; Lietuvos sienos.

15. 1951 Vliko Užsienių Reikalų Tarnyba atskiru leidiniu išleido Vliko 7 memorandumus (1946 — 1950) Jungtinėms Tautoms dėl Sov. Sąjungos vykdomo okup. Lietuvoje genocido „Appeal to the United Nations on Genocide“.

16. Centro ir Rytų Europos Sambūris (Central Eastern European Conference), kuriame dalyvavo ir lietuviai, 1951 išleido „Human Freedom Is Being Crushed“, deportacijų trumpą istoriją.

Apskritai per praėjusį sovietinės okupacijos penkiolikmetį yra gausiai pribuvę anglų kalba leidinių, kurie nors tiesiog Lietuvos laisvės kovai nėra skirti, įvairiais atžvilgiais: juridiniu, politiniu, kultūriniu, religiniu, istoriniu, genocidiniu — liečia Lietuvos bylą. **Jų nemaža yra pribuvę visai be mūsų laisvinamųjų veiksmų ir šiaip be pačių lietuvių iniciatyvos ar talcos.** Jų bibliografija laukia atsidėjusios rankos ir širdies. Kol jos neturime, bendrai orientacijai pravers ir žemiau teikiamas sąrašėlis.

1. Lietuvių Studentų Sąjungos New Yorke nuo 1954 leidžiamas trimėnesinis žurnalas „Lituanus“. pirmiausia skirtas supažindinti angliškąjį pasaulį su lietuvių kultūros apraiškom.

2. Prie Kongreso Bibliotekos Europos teisės skyriaus įsteigtas „Mid-European Law Project“, kuriame darbuojasi sovietų pavergtų kraštų teisininkai (Lietuvos — dr. D. Krivickas), nuo 1953 Washington, D.C., leidžia mimeografuotą biuletinį „Highlights of Current Legislation & Activities in Mid-Europe“.

3. Laisvosios Europos Komitetas (Free Europe Committee, Inc.) New Yorke nuo 1952 leidžia mė-

nesinę Rytų Europos apžvalgą „East Europe“ (iki 1956: „News from Behind the Iron Curtain), kuri turėtų apimti visas sovietų pavergtas Europos valstybes, bet faktiškai veik išimtinai skiriama vadinamiems Sovietų Sąjungos satelitams (taigi, ne Lietuvai).

4. O. Norme, *Timeless Lithuania*, Chicago, 1943.

5. J. Petruitis, *Lithuania under the sickle and hammer*, Cleveland, 19945.

6. T. C. Chase, *The Story of Lithuania*, New York, 1956.

7. Dr. K. Jurgėla, *History of the Lithuanian nation*, New York, 1958.

8. K. Pelėkis, *Genocide : Lithuania's threefold tragedy*, Vokietija, 1949.

9. A. Kalme, *Total terror*, New York, 1951.

10. H. Paszkiewicz, *The origin of Russia*, London, 1951.

11. C. A. Manning, *The forgotten republics*, New York, 1952.

12. O. Halecki, *Borderlands of Western civilization*, New York, 1952.

13. J. A. Swettenham, *The tragedy of the Baltic States*, London, 1952.

14. J. Burnham, *Containment or Liberation?* New York, 1952.

15. Dr. L. N. Czyrowski, *American trade and Russian dominated countries*, Newark. 1953.

16. G. N. Shuster, *Religion behind the Iron Curtain*, New York, 1954.

17. V. Ramonas, *Crosses, pirmas anglų kalbon lietuvių romano vertimas, išleistas Lietuvių Dien;*, Los Angeles, 1954.

18. S. Būdivas, *The forbidden miracle, romanai*, New York, 1954.

19. E. Bieliajus. A. collection of various tales from Lithuanian folklore, Los Angeles, 1954.

20. Dr. J. Balys, *Lithuanian narrative folksongs*, Washington, 1954.

21. K. Marek, *Identity and continuity of states in public international law*, Droz, 1954.

22. Reports of the Select Committee to Investigate Communist Aggression & Forced Incorporation of the Baltic States into the USSR, U. S. Government Printing Office, Washington, 1954.

23. Dr. M. Gimbutienė, *The prehistory of Eastern Europe*, Part I, Cambridge, 1956.

24. A. A. Berle, jr. *Tides of crisis*, New York, 1957.

25. H. & B. Overstreets, *What we must know about communism*, New York, 1958.

26. D. Hawthorne, *The ordeal of the captive nations*, New York, 1958.

27. A. Šilde, *The profits of slavery, Baltic forced laborers and deportees under Stalin and Khrushchev*, Stockholm, 1958.

28. M. Gimbutienė, *Ancient symbolism in Lithuanian folk art*, Philadelphia, 1958.

29. S. Zobarskas, *Lithuanian folk tales*, New York, I laida 1958, II - 1959.

30. S. Zobarskas (ed.). *Selected Lithuanian Short Stories*, New York, 1959.

31. Vysk. A. Baronas, *The Forest of Anykščiai*, N. Rastenio vertimas, Los Angeles, 1959.

32. S. F. Page, *The Formation of the Baltic States*, Harward University Press, 1959.

33. A. E. Senn, *The emergency of modern Lithuania*, New York, 1959.

34. A. N. Tarulis, Soviet policy toward the Baltic States, 1918 - 1940, New York, 1959.

35. V. Augustinas, Lithuania Pictorial Presentation of the Country, New York, 1958.

36. A. Kaelos, Human Rights and Genocide in the Baltic States, Stockholm, 1950.

37. Oswald P. Backus. Motives of the West Russian Nobles in Deserting Lithuania for Moscow, 1377 - 1514, Lawrence, 1957.

38. A. Bilmanis, The Baltic States in Post War Europe, Washington, 1944.

40. B. Newman, Baltic Background, London, 1958.

40. A. Oras, Baltic Eclipse, London, 1948.

Ispanų, italų, prancūzų, vokiečių spausdintas žodis Lietuvos tarnyboje

Lietuviškoji informacija ispanų kalba aptarnauja ne tik ispaniškai kalbantį Amerikos žemyną ir pačią Ispaniją, bet, nors iš dalies, ir portugališkai kalbančius kraštus. Ilgą laiką lietuviškos informacijos pozicijas ispaniškame pasaulyje narsiai laikė beveik vienų vienas Kazimieras Čibiras - Verax savo gausiais straipsniais vietos periodikoje ir savo kapitaliniu veikalu „Lituania entre Fuego Cruzado“ (1944), o taip pat jo paties 1945 „Europa o Genghos Khan, — Lithuania y la U.R.S.S.“, „Diez anos de martirio“ (1950), „El Imperio del Genocido“ (1959), P. Babicko „Lituania“ (1947).

Tik nuo 1957 Lietuvos Laisvės Komitetas drauge su estų ir latvių laisvės komitetais Buenos Airėse (Argentinoje) pradėjo leisti ispanų kalba „Revista Baltica“. Yra išėję 4 numeriai po 88 — 90 pusl.,

6 x 9 colių formato. Jo turinys *mutatis mutandis* atitinka turinį savo angliškojo prototipo. Kai kurie straipsniai kartojami abejur. Iš „Revista Baltica“ straipsnių 6 yra estų autorių, 6 latvių ir 12 lietuvių.

S. Gostautas Kolumbijoje 1959 išleido „Antologia Biografica del Arte Lituanico“. Tai pirmoji kregždė lietuvių kultūrinės informacijos ispaniškam P. Amerikos pasauliui.

Turint galvoj sovietinės propagandos ir komunistinės infiltracijos planingą ir atkaklų veržimąsi į centrinę ir pietinę Ameriką, mūsų ispanų kalba informacija, palyginti, yra tik kaip šautuvas prieš kulkosvaidį.

Nors Italijos reikšmė Lietuvos bylai neprilygsta ispaniškai kalbančiųjų kraštų reikšmės, tačiau, matyt, kitos aplinkybės bus lėmusios, kad vlikinės ELTOS biuletenis nuo 1953 eina italų kalba, ne ispanų. Jis ypačiai naudingas patiems italams kovai su savąja kompartija.

Turint minty, kad Italijos lietuvių koloniją sudaro beveik vieni intelektualai su palyginti gausiu Lietuvos diplomatinio personalu ir pulku dvasininkų, kad Romoje yra Liet. Katalikų Akademijos centras, galima tikėtis, kad Lietuvos reikalu yra italų kalba ir atskirų veikalų, ne tik ELTOS mimeografuotas biuletenis. „La Chiesa del silenzio guarda a Roma“ (1957) yra kun. V. Mincevičiaus paruoštas platus skyrius „La Chiesa Litua-na.“

Nors su II-uoju Pasaulio Karu tarptautinės politikos svorio centrui atkilus į JAV, Prancūzijos tarptautinis vaidmuo pusėtinai subliaško, tačiau į tarptautinę sceną yra įžengusi eilė naujų Afrikos ir Azijos prancūziškos kultūros ap-

vaisintų valstybių. Todėl lietuviškoji informacija prancūziškajam pasauliui tebėra svarbus veiksnys Lietuvos reikalui, juo labiau, kad tuose vadinamuose atsilikusiųose kraštuose, kaip kad ir ispaniškąjoje Amerikoje, labai intensyvi bolševikų infiltracija bei propaganda.

Prancūziškajame pasaulyje Lietuvos laisvės tarnyboje yra: 1. Lietuvos atstovo Paryžiuje leidžiamas „Bulletin Lithuanien“. Jis yra paskelbęs apščiau dokumentinės medžiagos, kurią yra naudoję ir JAV Kongreso Komisija, tirdama sovietų agresiją Baltijos valstybėse.

2. Centro ir Rytų Europos Laisvojo Jaunimo Tarybos, kurioje dalyvauja ir Lietuvos jaunimo atstovai, Paryžiuje leidžiamas mėnraštis „Jeunesse Libre“.

3. Henry de Chambon, La tragedie des Nations Baltiques. Paryžius, 1946.

4. Centro ir Rytų Europos Laisvųjų žurnalistų Sąjungos La Presse derriere le Rideu de Fer, Paryžius, 1948.

5. Vliko Vykdomosios Tarybos 1950 išleistas Memorandum relatif a la Restitution de l'Independence de l'Etat Lithuanien.

6. Be autoriaus, La tragedie des Etates Baltas, Paryžius, 1952.

7. Vliko Informacijų Tarnybos išleista E. Turausko Le sort des Etats Baltas, Reutlingen, Vokietija.

8. Vliko Informacijų Tarnybos 1954 išleista Les Martyrs de Lithuanie (Rainių žudynių medžiaga).

9. Lietuvos Laisvės Komiteto drauge su estų ir latvių laisvės komitetais nuo 1959 New Yorke leidžiamas trimėnesinis La Revue Baltique“. Išėję 3 numeriai po 48

pusl., 6 x 9 colių formato. Didžioji jo egzempliorių dalis eina į Afrikos ir Azijos prancūziškosios kultūros kraštus. Iš paskelbtų jo straipsnių 3 yra estų autorių, 2 latvių, 9 lietuvių, 1 čeko.

Yra visai kita padėtis lietuviškosios informacijos vokiečių kalba, nei kitomis kalbomis. Ir tai ne tik dėl to, kad Vokietija yra Lietuvos kaimynystėje ir visada daug dėmesio skyrė Rytų problemoms, bet, svarbiausia, dėl to, kad ne tik Lietuva, bet ir geras trečdalis Vokietijos tebėra Sov. Sąjungos okupacijoje. Ir ne tik Lietuvos išlaisvinimas neįsivaizduojamas be Rytų Vokietijos išlaisvinimo, bet ir, atvirkščiai, Rytų Vokietijos išlaisvinimas taip pat neįmanomas be Lietuvos ir kitų sovietų pavergtųjų Europos valstybių išlaisvinimo. Dėl to ir Vengrijos sukilimas (1956) taip žiauriai Chruščiovo buvo užgniauztas, kad „chain reaction“ neprasidėtų. Kadangi Vokietija suinteresuota Rytų Vokietijos išlaisvinimu, ji suinteresuota ir kitų sovietų pavergtųjų išlaisvinimu.

Šie Vokietijos interesai jai diktuoja su vokišku sistemingu ir kruopštumu stebėti, rinkti ir studijuoti visas Sov. Sąjungos ir jos pavergtųjų valstybių gyvenimo sritis. Šios rūšies tyrimams nesigailima nei lėšų, nei pastangų. Veikia dešimtys įvairių institutų ir „darbo ratelių“ ir vis dar steigiami nauji. Jie kruopščiai sijoja ir visą lietuviškąją informaciją, ir ne tik vokiečių kalba, bet ir kitomis kalbomis. Mus čia, Amerikoje, pasiekia Deutsche Gesellschaft fuer Osteuropakunde e. V. Stuttgarte leidžiami mėnraštis Osteuropa Zeitschrift fuer Gegenwartsfragen des Osten, ir pusmetiniai Osteuropa-Recht, Osteuropa-Wirt-

schaft ir Osteuropa-Naturwissenschaft, Fides - Verlagsgesellschaft m. b. H. Miunchene leidžiamas mėnraštis Der Europaeische Osten ir Baltisches Forschungsinstitut Bonnoje leidžiamas metraštis Commentationes Balticae. Iš tiesiogiai Baltijos valstybes liečiančių veikalų minėtini B. Meissnerio Die Sowjetunion, Die Baltische Statten & Das Voelkerrecht, Koelnas, 1956, taip pat J. M. Bochensio Handbuch des Bolschewismus, Freiburg - Muenchen, 1958 ir D. Friedes Das Russische Perpetuum Mobile, Wuerzburg, 1959. Kitos vokiečių kalba knygos seka:

D. J. Dallin, Das Wirkliche Sowjetrussland, Hamburg, 1948.

Dallin and B. Nikolajewski, Arbeiter oder Ausgebeutete, Muenchen, 1958.

M. Rudzka, Workuta, Zuerich, 1948.

E. Sarkisyanz, Russland and Der Messianismus des Orients, Tuebingen, 1955.

M. Prawdin, Verstehen wir die Sowjets?, Hamburg, 1953.

J. Scholmer, Die Toten kehren zurueck, Koeln, 1954.

W. Starlinger, Grenzen der Sowjetmacht, Wuerzburg, 1955.

W. Starlinger, Hinter Russland China, Wuerzburg, 1956.

W. Starling, Stalin & seine Erben, Wuerzburg, 1957.

Fr. Thiess, Ursprung & Sinn des Ost - West - Gegensatzes, Bremen, 1958.

Iš lietuvių pusės vokiškajam pasauliui 1947 duota Vliko lėšomis Hinter dem Eisernen Vorhang, 1948 nauja laida V. Juengferio Litauen, Antlitz eines Volkes. Nuo 1953 eina vokiečių kalba mimeografuotas biuletenis Elta-Pressedienst. Vokiečių intelektualams apie bolševizmo esmę stambų į-

našą yra padaręs dr. A. Maceina savo veikalais Der Gross Inquisitor, 1952 ir Das Geheimnis der Bosheit, 1955.

Esant tam tikro tarpusavio ryšio tarp Vokietijos ir Lietuvos siekimų Sov. Sąjungos atžvilgiu, būtų natūralu megzti ir plėsti tarpusavinis ryšys ir lietuvių - vokiečių informacijų sektoriuje. Lig šiol, išskyrus Baltijos Studijų Institutą, tokio ryšio neįstai.

Kalbant apie mūsų informaciją vokiškam pasauliui, negalima nepažymėti šioje informacijoje šveicarų vaidmens. Lietuvos byla atgarsio rado pirmiausia ne Vokietijos spaudoje, kuri buvo okupantų priežiūroje, bet vokiškųjų šveicarų. Zuericho Verlag, tas pats, kur išleido Kravčenkos Ich waehlte die Freiheit, jau 1947 išleido Dr. N. Süduvio Ein kleines Volk wird ausgeloescht. 1950-jų metų I tomas „Anima“ paskelbė Lietuvos tikinčiųjų laiško popiežiui vertinį ir išleido jį atskiru atspaudu su rašytojo E. Schaperio baigiamuoju žodžiu.

Vincas Ramonas, vienas iškiliausių Lietuvos rašytojų, prisistatė lietuviškos knygos mylėtojams su novelių rinkiniu **Miglotas rytas**. Vincas Ramonas į rašytojų šeimą įžengė Lietuvoje su novelių rinkiniu **Dailininkas Rauba**, trentyje iškilo su išgarsėjusiu ir pirmąją premiją laimėjusiu romanu **Kryžiai**. Gero pasisekimo susilaukė jo romanas **Vieškelio dulkės raudoname saulėleidy**. Vinco Ramono kūryba pasižymi giliu tikrovės pajautimu, dialogo stiprumu ir gražia kalba. Stilistas ir skambaus sakinio meistras.

Dr. Vytautas Vygantas, pasaulinės katalikų intelektualų Pax Romana studentų sąjungos pirmininkas, dalyvavo tos organizacijos posėdžiuose Madride ir Paryžiuje.

Modernusis žmogus ir rezistencija

ANDRIUS BALTINIS

- Didmiesčio apgaulė • Naudingumo nenauda • Abstrakcijos galia • Patogumų kaina • Pesimizmo našta • Technokratijos perspektyva • Šio amžiaus filosofija • Mūsų nelaimės pamoka
- Rezistencinė dvasia.

Didmiesčio apgaulė

Kalbėti apie modernųjį žmogų yra sunkus uždavinys jau vien dėl to, kad tuoj iškyla klausimas, kas iš tikro šis modernusis žmogus yra. Turime pabrėžti, kad moderniuoju žmogumi vadiname ne kiekvieną žmogų, kuris gyvena dabartiniu metu, bet tuos žmones, kurie leidžiasi naujų aplinkybių formuojami, kurie įkūnija moderniąją laiko dvasią savyje, kurie yra aktyvūs ir, nors būdami mažumoje, duoda viskam toną ir kurių pavyzdys ir sprendimai nustato viso gyvenimo standartą ir sudaro jo stilių. Šia prasme perdėm moderniško žmogaus visai nėra, arba labai reta. Yra tik jėgos ir veiksniai, kurie žmogų formuoja ir artina, tarsi kokiam idealui. Šios jėgos ir veiksniai mėgina kurti tarsi kokį naują žmogų, nors tai retai jiems visiškai pavyksta. Senojo raugo visada lieka daug.

Kas yra šios jėgos ir veiksniai ?

Atsakymas apskritai nėra sunkus. Juos sudaro modernusis didmiesčio. Didmiesčio savo ruožtu kuria pramonė. Pramonė reikalauja organizacijos, o organizacija didmiesčio. Čia visko pradžia. Bet pirmoji priežastis duoda tik pirmąsias pasekmes, kurios darosi priežastimis, ir duoda naujas pasekmes. Susidaro sunkiai suvokiamų priežasčių ir pasekmių grandinė.

Modernusis žmogus tad bus pramoninio didmiesčio gaminių gaminy. Dar jis nėra galutinai susiformavęs, bet kiek jau spėjęs save parodyti, yra daugelį pažadinęs padaryti pesimistiškiausius sprendimus. Daugelis rimtų mąstytojų mano, kad moderniojo žmogaus siautėjimas gali privesti pasaulį prie tragiško galo.

Bet ar tai nėra tik senosios kartos būdingas nepasitenkinimas naująja karta ir jos pažanga? Būtų gera, kad taip būtų. Tačiau faktai liudija apie modernųjį žmogų, ir šių faktų paneigti negalima.

Mūsų pačių buvimo tremtyje faktas yra moderniojo žmogaus darbų vaisius. Milionai palengva mirštančių kankinių Sibire yra kitas faktas. Milionai sudegintų koncentracijos stovyklose yra vėl kitas faktas. Subombarduoti miestai nuo Maskvos iki Paryžiaus, nuo Londono iki Romos vėl kitas faktas. Hirošima ir Nagasaki vėl kitas. Tai vis moderniojo žmogaus darbai. nežiūrint kur jis gyventų, Rytuose ar Vakaruose. Ir šie darbai nėra sustoję, o tik užkliuvę, kiekvieną akimirksnį jie gali būti tęsiami toliau ir pasaulį nustumti į pražūtį. Mūsų taika laikosi tik šantažu, vienas kito įgąsdinimu, o tai negali ilgai tęstis. Pasaulis yra ant bedugnės kranto, tačiau viso to priežastis yra ne kokios gamtos katastrofos, bet pats žmogus, mūsų dienų žmogus, būtent — modernus žmogus. Kad su šiuo žmogumi yra neviskas tvarkoje, kiekvienam aišku. Bet kas iš tikro yra netvarkoje ir kokios to priežastys?

Žmonės, kurie gali padaryti tokius baisius darbus, turi turėti **kokį ypatingą galvojimo ir jutimo būdą**. Pirmiausia, žinoma, vadai, bet paskui ir mažieji žmonės, kurie vadus palaiko ir remia. Kokios šių žmonių dvasinės savybės, matosi iš jų darbų. Aišku, kad jie yra paneigę visa tai, ką vadina me krikščioniškąja dvasia, kad žodis "artimas" jiems tuščia frazė, kad jie neturi užuojautos kitiems žmonėms, nesupranta jų kančių. Tai reiškiaš **kad jie neturi ryšio su kitais**. Šių ir kitų panašių dvasios savybių apžvelgimu ir išaiškinimu mes ir norime pradėti moderniojo žmogaus charakteristiką.

Pabrėžiame, kad modernųjį žmogų kuria didmiestis. Sustokiame prie didmiesčio įtakų, panauginėkime kaip jos „modernizuoja“ žmogų.

Žmonės, gyvendami mažame miestelyje, jaučiasi nelaisvai. Čia visi kaimynai žino, ką kas valgo, kiek turi drabužių, kokia jų rūšis, kas pas ką lankosi. Didmiestyje žmogus jaučiasi išlaisvintas iš šio aplinkos spaudimo. Čia galima metais gyventi ir nežinoti, kas šalia gyvena ir kas ten atsitinka. Čia niekas jums nesidomi, ir jūs nieku nesidomite. Rodos, nieko geresnio negali būti. Tačiau tai yra pirmosios moderniojo žmogaus nelaimės žymės. Blogiausios didmiesčio gyvenimo pasėkos yra šios: **ryšių suirimas su kitais žmonėmis, įpratimas nekreipti dėmesio į juos, praradimas galimybės įsijausti į kitus, užsidarymas savyje**. Tai reiškia, kad daug gilių pergyvenimų sielai liks svetimų, daug sielos galių liks neišnaudotų, ir neišgyventa daug tokių dalykų, kurie žmogų padaro turtingiausią ir vertingiausią. Didmiesčio gyvenimas sunaikina žmonių tarpusavio ryšius, todėl žmogus niekur nesijaučia toks vienišas, kaip didmiesty. Jis čia tik smėlio grūdelis tarp kitų grūdelių.

Su išnykimu šių dvasinių ryšių, kurie kelia dvasią ir duoda gyvenimui šilimos, žmogus su laiku tampa savo dvasioje vis šaltesnis ir neturtingesnis. Paliktas tik sau, žmogus neturi kitų troškimų, kaip tik patenkinti asmeninius reikalus, nes niekas jo nemato, niekas jo nepažįsta ir niekas jo nevaržo. Jis gyvena tik sau, rūpinasi tik savo reikalais. Kiti domina jį kuo mažiausiai. Į kitus

žmones jis pamažu pradeda žiūrėti kaip į daiktus. Stebi juos tik iš oro, bet nejaučia ir negyvena drauge su jais. Taip didmiesty keisčiausiu būdu dėl didelio susikimšimo žmonės tampa vienas kitam labiausiai svetimi. Tai veda prie tautinių ir kitokių ryšių išnykimo ir žmonių sumasėjimo. Moderniojo žmogaus tad pirmoji ir pagrindinė žymė yra toji, kad jis yra izoliuotas žmogus, be vidurinio suaugimo su kitais žmonėmis: nei jam jie rūpi, nei jis kitiems.

Naudingumo nenauda

Didmiestis nėra vienintelis veiksnys, kuris sukuria moderniojo žmogaus izoliaciją, paprotį žiūrėti į kitus žmones, kaip į daiktus. Modernusis didmiestis yra technika besiremiančios pramonės gaminys. Technika ir pramonė yra tie veiksniai, kurie ugdo tarp žmonių praktiškus - pirkliškus ryšius, nes technikos pamatuose yra naudingumas. Nieko tad nėra paprastesnio, kaip pradėti žiūrėti į žmones — su kuriais jau dvasiniai ryšiai sunykę — vien tik naudingumo žvilgiu. Tuo žmonės prilyginami daiktams, kurių vertė nustatoma pagal kainą, pelną ir naudingumą. Amerikoje, pav., labai paprastas dalykas apie žmogų pasakyti, kad jis vertas tiek ir tiek dolerių.

Kad į žmogų žiūrima kaip į prekę, mes visi įsitikinome, važiudami į užjūrius. Tada įvairios komisijos spaudė mūsų raumenis, žiūrėjo į dantis kaip parduodamiems arkliams, vertino mus tik kaip darbo jėgą. Patys į prekes degraduotieji žmonės yra taip jau

su tuo apsipratę, kad žiūri kaip į visai normalų dalyką, kai yra laikomi tik darbo automatais, neturinčiais jokio vidurinio ryšio su tuo, ką dirba, ir jokios dorovinės atsakomybės. Todėl atsitinka, kad ligonų prižiūrėtojos palieka liginę, kai tik darbo valandos pasibaigia, nors koks ligonis ir būtų kritiškoje padėtyje. Skaičiau, kad net ugniagesiai nutraukia gaisro gesinimą, jei jų darbo laikas pasibaigia.

Buvo laikai, kada buvo visai kitaip. Žmonės taip juto savo ypatingą vertę, kad neleido vartoti jokių metodų, kurie juos bent iš tolo prilygtų daiktams. Aristokratams neleidavo siuvėjams savęs matuoti kaip kokią dėžę ar spintą. Jiems drabužius turėjo siūti iš akies. Dabar ši nuomonė apie žmogaus ypatingą vertę ir garbę yra jau visai išnykusi. Dirvą šiam žmogaus pažeminimui paruošia techniškasis industrializmas, kuris yra baugi nežmoniškumo mokykla.

Visai nesustojant prie komunizmo siaubingų darbų, prisiminkime, kad tokiam Vakarų Europos kultūringame krašte kaip Vokietija Hitlerio laikais senesnieji žmonės slėpė savo metus ir liginiai savo ligas, nes priešingu atveju jie prieglaudose nuo "saldžios arbatos" amžinai užmigdavo. Psichiškai nesveikų naikinimas buvo oficialiai pripažintas ir viešai vykdomas. Tam buvo išdirbti projektai ir planai. Iš tikro, jei žmogaus vertė tik jo naudingume, tai nėra jokio pagrindo apsieiti kitaip su žmogumi, kaip su mašina, kuri jau sugedusi ir taisyti neapsimoka. Iš praktiškai ir re-

aliai galvojančio žmogaus kitko ir netenka laukti.

Abstrakcijų galia

Praktiškasis naudingumo principas, jei jis priimtas visko matu, turi dar ir tolimesnių pasėkų. Pagal šį principą visur stengiamasi įžiūrėti tik tai, kas naudinga. Visa kita sistemingai ignoruojama. Miško pirklys, atėjęs į mišką, stebi tik medžio storumą, apskaičiuoja jo medieną, bet visiškai ignoruoja visa kita: nepagalvos nei apie medžio grožį, nei apie jį kaip drėgmės palaikytoją, nei kaip apie prieglobstį paukščiams. Visa tai bus šalia jo dėmesio ir neateis jam į galvą. **Praktiškasis žmogus mato tik tas daiktų savybes, kurios jam naudingos, ir tik tas. Tuo būdu praktiškasis žmogus, priešingai paplitusiai nuomonei, kaip tik yra didžiausias abstrakcijų mėgėjas, abstrakčiausias galvotojas,** kai tuo tarpu filosofas stengiasi suvokti daiktus visoje jų pilnumoje.

Blogiausia čia tai, kad nuo daiktų prieinama prie žmonių: Fabrikanto nedomina žmogus kaip ypatinga asmenybė su turtingu dvasios pasauliu, bet tik kaip darbo jėga, turinti pagaminti kuo daugiau ir kuo pigiau. **Visa tai yra abstrakcijų pavyzdžiai, konkrečiai tikrovei prilipinta etiketė, kuri iškelia tik kokią nors vieną daikto ypatybę, už kurios daugiau nieko nematoma.** Tos liūdnos pasekos yra privedusios žmones prie šiurpulingiausių darbų: pirmieji krikščionys su etikete „valstybės priešai“ buvo mėtomi žvėrimis, deginami ant laužų, o dabar po „liaudies priešų“ ar „bur-

žujaus“ etikete naikinami milijonai žmonių. Šių etikečių segiojimas yra giliai įleidęs šaknis ir į mūsų gyvenimą: prisegę etiketę „krikdemas“, „frontininkas“, „tautininkas“, „liaudininkas“ ar pan., mes lengvai pasmerkiame žmones, visai nežiūrėdami, kas po šių etikečių slepiasi. Ir didžiosios valstybės po etikete „trukdytojai tarptautinei taikai“ nenori pripažinti mažosioms tautoms teisių ir suprasti jų troškimų.

Būdinga moderniojo žmogaus etiketė, kurią jis prisega visiems daiktams, yra **kiekybė vietoje kokybės.** Paveikslus vertina ne pagal jų grožį, bet pagal sumokėtą pinigų sumą, filmų artistą — ne pagal jo talentą, bet kiek apie jį rašoma laikraščiuose. Apskritai, viską vertina pagal didumą, ar aukštumą.

Yra tragiška, kad šiekie žmonės tampa didelių tautų ministerais, parlamento nariais ar visuomenės veikėjais. Jie tada nemato mažų tautų ir jų reikalų.

Patogumų kaina

Garbindamas kiekybę, modernusis žmogus yra materialistas. Materializmo dvasią išugdė technika ir pramonė. Nuo technikos įrengimų priklauso visos mūsų gyvenimas. Mums atrodo, kad be jų visai negalima gyventi. Mūsų norą persikelti iš vietos į vietą, gauti šviesos ar šilumos, susikalbėti su toli esančiais asmenimis, išgirsti muziką ar pažiūrėti kino patenkinama technikos įrengimai. Dažnai užtenka paspausti tik kokį mygtuką. Dėl to technikos prestižas mūsų akyse pasidaro labai didelis. Dar didesnis šis prestižas tų

žmonių akyse, kurie kasdien turi reikalo su milžiniškom mašinom, kurios ūžia, zvimbia, žvilga ir juda, tarsi kokios gyvos būtybės. Skaičiau atsitikimą apie negra, kuris turėjo prižiūrėti didelę dinamą mašiną. Grandiozinė mašina savo milžiniško rato užimu ir žibėjimu, savo neapsakoma jėga nepaprastai tą negra veikusi. Jis pradėjęs ją garbinti kaip kokį dievą ir, pasiaukodamas jam, šoko į ratą, leisdamas save sudras-kyti į gabalus.

Bet dar didesnę įtaką daro mums visi tie daiktai, kuriuos pagamina mašina. **Esame apipilti daiktais.** Visi langai, gatvės, butai ir sandėliai pilni daiktų. Jie tokie viliojā, kad mes išeiname iš savęs ir visā savo sielā sutelkiamė prie jų. Visas mūsų gyvenimas yra apkrautas technikos gaminiais. Jie patraukia mus taip, kad pasijuntame visai jų valdomi. Nešąmoningai mummyse atsiranda įsitikinimas, kad, jei kas yra vertingo, tiktai šie gaminiai. Todėl kiekvienas mėginimas įrodyti, kad jie nepadaro žmogaus laimingo, mums atrodo visai neįtikėtinas, nesu- prantamas ir stačiai juokingas. Taip modernusis žmogus nešąmoningai pasidaro **materijos garbin- tojas**, užmiršta pats save, ir savo dvasios gyvenimo visai neįunta.

Dėl viso to moderniojo žmo- gaus dvasios gyvenimas pasidaro labai skurdus. Visos kilniosios emocijos išnyksta ir jų vietą už- ima juslingumas. Kartu su tuo ir visas gyvenimas, gamta ir žmo- nės jam pasidaro be rezonanso, be atgarsio. Nejausdamas dvasios savyje, nepajunta jos nė kituose. Gyvenimas pasidaro pilkas, be ga-

lo prozaiškas ir beprasmiškas. To- kios padėties žmogus negali pa- kelti ir jieško išsiblaškyimo.

Išsiblaškyimas jam reikalingas dar ir dėl to, kad nuobodus, įtemptas ir beprasmis darbas fab- rike neduoda jokio pasitenkini- mo, bet nepaprastai išvargina. Iš- vargintas žmogus ieško tokio iš- siblaškyimo, kurį galėtų pasyviai priimti, kuris erzintų tik jusles, bet nepaliestų visai dvasios. Ka- dangi ir juslės jau atbukusios, tai reikalinga labai stiprių jaudiklių. Todėl alkoholis, baisūs kriminalni- niai filmai ir triukšmingos sporto rungtynės yra tinkamas maistas jo nervams. **Todėl kartu su tur- tų didėjimu eina dvasios smuki- mas.** Technikos gaminiai visi stan- dartzuoti, gaminami visiems, ne- atitinka žmogaus dvasios reikala- vimų. Todėl jis jaučiasi viduje tuš- čias ir nepatenkintas.

Pesimizmo našta

To pasėka, kad mūsų dienų žmogus nemylī gyvenimo. Tai liu- didija šimtai vardu tiek literatūroje, tiek filosofijoje, tiek laikraščiuo- se. Tai atrodo keista. Juk šių dienų paprasto darbininko gyve- nimas yra šimtą kartų patoges- nis, negu kokio viduramžių kuni- gaikščio. Čia Amerikoje kiekvienas turi gražų butą su minkštais bal- dais, šaldytuvu, skalbiamąja ma- šina, dulkių siurbliu, radijo ir te- levizijos aparatu, automobiliu ga- raže ir kinu antroj pusėj gatvės. Ar ko geresnio galima norėti? Keistu būdu žmogus vis dėlto nē- ra patenkintas. Nežiūrint visų pa- togamų — ir kaip tik dėl jų — gyvenimas nēra lengvas. Visi mi- nēti patogumai ir daugelis kitų,

kuriuos komercinė propaganda kas dieną kala į galvą visiems, kaip būtinais reikalingus kiekvienam padoriam žmogui, labai brangiai kaštuoja. Už juos tad reikia dirbti kaip botagu varomam su didele skuba ir visiškai išseimiant save. **Todėl išeina, kad vadinamasis „augštasis gyvenimo standartas“ duoda visa kita, tik ne laimę.** Modernusis žmogus nemyli gyvenimo. Tai vaizdžiai matyti ir iš ciniško pasakymo, kad gyvenimas yra „dirty joke“ — nešvarus juokas. Todėl galima sakyti, kad visai nepriklausomai nuo atominio karo baimės ir kitų pavojų, kurie mūsų dienų žmogui gresia, būdingasis šio gyvenimo **bruožas yra pesimizmas**, kaip kad visais laikais, kada gyvenimas sutelktas malonumuose. Izoliuotas kaip smėlio grūdėlis, be gilesnių ryšių su kitais žmonėmis, gamta ir gamtos Kūrėju, žmogus nepajėgia nieko tikrai pamilti, ir todėl negali būti laimingas.

Pamilti galima tik tai, kas individualu, kas duota tam tikru laiku ir tam tikroje vietoje. Modernioji technika sunaikina visa, kas individualu ir sava. Ji stengiasi viską suunifortinti, žmogų paverčiant į neasmeninę masę, nesurištą su laiku ir vieta. Prancūzų rašytojas Sant Eksiperi apie amerikiečių lakūnus vienoje šiaurės Afrikos bazėje rašo, kaip jie būriuojasi kaip avys, kaip šaltai jie viską priima, kaip kiekvieną akimirksnį jie sutinka ir čia likti ir kitur eiti, nes nėra nei vienos vietos, nei žmonių grupės, su kuria jie jaustųsi susirišę. Jie yra taip nualinti, kad jiems visur vie-

nodai gerai arba blogai, nes jie niekur nesijaučia namie, nieko negali pamilti. Bet nieko nėra labiau pasigailėjimo verto, kaip žmogus, kuris nieko negali mylėti, nes meilė yra vienintelis kelias į savo sielos gelmių atidengimą. Kam šis kelias užžėlęs, tas visada jaus alkį ir niekad nebus patenkintas.

Bet modernusis žmogus yra nutraukęs ryšius ne tik su žmonėmis ir gamta, bet ir su pačiu gamtos Kūrėju - Dievu. Tai jau buvo paskelbęs savo metu Nietzsche šūkiu „**Dievas yra miręs,**“ kurį dar ir dabar kartoja kaikurie moderniosios dvasios gynėjai. Bet šiam šūkiui, kurį Nietzsche paleido Šveicarijos kalnuose, dabar prisijungė aidas — **Ir žmogus yra mirties agonijoje.** Tarp šių dviejų šūkių yra tamprus ryšys: negalima žmogaus atitraukti nuo didžiojo, amžinojo gyvybės Medžio, kad jis nepradėtų patsai vysti ir nykti, kaip džiūsta ir nyksta kiekvienas nuo medžio nukritęs lapas.

Technokratijos perspektyva

Pastaraisiais metais daug kalbama apie tai, kad visas gyvenimo vadovavimas ir jo tvarkymas gali patekti į technikos specialistų rankas ir kad gali įsikurti tai, ką vadiname technokratija. Galimas dalykas, kad kažkas panašaus jau ir vyksta. Jei tai įvyktų, žmogaus ateičiai grėstų didelis pavojus. Iš tikro, technikos pagrindinis principas yra **praktiškasis naudingumas**. Kur tai vestų, iš dalies jau parodyta. **Jei tik praktiškasis naudingumas, o ne viso žmogaus psichologinės būties gerovė yra galutinis tikslas, gali įvykti tai,**

ką anglų rašytojas Aldous Huxley aprašo savo knygoje: **Naujasis drąsus paasulis** (Brave New World). Technikai reikalingi vertingi žmonės tik viršūnėse. Daugumai darbų geriau tinka idijotai, negu normalūs žmonės. Huxley tad ir prileidžia, kad technika suradusi galimybę tokius žmones išauginti tam tikruose inkubatoriuose. Ten, deguonies davimą keičiant, galima reguliuoti smegenų išsivystymą. Duodant mažai deguonies, galima išauginti menkiausio proto žmones. Juos pagal graikų alfabeto penktąją raidę pavadina „epsilonis“. Šių penktos rūšies žmonių uždavinys — atlikti žmonių bendruomenėje pačius nešvariausius darbus. Šie žmonės, ypatingų chemikalų palaikomi, jausis labai patenkinti šiais darbais, bus laimingi ir jais net didžiulis. Gyvendami be susirgimo iki 60 m., jie staiga sugrius per porą savaičių. Tada jie bus nuvežami į specialius namus, kur chemikalų išvirkštimu bus palai-koma jų gera nuotaika ir didinamas jų sugriuvimo procesas, taip kad jie džiaugdamies baigs savo gyvenimą. Truputį geresniems darbams bus auginami „deltos“ — pusidiočiai, dar geresniems — „gamos“ — ketvirtadaliai idiotai, ir geriausiems „betos“ aštuntadaliai idiotai. „Alfų“ pilnai išsivysčiusių žmonių bus auginama labai mažai, tik pagrindinių direktorių postams.

Ar tai nėra ideali tvarka? Ir ką žmogus su sveiku, praktišku protu galėtų prieš tai pasakyti? Jei žmonės vadovaujasi tik **praktiškuoju naudingumo principu**, tai gyvenimas gali eiti ta kryptimi,

kad galutinėje išdavoje bus tik „epsiloni“ ir „deltos“.

Jei Huxley knyga yra daugiau satyra, tai daug baisesnį išpūdį daro Orwelio ir lietuviškai išverstoji knyga **1984 Metai**. Baisesnį išpūdį ji daro todėl, kad nėra jokios priežasties, kuri sutrukdytų ten aprašytąją utopiją įvykdyti. Žmogui perauklėti nebūtinai reikia panaudoti biologiją, galima paimti žmogų, koks jis yra iš prigimties ir jį keisti propaganda, teroru ir spauda. Orwelis pramato aparatus, kuriais bus galima sekti žmogų visur, ir tuo pasiekti, kad žmogus darys tik tai, kas jam įsakoma. Ir mes žinome, kad yra vietų, kur šį Orwelio utopija yra arti įvykdymo. Todėl, kaip sako Berdiajevas, dabar yra atėję laikai, kada reikia kovoti ne už utopijų įvykdymą, **bet prieš jų vykdymą**, nes moderniosios technikos pagalba gali būti įvykdoma net ir neprotingiausia utopija.

Technokratijos pavojai glūdi tame, kad visą gyvenimą pradeda planuoti ir tvarkyti žmonės — technikai, kurie neturi jokio gilesnio supratimo nei apie pasaulį, nei apie žmogų, kuriame yra toks netechniškas dalykas, kaip siela. Kai technikai šios savo nekompetencijos nesupranta ir imasi tvarkyti dalykus, apie kuriuos nieko nežino, pasėka gali būti didžiausia žmonių nelaimė.

Modernioji filosofija

Visa ši moderniojo žmogaus gyvenimo tragika yra savo išraišką radusi modernioje filosofijoje. Viena jos srovė vadinasi egzistencializmas, kuriame yra daug

krypčių, bet visoms joms bendra nuotaika, kad moderniajam žmogui nyksta gyvenimo prasmė, kad jam gresia pavojus, liekanti tariai gyvenančiam, prarasti save ir nuskęsti nebūties bedugnėje. Pagal Heideggerį šią grėsmę sudaro netikrumas, nenuoširdumas su savimi ir kitais, banalių žmonių nuomonių priėmimas, neįsigilinimas į save, nenoras žvelgti tikrovei į akis. Egzistencializmas neranda iš šios padėties jokios išeities ir ragina herojiškai priimti savo likimą kelyje į visišką išnykimą.

Egzistencialistai, nors ir nemato išeities iš moderniojo žmogaus klystkelių, tačiau jais yra nepatenkinti. Bet yra žmonių, kurie yra patenkinti šia padėtimi ir ją gina. Šie žmonės sukūrė ypatingai modernią filosofiją, vadinamą **neopozityvizmą**, kuris gina modernų žmogų su visais jo iškrypimais. Neopozityvizmas duoda moderniajam degraduotam žmogui suraminimą ir net pasididžiavimą, nes jis yra ne kas kita, kaip visų moderniojo gyvenimo iškrypimų loginis pateisinimas. Ši filosofija, prasidėjusi Cambridge ir Oxford universitetuose, dabar yra paplitusi visuose anglosakų kraštuose. Kadangi mūsų jaunoji karta mokosi Amerikos universitetuose, tai mums darosi aišku, kodėl mūsų lietuviškoje studentijoje atsiranda karštų mūsų dienų modernizmo gynėjų.

Nelaimės pamoka

Kalbant apie modernųjų sąlygų grėsmę žmogui, nevienam iš mūsų gali atrodyti, kad visa, kas iki šiol pasakyta, yra kažkas la-

bai nerealu, abstraktu, sugalvota ir paruošta labai subtilioje minčių analizėje. Nevienas gal iš mūsų galėtų klausyti, kurgi yra čia nupiešto žmogaus „izoliacija didmiesityje“ matoma, kur yra tas ryšių suirimas, kuriame atsiskleidžia dvasios tuštumas, gyvenimo nebranginimas ir kiti panašūs reiškiniai? Tai, ką mes matome, yra visai kas kita: matome žmones, kurie ieško darbo ir buto, kurie galvoja ar jau perka namus, automobilį, kurie sėdi baruose ir geria alų, rengia iškylas, žiūri į televiziją, eina į kinus ar koncertus, šoka salėse. Štai kas yra tikrovėje, o ne mūsų suminėtos abstrakcijos! Amerikiečiai taip galėtų sakyti, nes jie nėra dar išgyvenę to, kai vadinama abstrakcija staiga pasidaro reali ir gyva. Mes tokį patyrimą turime.

Pas mus ilgai buvo rašoma ir kalbama apie komunizmo baisumą, brutalumą ir visų žmogiškųjų savybių praradimą. Buvo kalbama ir rašoma, kol visi su tuo apsi-pratome, ir visa tai mums pradėjo rodytis, kaip abstrakcija arba fantazija, kurios tikrovėje visai nėra (Vakaruose daugelis ir dabar taip mano!). Bet tada staiga vieną dieną, galime suminėti ir datą — 1940 m. birželio 15 d., istorija, kaip sako Arnold Toynbee, mus sugriebė už gerklės: abstrakcija tapo gyva, raudonoji armija žygiavo per sieną. Prasidėjo įrodymas, kuris ir dabar dar tęsiasi, kad visa, kas buvo kalbėta, buvo tiesa, kad žmoniškumo praradimas nėra abstrakcija ar fantazija, bet baisi realybė! Jei kas sakytų, kad tie Sovietijoje yra komunistai, kad mes čia esame toli nuo jų, tai tokiems turime pasa-

kyti, kad komunizmas prilygsta augščiausiam moderniojo žmogaus išsivystymui ir kad Vakarų industrinis žmogus yra tikras jo brolis, kuris galutiniame savo išsivystyme gali pasiekti tų pačių rezultatų.

Rezistencija prieš moderniąją dvasiaį

Tačiau pasaulyje yra jėgų, kurios veikia priešinga kryptimi, yra žmonių, kurie kovoja prieš mūsų laikų nelaimę — žmogaus degradavimą ir gyvenimo sumechaninimą moderniam pasaulyje. Kad tokių žmonių yra, rodo jau ir tas faktas, kad šis modernusis technikos sukurtasis žmogus ir visas modernusis gyvenimas yra skaudžiausios kritikos objektas. Jei daugelis žmonių pasiduoda moderniojo gyvenimo įtakoms visai nesąmoningai, nes nėra pajėgūs jam suprasti, tai yra žmonių, kurie tai supranta, kurie pajėgia šią gyvenimo srovę stabdyti, išlipti ant kranto ir šį gyvenimą apžvelgti ir įvertinti. Šie žmonės tikriausia rezistencijos žodžio prasme yra rezistentai ir jų veikla rezistencinė. Tokių rezistentų yra visuose kraštuose, pradant Bergsonu, Schweitzeriu, Spengleriu, baigiant Ortega y Gasset, Jasperu, Toynbee, įvairiais bažnyčių žmonėmis bei rezistenciniais ar kitais vardais vadinamais sąjūdžiais. Jie kovoja už žmogaus pirmenybę prieš daiktą, už dvasinių vertybių primatą prieš medžiagą, už žmogaus asmens vertę ir jo laisvą apsisprendimą, už religines, kultūrinės, etines ir estetines vertybes. Jie kovoja už tautų laisvę pasirinkti tokį gyvenimo būdą, koks

joms patinka, ir už laisvę tvarkyti savo politinį, visuomeninį, socialinį ir kultūrinį gyvenimą pagal savo nuožiūrą. Tuo būdu, rezistencija yra labai plati ir sudėtinga sąvoka, išsišakojusi į įvairias gyvenimo sritis. Joje tarsi kokiamo fokuse susikryžiuoja ir susijungia visi mūsų žmogiškieji ir tautiniai siekimai, visos žmogiškosios ir antžmogiškosios vertybės.

Šiaip suprasta rezistencija yra ne tik mūsų žmogiškosios egzistencijos, bet ir mūsų tautos laisvės ir mūsų politinių siekimų pagrindas. Yra savaimė aišku, kad Lietuva tik tada atgaus laisvę ir galės kaip valstybė egzistuoti tik tokiam pasaulyje, kuriame bus nugalėta moderniojo barbarizmo dvasia ir jos vietą užims krikščioniškasis humanizmas.

Rezistencija yra ir mūsų lietuviybės išlaikymo pagrindas. Lietuviais išliksime tiek, kiek pajėgsime pasipriešinti visus tautinius ir žmogiškus santykius naikinančiai moderniajai oportunistų dvasiai ir apginti savo tautines vertybes milžiniškoje šios grėsmės jūroje.

Rezistencija yra ir mūsų tautinės vienybės pagrindas. Išblaškytų po įvairius pasaulio kraštus, gyvenančių skirtingose aplinkybėse, mūsų sielos kas dieną prisipildo skirtingais turiniais bei pažiūromis, kurios gali sumaišyti mūsų kalbą, kaip prie Babelio bokšto. Bet jei mumyse yra dar likę kiek rezistencinės dvasios — pasipriešinti mūsų tautos didžiajai nelaimei — tai ši dvasia mumyse visuose yra ta pati, nežiū-

(Pabaiga 64 psl.)

* * *
Andrius Baltinis, šio straipsnio autorius, yra filosofijos daktaras, kunigas, daug rašęs filosofinėm ir visuomeninėm problemom. Jo pažiūras bent pora sakinių sugretinome su pažiūrom dviejų vokiečių rašiusių lemtingais modernios istorijos momentais: Oswaldo Spenglerio, vokiečių istoriko, rašiusio po Didžiojo Karo ir pranašavusio vakarų pabaigą, ir Romano Guardini, filosofo ir kunigo, pranašavusio moderniojo pasaulio galą po II Did. Karo.

* * *
Pagrindinė naujosios kultūros charakteristika bus — pavojus. Pirma būdavo tikima, kad kultūra visada kūrė saugumą, nugalėdama besiveržiančias gamtos jėgas... Šiandien jau kita situacija. Istorijos vyksmas žmogų vėl nuvedė į pavojų. Šį kartą pavojus tačiau iškyla pačioje kultūroje. Bandydamos nugalėti senąjį pavojų (gamtą) žmogus pasidarė naujų pavojų.... Naujasis pavojus išauga iš paties žmogaus darbo, netgi iš jo dvasios kūrybos. Tas naujasis pavojus išauga iš jėgos elemento.

...Žmogus yra laisvas. Jis gali jėgą naudoti kaip jis tik nori. Šitoje laisvėje glūdi taip pat ir galimybės tą laisvę piktnaudoti, atnešant sunaikinimą ir blogį. Kas gali garantuoti žmogaus tinkamą jėgos naudojimą lais-

vės srityje? Niekas. Nėra jokios garantijos, kad žmogus savo laisvę panaudos gėriui. Geriausiu atveju, galima prileisti tai kaip tolimiausiąją galimybę.

...Štokiau tad būdu pavojai, kurie pasitinka žmogaus laisvę, baugiai auga dienos iš dienos. Mokslas ir technologija taip pažabojo gamtos jėgas, kad sunaikinimas, chroniškas ar aštrus ir kiekvienu atveju neišmatuojamas, dabar jau pasidarė galimybė. Be perdėjimo galima pasakyti, kad yra gimusi nauja istorijos epocha. Dabar ir visad žmogus gyvens ant vis didėjančio pavojaus bedugnės krašto, ir šitokis gyvenimas paliks ženklus visoje žmogaus būtyje.

...Centrinę naujos kultūros pastangų dalį užims jėgos problema. Jos išsprendimas bus žūtbutinėms reikšmės.

Gamtos laukiniškumas jau seniai buvo žmogaus pažabotas. Gamta klausė savo pono. Tačiau gamta dar sykiu prasiveržė istorijon iš pačių kultūros gelmių. Gamta vėl kyla toj pat formoj, kuri apvaldė laukiniškumą — jėgos formoje.

Romano Guardini.

Laisvai versta iš **Moderniojo Pasaulio Galas**, angl. vertime, pp. 108-111

* * *

Faustinėje civilizacijoje, kaip ir kiekvienoje kitoje, pinigų diktatūra žygiuoja pirmyn, siekda-

ma savo materialinės viršūnės. Ir tada atsitinka kažkas, ką gali suprasti tik tas, kuris yra įžvelgęs į pinigų esmę. Jei toji diktatūra būtų daiktinės — paliečiamos — prigimties, ji egzistuotų amžiais, bet kadangi ji yra minties forma, ji išnyksta tuojau pat kai iki galo išmintyja ekonominį pasaulį ir kai tokiu būdu nebelieka medžiagos iš kurios galėtų išsilaikyti toji diktatūra. Ji, įsiveržė į paprasto žemdirbio lauką ir išjudino žemę. Jos mintis perkeitė kiekvieną amato rūšį. Šiandien jinai pergalingai prispaudžia pramonę, kad sau pavergs produktivųjį savininko, inžinieriaus ir darbininko darbą. Mašina su jos žmogiškaisiais palydovais, tikroji šio šimtmečio karalienė, atsiduria pavojuje prieš galingesnę jėgą. Šitai reiškia, kad ir pinigų gas jau pasiekė pasisekimų galą ir kad arti jau konfliktas, kuris suteiks Civilizacijai jos galutinę formą — konfliktas tarp pinigų ir kraujo.

Ateinantis cezarizmas sužlugdys pinigų diktatūrą ir tos diktatūros politinį ginklą — demokratiją. Po ilgo ekonomijos ir jos interesų dominavimo kūrybinei politinei jėgai, politinė gyvenimo pusė visdėto pasirodys esanti stipresnioji.

Oswald Spengler,

Der Untergang des Abendlandes, angl. vertime, p. 506.

Ar suprantame dabartinį istorinį ritmą?

SWAJONĖS IR REALYBĖ

JUOZAS MEŠKAUSKAS

Amžių bėgyje lietuvių tautai buvo lemta arba būti laisvai ir grumtis su daug gausesniais priešais arba pavergtai ir kęsti fizinius ir moralinius skausmus ir persekiojimus. Laisvės laikotarpiais, tačiau, lietuvių tautos genijus, kaip administracijos taip ir kultūros srityse, pasireiškėdavo gana efektingai ir sėkmingai. Žmonių istorija turi tam tikrą ritmą. Tą ritmą suprasti ir išvelgti stengiasi filosofai, politikai, visuomenininkai ir kiti. Mūsų tautos kunigaikščiai ir valdovai, gerai suprasdami lietuvių tautos geografinę padėtį, tą žmonių ritmą suprato ir įvertino. Tik šito dėka jie Lietuvos ribas buvo praplėtę nuo Baltijos ligi Juodųjų marių. Deja, gyvenimas kontrastingas. Tokie įvairūs laikotarpiai buvo neilgi. Gausūs išorės priešai, vadovaujančiųjų ginčai, nesutarimas ir maro ligos epidemijos lietuvių tautą kuo ne mirtinai sužlugdydavo. Taip lietuvių tauta atsidurdavo žiaurioji realybė. Ir ta realybė buvo tiek žiauri, kad ji tautą vertė užmiršti visus gražuosius istorijos laikotarpius, palaidoti šviesesnės ateities svajones, sunaikinti minties lakumą ir kultūrinio pasireiškimo kibirkštis. Žiaurioji realybė privedė prie to, kad savo tautos istoriją rašėme

ne mes patys, bet ją mums rašė svetimieji, dažniausiai mūsų kaimynai. Negalime sakyti, kad jie būtų neobjektingi, bet ten, kur jų istorija pynėsi su mūsų istorija, daugelyje vietų jie komentavo savo naudai. Be to, jie rašė ne iš pirmųjų šaltinių ir jie daug nesirūpino jos objektyvumu, kaip kad mes nesirūpinome tolimų mums kraštų istorija. Lietuvių tautos atbundas genijus svajojo apie lietuvių tautos didybę, gražią jos praeitį ir gal dar gražesnę ateitį. Po, palyginti, ilgo žiaurios realybės laikotarpio nušvito išsvajotoji nepriklausomybė. Išaugo rimti

.....

Juozas Meškauskas — vienas žinomųjų Nepriklausomos Lietuvos ugdytos intelektualų kartos atstovų — yra medicinos daktaras, Vytauto Didžiojo universiteto profesorius, buvęs medicinos fakulteto dekanas, mokslinių veikalų iš medicinos srities autorius. Visuomeninėje veikloje žinomas kaip studentų ateitininkų medikų ir gydytojų Gajos korporacijų vienas iš organizatorių ir steigėjų, Ateitininkų Federacijos Tarybos pirmininkas ir Federacijos Vado pavaduotojas.

Spausdinamas straipsnis originale buvo paskaita, skaityta Čikagos Lietuvių Fronto Bičiulių iškyloje 1959 m. birželio mėn.

.....

mūsu pačių istorikai, mokslininkai, visuomenininkai. Tai lietuvių tautos svajonių išsipildymas. Deja, laisvės laikotarpis buvo per trumpas. Išaukę mūsų istorikai, kaip prof. Z. Ivinskis, prof. A. Šapoka, prof. Jakštas, prof. S. Sužiedėlis ir kiti per trumpą laiką savo mokslinio багаžo surašyti ir perduoti sekantiems nespėjo; užgriuvo vėl žiaurioji realybė. Lietuvių tautos kūrybinis genijus supančiuotas ir svetimųjų subordinuotas. Mūsų istorija yra klasuojama: ji rašoma savųjų, bet diktuojama mūsų priešų. Ivinskiai, Šapokos, Jakštai, Biržiškos, Brazaičiai yra šimtmečių bėgyje lietuvių tautai pasireikšusi dovana. Jų neišaugins dabartinė Lietuva, jie neišaugs užsienyje, nors ir iš rimčiausių ir gabiausių istorijos ir literatūros tyrinėtojų. Jie yra lietuvių tautos deimantai. Tačiau mes jų neįvertiname. Jei mes juos įvertintume ir suprastume dabartinę realybę, tai mes juos patalpintume geros rezidencijose ir prašytume tyrinėti ir rašyti. Istorinį ritmą pajust, suprast ir pagal jį veikti yra ypatingai svarbu. Tai ypač svarbu mūsų mažai tautai. Tą ritmą sudaro ir diriguoja dažniausiai didesnės jėgos ir sąjūdžiai. Man atrodo, kad tą ritmą mes ne visuomet pajaučiame. Tas nesugebėjimas reiškiasi kaip senoj, taip ir naujojo kartoj.

ISTORIJOS RITMAS IR EMIGRACIJA

Aš jau minėjau, kad tą istorinį ritmą suprato anais amžiais mūsų kunigaikščiai, taip pat suprato mūsų valstybininkai, kurdami nepriklausomą Lietuvą. Įvykus gi

pasaulio kataklizmams, tautai netekus nepriklausomybės, mūsų politinės, kultūrinės ir mokslinės pajėgos buvo išblaškytos po platųjį pasaulį ir jos nustojo orientacijos, jos liko išmestos iš ritmo, tapo mažai reikšmingomis. Tačiau tautybė, tautinės savybės nėra atimtos, o pareigos pasidarė šimteriopei didesnės negu buvo. Todėl, kaip senesnės taip ir jaunesnės kartos lietuvių uždavinys yra susiorientuoti realybėje. Svarstymas ateities, kad ir toli siekiančių uždavinių ne visados yra fantazija. Kiekviena subrendusi bendruomenė ar asmenybė turi žiūrėti ne tik į esamą padėtį, bet ir į tolimus horizontus. **Real**i perspektyva yra viena iš brandžios asmenybės ar politinės bendruomenės požymių.

Istorijos ir įvykių bėgyje mūsų tauta buvo ir yra blaškoma po visas šalis ir net kontinentus. Lietuvių tautos genijus, negalėdamas pasireikšti savo tautos rėmuose, pasireiškė kitų tautų mokslinėse, kultūrinėse ar politinėse sferose. Keičiantis kultūrai ir civilizacijai, keičiasi ir įvykių masas bei apimtis. Po trumpo, bet labai gražaus ir kūrybingo lietuvių tautai nepriklausomo laikotarpio, užėjo vėl vergijos laikotarpis. Palyginti, didelė lietuvių tautos dalis pasibarstė po visą pasaulį. Mūsų tauta yra vieno iš mūsų didžiųjų kaimynų auka, o mes jos nariai esame išblaškyti didelių ir mažų tautų tarpe. Šiandien yra toks laikotarpis, kad mažas yra neįdomus ir nereikšmingas, praktiškai juo nieks nesidomi ir užmiršta. Žodis "didysis" arba "didieji" šiandien vyrauja ne tik politikoje, bet ir sociologijoje, ekono-

mioj, literatūroj ir net filosofijoje.

Kaip mes savęs nevadinsim: pabėgėliais, tremtiniais ar emigrantais ar dar kaip kitaip, praktiškai mes einame emigranto keliais. Emigracija vienos tautos ar valstybės yra vienaip, kitos kitaip susirūpinę. Gyventojais pertekusios tautos yra susirūpinusios gyventojų emigracija, nes jų yra perteklius. Tokiu atveju tokios tautos nėra per daug susirūpinusios emigruojamųjų nutautėjimu ir jų įsijungimu į naują visuomenę. Patiems emigrantams paprastai nedaug rūpi tautybę ir kultūrą išlaikyti tos tautos, nuo kurios jie atsiskyrė. Likusiam tautos kamienui emigruojantieji sudaro palengvėjimą ekonomiškai, o kultūriškai tautos kamienas nuo to paprastai nenukenčia. Tokių tautų emigrantams, jei ir pavyksta sudaryti savo kultūrinius ir ekonominius židinius, jie tarnauja tik laikinam ir lengvesniam emigrantų įsijungimui į naują visuomenę. Tokie emigrantai neturi specifinio uždavinio, politiniam gyvenime nėra įsipareigoję, ir nesiruošia paimti politinį vairą į savo rankas. Tokiu atveju tautos kamienas su savo emigrantais laikinai palaiko kultūrinius ar ekonominius ryšius, vėliau, ir palyginti greit, tie ryšiai silpnėja ir pagaliau nutrūksta, lieka tik sentimentas ir prisiminimai.

Mažų tautų normali emigracija yra kiek skirtinga, jų uždaviniai ir rūpesčiai taip pat skirtingi, nes maža tauta dažniausiai yra sunkesnėse sąlygose, negu didelė ir savo visokia egzistencija daugiau susirūpinusi, daugiau sielojasi, daugiau pastangų deda savo tau-

tiečius prie savo tautos kamieno išlaikyti. Tačiau praktiškai ir mažos tautos emigrantai eina beveik tuo pačiu keliu, kaip ir didesnės tautos, tik gal skirtingesne sparta. Emigranto kelius nulemia ne tiek "emigracijos", bet ir "imi-gracijos" faktoriai, t. y. faktoriai, su kuriais jis susiduria naujojoje šalyje.

POLITINĖS EMIGRACIJOS POBŪDIS

Mes esame neįprastinių sąlygų emigrantai. Mes savo tėvynę palikom gaisruose priešui ją okupuojant. Mūsų ir uždaviniai kaip emigrantų todėl yra kitoki. Mes turime politinio emigranto vardą. Tai reiškia, jog mums rūpi ne tik pragyvenimas, bet turi rūpėti ir politinės, tautinės ir kultūrinės mūsų tautos problemos. Nors mes esame kitokių sąlygų ir kitiems uždaviniams emigrantai, tačiau kaip emigrantai mes einame didelių, vidutinių ir mažų tautų emigrantų keliais. Mes gal darome iškrypimų ir zigzagų iš senų emigrantų kelių, tačiau kryptis ta pati ir juo toliau, tuo tų iškrypimų ir zigzagų mažiau. Iš vienos pusės turėdami neišvengiamą emigrantų kelią ar vėžes, iš kurių sunkiai sekasi išsiveržti, o iš kitos pusės turėdami specifinius emigrantų uždavinius, būtent politinius, tautinius ir kultūrinius, turime susimąstyti ir pergaltoti, kaip juos geriau atlikti. Jei mes pripažįstame visuose pasaulio veiksmuose tam tikrą tingslingumo pradą, tai tas tingslingumo Valdytojas tur būt neveltui patvarkė, kad mūsų emigracijos masėje išsimokslinusi inteligentija sudaro daugumą. Iš to sektų, kad reika-

lavimai iš mūsų yra daug didesni, negu iš beraščių ar mažiau raštingų emigrantų, atvykusių duonos kėsnio ieškoti. Mes neturime teisės nesuseriuoti ir susipainioti laiko eigoj, įvykiuose ir faktoriuose. Mes negalime laiko praleisti, nes kiekviena diena neša naujus įvykius, kurie veikia mūsų nenaudai. Mes turime būti labai griežti realistai ir labai radikalūs, kas liečia mūsų susiorientavimą ir mūsų veiksmus.

Turint galvoje emigrantų pasireikimą ir veiklą kultūrinę, tautinę ir politinę plotmėje emigrantus galima būtų suskirstyti į 3 grupes. 1. Tuos, kurie, peržengę savo tėvynės sieną, su ja nieko bendro nebenori turėti, ir jie tautai pranyksta. 2. Tuos, kurie pradžioje dar bando savo veikla reikštis, bet palyginti greit persiorientuoja ir greita sparta integruojasi į svetimą visuomenę. 3 Ir tuos, kurie palieka savo tautos vaikais visą laiką kaip savo žodžiu, taip ir savo veikla.

Mūsų politinių emigrantų masės nors ir nedidelė dalis yra priskirtina prie pirmosios grupės. Antrajai priklauso gerokai didesnė dalis. Likusioji dalis sudaro III-ją grupę. Apie pirmąją grupę kalbėti netenka, nes ji nurašyta. Antroji grupė įdomesnė. Su ja daug vargo, darbo, pastangų, o rezultatas nedidelis. Įdomiausia tai trečioji grupė. Joje susispietę visi tautos idealistai. Tos grupės žmonės daugiausia sielojasi ir dirba. Aš manau, kad šitai grupei ir mes priklausom. Tautos akimis žiūrint, šita grupė yra vertingiausia. Tačiau su šitos grupės žmonėmis yra kita bėda ir, mano supratimu, gana žymi. Būtent, šitos

grupės žmonės, pereidami sieną nieko neužmiršo ir atėję į naują kraštą labai mažai ką išmoko. Jie dažnai gyvena senais prisimini-mais, senomis doktrinomis, galvoja ir visus uždavinius sprendžia senomis kategorijomis. Mūsų gerą atmintį parodo policininkų, karininkų, miškininkų, gaisrininkų ir kitokių organizacijų bei klubų atkūrimas, mūsų senų politinių nesusipratimų ir ambicijų neužmiršimas.

REALIZMO STOKA DARBUOSE IR SVARSTYMUOSE

Iš antros pusės mūsų nesugebėjimą ar mažą sugebėjimą ką nors išmokti demonstruoja mūsų susiskaldymas ir kuriami planai. Mes Vlike kelius mėnesius svarstėme ir riejomės, ar į Lietuvos konstituciją Viešpaties vardas turi būti įrašytas ar ne, kai tuo tarpu didelės nekatalikiškos tautos, daugumoje masonų valdomos, turi himnus kaip "God save the King". Ir ant dolerio užrašyta "In God we trust". Mūsų inžinieriai, ekonomistai, agronomai daug laiko praleidžia besiginčydamis ir planuodami Lietuvos kelius, elektrifikaciją, ūkius ir t. t., kai tuo tarpu mes nežinome, kur tie keliai jau praveisti, nežinome kuriamų kaimų lokalizacijos ir dydžio, nežinome naujai pastatytų ir statomų elektroninių stočių, jų galin-gumo, paties elektrifikacijos tinklo. Kuriname ūkius, kai tuo tarpu nežinome, kas tuose ūkiuose gyvena ir kokios bus tų ūkių apdirbimo galimybės. Juk tik paimkim padarytą Antalieptės ežerą ar Kauno jūrą. Ir ežeras ir vadina-moji Kauno jūra iškeldino daug gyventojų. Jie gal bus, tačiau žė-

mės ūkių nebus. Kitose vietose žemės bus, bet gal žmonių, gyvulių ar žemei dirbti priemonių nebus. Mes galvojame apie mokyklų sistemą ir jų programą, kai tuo tarpu labai mažai ir tik nuotrupas žinome apie dabartinę. Mes skirstomės į mažas politines grupes ir grupeles, kai tuo tarpu dažnai tų grupių narys nesugebėtų atsakyti, kuo skiriasi viena grupė nuo kitos. Jos svarsto ir daug laiko praleidžia savo programų išdirbimui. Tai gal dar būtų tvarkinga, jei tai visa būtų daroma akademinėje plotmėje. Visa bėda, kad politinė aistra persimeta į praktinį gyvenimą. Dėl smulkmenų, mažų teoretinių ar taktinių skirtumų ir ambicijų politiniai veikėjai dažnai vienas į kitą pažiūrėti ir susitaikyti negali. Ir tas dažnai pasitaiko vienos idėjos ir vienu siekiu senųjų ir jaunesniųjų veikėjų tarpe. Visos šitos beprasmiškos aistros tirpdo mūsų draugiškumą, solidarumą ir apsunkena arba net padaro būtinus darbus ir veiksmus negalimais. Esant tokiai situacijai, mes neturime stebėtis, kad nėra ankštesnio ryšio tarp mūsų kiek senesnės kartos veikėjų ir jaunuomenės. Mes jiems nesuprantami, neįdomūs, nepatrauklūs ir tuo pačiu neįtakingi. Jei mes taip ir toliau elgsimės, tai mūsų darbai, mūsų kuriami planai ir programos jaunesniųjų tarpe tęsėjų neras. Man atrodo, kad mes dažnai esame nesveiki svajotojai, nesusiorientuojame laiko pakitimuose ir įvykiuose, nebesuprantame realybės, nebemokame įvertinti realiųjų faktų ir padaryti išvadų. Žmogui tokioji būklė esant medicina turi tikrus gydymo metodus. Iš šalies čia mums jokių gydymo metodų nie-

kas nepritaikins. Mes turime gydyti patys save ir gydytis radikaliai. Savyje mes turime padaryti perversmą, o norint, ir šoką. Mano supratimu tas yra būtina ir galima, jei dar pas mus yra pakankamai nuoširdumo ir tauraus tautinio susipratimo ir idealizmo. Tai įvykdžius, mes suprastume, kad mūsų nustatytos Lietuvos konstitucijos, mūsų nustatytų ūkinio atkūrimo, elektrifikacijos, kelių ir kitokių planų mes neparvešim. Jie neturi realaus pagrindo, juos griaua mūsų realios padėties ten nežinojimas, dabartinė gyvenimo raida mūsų tėvynėje ir pagaliau juos griaua politinė ir ūkinė raida Europoje. Mes turėtume pajusti, kad tai darome žiūrėdami į faktus, kurie buvo prieš 1939 metus. Mes su dideliu įnirtimu, pykčiu ir nesutarimu 1939 m. darbus dirbame dabar ir gal dar dirbsime eilę metų, neatsižvelgdami į milžiniškus šiame laikotarpyje įvykusius pakitimus. Mes turėtume suprasti, kad mūsų darbas, kokį mes čia dirbame, daugelyje atvejų toli gražu nėra toks vertingas, kaip kad mes manome, o dažnai net ir beprasmiškas, o tačiau nesutarimų mūsų tarpan įneša labai daug.

REALIOS VEIKLOS KRITERIJOS

Partijos, grupės ir grupelės bepuoselėdamos visokius planus ir beruošdamos programas turėtų pasistatyti vieną klausimą: **kas** tas programos parveš ir jas ten **reprezentuos**? Klausimas labai jautrus, bet labai aktualus mūsų veikėjams ir aktyvui. Reikėtų susiorientuoti, kiek lietuvių grįžtų, atsiradus galimybėi. Nenorėčiau

būti pesimistas, bet **manyciau, kad griztanciju procentas butu nedidelis. Statistika tuo klausimu dar negalima, bet pati problema is musu akiu neiisleistina. Atrodo, jog ruosiant programas, planus, projektus butu gera save paklausti: ar as grisiu i Lietuvu ir tas programos, planus ir projektus ir viena ar kita politine grupu ten atstovausiu?** Jei atsakymas butu neigiamas, tai bukime tikri, kad tas darbas dalimi yra nereikalingas, be prasmes, musu tarpe kelias tik nesutarimus. Manau, kad musu visi partiniai, politiniai, socialiniai planai ir programos, del kuriu dažnai mes cia nesusitariame ir pesames bus, arba jau dabar yra tik istorines reiksmes, ir gera butu, jei jie atliktu tik sugestiju vaidmeni vliiau dirbantiems. Jei daugelis apsisprestu negrizti, tas dar neatpalaiduoja nuo darbo. Priesingai, kiekvienas lietuvis isipareigoja darbu. Tautai laisves atgavimas, lietuvybes bei lietuviskos kulturos islaikymas ir saugojimas palieka bekompromisinis. Taciau prie situ uždaviniu vykdymo tuomet reiktu eiti kitokiais metodais ir kitokiomis nuotaikomis. Tautos laisvei atkovoti smulkus partinis susiskaldymas nereikalingas ir kenkias. Nuo sito darbo joks lietuvis ir jokia grupu nera atpalaiduota. Jei tokiu grupiu ir pavieni asmenu yra, tai tik del anksciau minetu nenormalumu. Tautos laisves kovos fronte, atmetus visus uzkulisius ir ju niuansus, panaikinus bei dezinfekavus sena rauga, dideliu politiniu nesusipratimu negaletu buti. Cia ir konkurencija vargu butu galima. Turetu buti darnus nuoširdumas ir vieningas darbas. Persiorientuodamas situacijo ir

veikloj, politinis ir kultūrinis darbas igauna naujas formas ir butu daug našesnis.

Nepaslaptis, kad politines partijos, grupes ir sajudziai, neturedami realios bazes politinei veiklai, dalinai metesi i kulturine veikla.

Is esmes tas nebutu bloga, tačiau tokiu atveju kulturine veikla nera laisva nuo politiniu niuansu ar tendenciju. Tas vargu ar iseina i nauda kaip kulturinei veiklai, taip ir paciam veikėjui, nes tas siaurina kulturos ir pacio veikėjo universaluma. Mes turėtume buti universalaus proto, kaip kad Goethes Faustas ar pats Goethe. Jis, gyvendamas Vokietijoje ir budamas vokietis, savo veikla buvo kosmopolitas ir save vadino pasaulio pilieciu. Mes gi budami tikrai pasaulio pilieciais savo galvosenai ir veikla dažnai pasirodome siauresni uz labai siauros valstybes piliecius.

Lietuvybes islaikymas yra ypatingai svarbus uzdavinis. Reikalinga rimtu persvarstymu ir neabejotinai veiklos metodu pakeitimo. Tautiniu savybiu ir individualybes islaikymo, o jaunam imdivide, susidarymas yra salygojimas visos eiles sudetingu pradmenu. Musu tauta tenai, ir mes cionai ar kur kitur esame veikiami skirtingu faktoriu. Mes vieni nuo kitu tolstame. Lietuviu tauta yra atsiderusi rusu tautos ir aspiraciju gilumoje. Rytu itaka jai yra stipriausia. Taciau šiandien nera 18-tas ar 19-tas simtmetis. Šiandien diena ir nakti per spauda ir oro bangomis idejos sklinda ir pasiekia toliausius kampelius ir daugiau ar maziau isiskverbia i zmogaus prota, tad lietuviu tauta nera visai akiai uzdaryta. Šiame krašte mokykla, spauda, ra-

dijas, televizija ir kiti veiksniai mūsų darbą lietuvių išlaikymo klausimu padidina ir jo vaisius sumažina. Mūsų darbas, pastangos ir metodai yra skubiai reikalingi radikalių reformų. Politinio darbo srityje neveikla, atidėliojimas ir stagnacija nėra pateisinama, bet nėra dar taip ir nuostolinga, nes šiuo metu visa politinė konsteliacija mums labai nepalanki. Tautiniuose ir kultūriniuose baruose neveikla, delsimas ar netinkama veikla kiekvieną dieną neša didžiausius nuostolius.

VIDINĖS REVOLIUCIJOS BŪTINYBĖ

Nei vieno, nei kito klausimo čia nenoriu smulkiau nagrinėti. Tai atskirų pasvarstymų temos. Tenorėjau į mūsų negeroves pažiūrėti iš kito taško. Tie klausimai visiems mums rūpi ir arti širdies. Keliu mintį, kad kiekvieno individo mintyse ir kiekvienos grupės ar organizacijos veikloje reikalinga revoliucija, mediciniškai tariant, elektrinis ar kitoks šokas. O šokui ar revoliucijai įvykus visu frontu, kur reikia vieningai, o kitur konkuruojant ir lenktyniaujant turėtume mestis į Lietuvos nepriklausomybės atstatymo tautinį ir kultūrinį darbą. Mums reikia realybės supratimo ir romantiško idealizmo. Mes negalime pakęsti kasdienybėje. Mūsų tauta sunkiais istoriniais laikotarpiais išliko gyva ir gaivalinga dėka romantinio idealizmo. Bet tas romantiškas idealizmas turi būti sveikas ir atremtas į sveikai suprastą ir įvertintą realybę. Iš jūsų veidų ir nusiteikimų, iš jūsų šios dienos sueigos ir programos

aš matau, kad jūs to romantinio idealizmo turite. Jis turi būti nuolat žadinamas ir puoselėjamas, ką jūs gerai suprantate. Jūsų dainos, laužas ir nuotaikos mus visus mintimis nukelia į tėvynę, Nemuno pakrantes. Linkėčiau, kad jūs tą romantišką idealizmą atremtumėte į gerai suprastą ir sveikai įvertintą realybę. Norėčiau, kad mano siūloma revoliucija įvyktų jūsųose pirmiausia, nes, mano supratimu, jūs tam esate pajėgūs, kaip individai ir kaip grupė. Vidinio persiorientavimo ar revoliucijos mes visi lietuviai ir visos grupės esame reikalingi, tačiau aš manau, kad tą padaryti ne visi yra pajėgūs. Dar kartą noriu pabrėžti, kad mano siūloma vidinio persiorientavimo revoliucija tai nėra siūlomas vienos ar kitos grupės likvidavimas, bet tai yra sąlyga naujam darbui ir kūrybai. Kas pirmas tai sugebės ir padarys — bus vadovu ar vadovais, o kurie nuo to atsiliks, bus tik sekėjais. Tad būkit pirmieji.

Į LAISVĘ AUKOJO:

Dr. K. Ambrozaitis \$10.00, J. Lieponis \$8.00, prel. F. Juras, V. Baronas (Venecuela) po \$7.00, S. Dargis \$6.00, dr. I. Kuraitė, V. Stulpinas po \$5.00, dr. J. Kižys, dr. V. Majauskas, K. Račiūnas, dr. J. Skrinska po \$4.00, V. Rygertas, V. Ramonas, po \$3.00, V. Cyvas, S. Laniauskas, B. Prapuolenis, dr. J. Reinys po \$2.00, L. Barauskas, kun. J. Grigonis, J. Keršys, V. Mačys, A. Masaitis ir V. Petruelis po \$1.00.

Mieliems žurnalo rėmėjams nuoširdžiai dėkoja

Į Laisvę leidėjai

Vakarų Europos socializmas:

ŽLUGIMAS AR ATSINAUJINIMAS?

Apie Vak. Vokietijos pasikeitusį socializmą rašo Vincas Natkus

Prancūzijos socializmą apžvelgia Ričardas Bačkis

NAUJAS SOCIALIZMO VEIDAS VAKARŲ VOKIETJOJE

Vakarų Vokietijos socialdemokratų (SPD) suvažiavimas 1959 m. lapkr. 13-15 d. Bad Godesberge, be abejo bus istorinis: jis nugriovė tiltus partijos marksistiškon praeitin ir naująja programa galutinai įstojo į demokratinio socializmo kelią. Pagrindinis programos autorius yra Willi Eichler, 64 metų partijos vadovybės narys, pasižymėjęs publicistas. Programa priimta didžiule dauguma: 340 balsų prieš 16.

Bad Godesbergo programa socializmą vadina demokratiniu, tuo pabrėždama priešingybę komunistiniam (marksistiniam) socializmui, kuris remias Markso nustatytais dogmomis: dialektiniu materializmu, klasių kova ir kova prieš religiją. Jas visas Bad Godesbergo suvažiavimas atmetė, tuo atsisakydamas marksistinio socializmo turinio, tačiau palikdamas prie marksistinio metodo: socialinės kritikos.

Atsisakyta istorinio materializmo * Pabrėžtas socializmo ryšys su krikščionyste * Laisvos, ne planuotos rinkos ekonomija * Tačiau pasisakoma už stambaus ūkio kontrolę

Programos pradžioje skaitome: „Socialistai siekia tokios visuomenės, kurioje atskiras žmogus galėtų savo gyvenimą tvarkyti laisvai, bet kartu ir atsakingai visuomenei ir kur jis, bendruomenėje su kitais, galėtų politiškai, ūkiškai ir kultūriškai formuoti savo visu-

meninę buitį.“ — Šia įžangos mintimi atsiribojama nuo liberalizmo, kuris paprastai akcentuoja tik individo laisves ir teises, ir pabrėžiama atsakomybė bendruomenei. Su bendruomenės ir visumos idėjų iškelimu, galimas dalykas, norima priartėti prie tradicinių

SOCIALIZMAS

vienas iš didžiųjų XIX - XX amžiaus idėjinių ir politinių sąjūdžių, savo laiku užsimojęs iš pagrindų pakeisti žmogų ir visuomenę; ir ne tik juos, bet, galima sakyti, pačią visatą ir jos egzistenciją. Paskutiniu laiku daug ir įvairiuose kraštuose girdime apie socializmo krizę, išsekimą, žlugimą, kurį tačiau patys socialistai nevisur pripažįsta. Verta tad pažvelgti, kas pačiais paskutiniais metais atsitiko vadovaujantiems socialistų judėjimams: Vokietijoje, kur jisai gimė Markso įtakoje, ir Prancūzijoje, kur jis vystėsi ne vien marksistinių idėjų vadovaujamas. Klausimas: ar socializmas šiandien gyvas kaip idėja, ar tik kaip partija? Ar socialistų partijų sprendimai svarbūs šiandienos komunizmo ir demokratijos konfliktų — diktuojami senųjų ideologinių socializmo versmių, ar atrandami šalia jų?

Apie vokiškąjį socializmą rašo Vincas Natkus, Vokietijoje gyvenęs liuanistas, Europos LF bičiulių biuletenio redaktorius. Prancūzų socializmo apžvalgos autorium yra Ričardas Bačkis, rengiąs politinių mokslų doktoratą, mūsų bendradarbis Paryžiuje.

krikščionybės socialinės doktrinos pažiūrų. Juo labiau, kad netrukus visai aiškiai pasisakoma, jog demokratinis socializmas yra išaugęs iš krikščioniškosios etikos, humanizmo ir klasinės filosofijos. Nė žodžio apie materializmą! Socializmo ištakose krikščionybė pirmoje vietoje! Toliau konstatuojama (prieš laicistinės valstybės principus!), kad demokratinis socializmas nėra abejingas pasaulėžiūrai ir religinėms tiesoms, tačiau jis neskelbiąs kokių nors galutinių tiesų, nes ne partija ir ne valstybė galinti apspręsti jų turinį. Tai paliekama atskiro žmogaus apsisprendimo sričiai. Vadinasi, atmetama totalistinių valstybių praktika primesti piliečiams prievarta valdančios partijos pasaulėžiūrą. „Valstybė yra įpareigota garantuoti tikėjimo ir sąžinės laisvę“, sakoma programoje. „Socializmas nėra joks religijos pakaitalas. Socialdemokratų partija vertina bažnytines institucijas ir religines bendruomenes. Ji yra už jų teisinę apsaugą, jų ypa-

tingą misiją ir jų savarankumą“. — Religija ir bažnyčios aiškiai vertinamos pozityviai, pasisakoma už religinių bendruomenių teisingą globą ir nepriklausomybę nuo valstybės. Tai tikra revoliucija tradicinėse socializmo pažiūrose! Nenuostabu, kad šį programos skyrių balsuojant opozicija buvo didžiausia — 52 balsai prieš.

Atsakydami prievartauti piliečių sąžines, vokiečių socialistai didžiuojas esą „dvasios laisvės partija“, kurioj gali sutilpti „įvairių tikėjimų ir mąstymo krypčių žmonės“. Tai aiškus žingsnis nuo europinio tipo pasaulėžiūrinių partijų artyn prie amerikinio tipo partijos, kur, žinia, sutelpa įvairių pasaulėžiūrų žmonės. Iki šiol Vokietijos socialdemokratų partijoje buvo daugiausia religinių indiferentų ar ateizmui artimų žmonių. Jei partija su teisine religinių ir pasaulėžiūrinių grupių apsauga susies ir realią materialinę paramą joms (mokykloms ir kitoms institucijoms), tai ji patrauks tikinčiųjų dėmesį ir galėtų

tapti rimtesne konkurentė Krikščionių Demokratų Unijai (CDU). Vis dėlto anie 53 balsai prieš pozityvų religijos vertinimą programoj negalės likti be atgarsio tikinčiųjų balsuotojų masėje. Juo labiau, kad viešoji opinija ir toliau vokiečių socialistus laiko „bedievių partija. Dar reikės laiko, kol SPD „sukrikščionėjimas“ įtikins tikinčiuosius. CDU žmonės SPD krikščionybę laiko taktine, todėl Adenaueris suskubo paskelbti: „SPD ponai paliko tie patys!“

Nuolatinis socializmo uždavinys esąs iškovoti laisvę ir teisingumą, juos išlaikyti ir būti jų vertais“. Senasis socializmas daugiau akcentavo teisingumą, nei laisvę. Įsižiūrėjęs į socialines neteisybes, jis dažnai net pamiršdavo demokratinius principus, ypač ūkio srity, kur be atodairios norėta žengti nusavinimo ir valstybinimo linkme. Vokiečių socialdemokratams, matyt, pasimokė iš komunistinio socializmo nesekmių ūkyje ir čia laisvės principą paskelbė pirmą kartą veiksniu. „Laisvę pasirinkti prekes, laisvę pasirinkti darbo vietą ir laisvę pramonininko iniciatyvai bei laisvę lenktyniauti yra svarbūs elementai laisvojo ūkio politikoj. Darbininkų ir darbdavių organizacijų autonomija, su-

darant sutartis dėl tarifų, yra esminė sudedamoji laisvos santvarkos dalis. Totalinis prievartos ūkis laisvę sunaikina. Dėlto SPD pasisako už laisvą rinką, kur iš tikrųjų visada viešpatauja lenktynės. Tačiau kur rinkas užvaldo atskiri asmenys ar grupės, ten reikia griebtis įvairių priemonių, kad laisvė ūkyje būtų išlaikyta. Lenktyniauti ūkyje tiek, kiek galima — planuoti tiek, kiek reikalinga“. — Daugumas Europos socialistinių partijų (išskyrus Skandinavijos socialistus) iki šiol planingajam ūkiui teikė pirmenybę prieš laisvąjį. Taip elgėsi iki šiol ir Vokietijos socialistai. Dabar pirmoj eilėj — laisvas lenktyniavimas, kiek tik galima, planavimas tik tiek, kiek jis būtinai reikalingas. Tokiu būdu SPD perima vad. kapitalistinio ūkio principus, pasisakydama tik už stambiosios pramonės valstybinę kontrolę. Nekontroliuojamas stambusis ūkis darąs lemiamos įtakos valstybei ir politikai tiek, kad jis net uzurpuojąs valstybines galias. Tai nesuderinama su demokratijos ir teisingumo dėsniais. „Todėl stambiojo ūkio galybės apribojimas yra pagrindinis laisvos ūkio politikos uždavinys“, rašoma programoj. „Valstybė ir ir visuomenė negali tapti grobiu galingų intereso grupių.“

Socializacija kaip principas atmetama * Išlaikomas marksistinis kritikos metodas: kas jis toks? * Ne klasės, bet tautos partija

Dar 1952 m. Dortmundo programoj vokiečių socialistai reikalavo „pagrindinių medžiagų industrijos“ (anglies ir kit.) socializa-

cijos. Naujojoje programoj apie socialinę nuosavybę (Gemeineigentum) kalbama tik kaip apie vieną formų ūkiui viešai kontroliuo-

ti. „Šiandien pagrindinė problema yra: ūkinė galybė. Ten, kur sveika ūkinė santvarka negali būti garantuojama kitomis priemonėmis, yra tikslinga ir būtina įvesti socialinę nuosavybę”. Vadinasi, socializacija tik bėdos atveju. Apie principinę socializaciją tam tikrose ūkio šakose, kaip kad Dortmunddo programoj, visai nekalbama. Socializacijos kaip principo vokiečių socialistų programoj daugiau nebėra. Tie, kurie nusivylė neplaningu kapitalistinių kraštų (ypač Amerikos) ūkiu, nesuspėjančių sovietus prisivyti technicine pažanga (satelitai ir raketos!), daro SPD programai priekaištą, kad nuo planingo ūkio principų per greit nusigręžta ir be reikalo oportunistiškai pasinešta kapitalistinio ūkio linkme.

Bent marksistinį metodą vokiečių socialistai dar išlaiko aštroka socialinės padėties kritika. „Pajamos ir turtas yra iki šiol neteisingai paskirstyti. Tai yra iš esmės rezultatas tokios ūkio politikos, kuri sudaro sąlygas pajamoms ir turtui susikoncentruoti nedaugelyje rankų, skriausdama beturčius... išpėjančiu ženklų mūsų gyvenamuoju laiku reikia laikyti tai, kad privatus privilegijuotų sluogsnių liuksusinis gyvenimas plečiasi neribotai, o svarbūs bendruomeniniai reikalai, visų pirma mokslas, tyrinėjimai ir auklėjimas, apleidžiami tiek, kad jie nesudaro garbės kultūringai tautai...” — Galimas dalykas, kad čia turima tiesos.

Marksistinės kritikos žymu ir tojų programos daly, kur kalbama apie darbininkų bendrininkavimo teises (Mitbestimmungsrecht) įmonėse. „Darbininkai ir tarnautojai, kurie lemiančiai prisideda prie ūkinės gamybos, yra iki šiol at-

PAGRINDINĖS SOZIALIZMO VERTYBĖS

(pagal naująją vokiečių socialistų programą)

Socialistai siekia visuomenės, kurioje kiekvienas žmogus galėtų laisvai ugdyti savo asmenybę ir dalyvauti žmonijos politiniame, ūkiniame ir kultūriniame gyvenime kaip pareigingas bendruomenės narys.

Laisvė ir teisingumas vienas kitą sąlygoja, nes žmogaus vertė glūdi ne tik savo asmeninio atsakingumo siekime, bet ir pripažinime teisės kitiems ugdyti savą asmenybę ir lygiom teisėm dalyvauti visuomenės pavidaliniame.

Laisvė, teisingumas ir solidarumas yra pagrindinės socializmo vertybės, kylančios iš tarpusavės pareigos, kuri paeina iš bendruomeninio ryšio.

Demokratinis socializmas, Europoje išsisknijęs krikščioniškoje etikoje, humanizme ir klasikinėje filosofijoje, neskelbia jokių galutinių tiesų. Šitokių tiesų skelbimo demokratinis socializmas atsisako ne stokodamas supratimo ar būdamas indiferentiškas pasaulėžiūrinėms ar religinėms tiesoms, bet iš pagarbos žmogaus teisei apspręsti savo įsitikinimus, kurių negali nustatyti nei politinė partija nei valstybė.

Vokietijos Socialdemokratų Partija yra dvasios laisvės partija. Ji yra bendruomenė, sudaryta iš įvairių įsitikinimų ir įvairias minties kryptis atstovaujančių žmonių. Jos sutarimas remiasi bendromis moralinėmis vertybėmis ir tapatiniais politiniais tikslais. Socialdemokratų partija siekia sukurti gyvenimo santvarką šitų vertybių dvasioje.

(Protokoll, Ausserordentlicher Parteitag Bad Godesberg, 13.-15. Nov. 1959, p. 13).

stumti nuo tikrojo bendrininkavimo. Tačiau demokratija reikalauja darbininkų bendrininkavimo visose ūkio šakose. Darbininkas privalo iš ūkio valdinio virsti ūkio piliečiu". Paprastai laikoma didele socialine pažanga, kad Vokietijos darbininkai gavo teisę bendrininkauti stambiosios pramonės įmonėse. Už tai vokiečių socialistai nedėkoja: jie reikalauja tą teisę praplėsti.

Iki šiol buvo įprasta, kad socialistai save laikytų visų pirma vienos klasės — darbininkų partija. Ne tik komunistinis, bet ir senasis demokratinis socializmas tikėjo klasių kovos dogma. Toje kovoje turėsianti laimėti pažangiausia klasė — proletariatas. Kitos klasės, ypač buržuazija, sunyksiančios, todėl į jas neverta kreipti rimtesnio dėmesio. Vokietijos socialdemokratų pastangos naujojoje programoje atsikreipė tik prieš valdančias klases (turbūt stambiają buržuaziją), kurių privilegijas pašalinti ir visiems žmonėms atnešti laisvę, teisingumą ir gerovę — esanti socialistinio sąjūdžio prasmė. Taigi, kova tik su stambiaisiais kapitalistais, tačiau be jokios mitologijos, būdingos marksizmui. Darbininkijos sąjūdis savo istorine raida tarnavęs visos žmonijos išlaisvinimui. „Socialdemokratų partija yra tapusi iš darbininkų klasės partijos

tautos partija." Vadinasi, visos tautos klasės (išskyrus išnaudotojus) yra socialistų dėmesio centre, nė viena jų nenorima atstumti ar paniekinėti. Tokiu būdu klasių kovos dogmai atimamas pagrindas, nes nebelineka vietos klasių neapykantai. Visos klasės su labai mažomis išimtimis galinčios sutilpti socialdemokratų partijoj, kuri norinti sutelkti visas pažangias visuomenines jėgas naujos visuomenės formavimui. Senosios jėgos, sukūrusios kapitalistinę santvarką, programos teigimu, nėra pajėgios kovai su komunizmu, nes jos neatsako šių dienų žmogaus asmeninės ir politinės laisvės, ūkinio saugumo ir socialinio teisingumo reikalavimams. „Todėl pasaulio viltis yra tokia santvarka, kuri atsiremia į demokratinio socializmo vertybes, kuri nori sukurti žmogaus vertą visuomenę, laisvą nuo vargo ir baimės, laisvą nuo karų ir priespaudos, drauge su visais, kurie yra geros valios.." Reikia manyti, kad šitokios visuomenės formavimui socializmas vokiečių tautoje suras daugiau talkininkų, nei iki šiol. Tam reikalui daug padės išsilaisvinimas nuo marksistinių dogmų. Atrodo, kad ir krikščioniui nebus neįmanoma priklausyti naujos programos SPD, jei toji programa gyvenimo praktikoje bus nuoširdžiai vykdoma.

FRANCŪZIJOS SOCIALISTŲ KRYŽKELĖ

Kada 1958 m. rugpiūčio mėn. 50-tasis Prancūzijos Socialistų Partijos (S.F.I.C.) kongresas, vairojamas Guy Mollet nusprendė remti generolą de Gaulle ir balsuoti „taip“ per referendumą, į-

vedant V-tąją Respubliką, naujas istorijos lapas atsivertė Prancūzijai ir taip pat prancūzų socializmui. Kaip įprasta, komunistai tai laikė išdavimu, bet šį kartą jie nebuvo vieni. Balsavimas susprog-

dino kairiojo sparno jėgas ir palaidojo projektą jas apjungti plačioje partijoje, anglų darbiečių stilium. Jis irgi išprovokavo skilimą pačiame partijos viduje ir autonominės soc partijos įsikūrimą

Ar tautos gelbėjimo pretekstu buvo galima atsižadėti savo principų dalyvauti kartu su pasižymėjusiais dešiniaisiais (Pinay, Soustelle) vyriausybėje, patronato ir kariuomenės palaikomoje?

**Idealai prieš politinę praktiką
pakeitė partiją ***

*** Pasisakymas už demokratiją
* Nacionalizmo įtaka**

Tačiau, panašus „nusikaltimas“ nėra pripuolamas, bet logiškas ankstyvesnių pozicijų atbaigimas. Nesugebėjimas suderinti idealus ir varomą politinę veiklą charakterizuoja socialistų partiją, kuri jau daugelyje atvejų buvo priartėjusi prie santykių nutraukimo su Socialistų Internacionalu. Priesiėmimas vyriausybinių atsakomybių — ypač Blumo ir Mollet vyriausybėse — identifikavimasis su IV-tąja Respublika diskreditavo socialistų partiją ir kenksmingai įtaigojo socializmo ateitį Prancūzijoje.

Tarptautinėje plotmėje kova prieš totalitarizmą ir už išsaugojimą demokratinų principų buvo pirmąja priežastim neortodoksinių pozicijų užėmimo. Labiausiai iš jų pabrėžtinomis tenka laikyti Prancūzijos integravimas į N.A.T.O. politikos palaikymą ir, ypačiai, Guy Mollet vyriausybės du didelius militaristinius sprendimus: Suez ekspedicija ir dalinė prancūzų kariuomenės mobilizacija Alžyrą išlaikyti. Reikėjo tuo atveju ginti Izraelį, kuris buvo atsidūręs tragiškoje padėtyje ir taip pat su laikyti Nasserio imperializmą, norint išvengti arabiško Muencheno, bet tuo pačiu laiku Suez ekspedi-

cija gynė kapitalo interesus. Reikalinga yra nugalėti Tautinį Išsilaivinimo Frontą (F.L.N.), kad Afrikos kraštai neatsidurtų satelitinų R. Europos kraštų padėtyje, bet Alžyro karas gina ir stiprias kolonialines pozicijas.

Vidaus politikos požiūriu griežtas pasisakymas prieš diktatūrą socialistus atskyrė nuo komunistų partijos, kuri liko simboliu revoliucinio socializmo: tai faktas, kuris yra gana reikšmingas socializmo istorijai Prancūzijoje. Iš vienos pusės socialistai neteko dinamiškiausių elementų, iš kitos pusės prancūzų individualistinė dvasia neleido socialistų partijai — nei kuriai kitai — sudaryti nuoseklią parlamentarinę daugumą IV-tosios Respublikos metu, pagaliau vesti ryškią politiką. Socialistų partija derėjosi ir susikompromitavo. Be to, įvairios socialinės realizacijos nuo 1946 metų buvo daugiau sindikatų spaudimo pasėka, kaip socialistų partijos iniciatyva ir planavimo bandymai, kurie niekuomet nebuvo privesti ligi galo, nepajėgė užkirsti infliacijai kelio, nei valstybėje sustabdyti nuo bankroto.

Prieš penkiolika mėnesių laikydama, kad pagrindinės laisvės yra

apsaugotos Prancūzijoje, socialistų partija susigriebė ir perėjo opozicijon. Ji tvirtai pasisakė už Vieningos Europos kūrimą ir prieš Atlanto tautų susiskaldymą; prieš miilitarinę politiką Alžyre ir už paliaubų ir laisvų rinkimų reikalingumą; už ekspansijos ieškojimą bei žmonių būvio gerinimą, ir prieš ekonominę politiką, remiamą turtingųjų pasitikėjimu; už demokratinį konstitucijos taikymą. Deja, pasyvas vis dėlto lieka sunkus, ir programa nepakankama bei neryški. Kairiame sparne galingos komunistų partijos buvimas ir individualistinė prancūzų dvasia pateisina, bet neišaiškina socialistų

partinio silpnumo. Idėjų ir akcijų nesutaikomumas turi daug gilesnę ir rimtesnę priežastį: ji glūdi doktrinaliniame neapsisprendime, jei ne doktrinos stokoje.

Tradicinis socializmas savo amžių atgyveno. Jis prarado savo prasmę, įveikęs kapitalizmą, kuris jį absorbavo. Bet ateitiš tegali būti tik socialistinė, laisvės ir žmonių broliškumo požiūriu. Žmogus ne vien duona gyvena, ir šalia religinių įsitikinimų, svarbu žmogui ir jaunimui, kuris lemia ateitį, sugražinti tikėjimą į žmogaus likimą ir žmoniškumo progresą — blogiausiu atveju, kaip reakciją prieš komunistinę ideologiją.

ATEITININKIJOS AUKSINIS JUBILĖJUS

Ateitininkija šiemet švenčia savo penkiasdešimties metų jubilėjų. Sulaukusi tokio amžiaus, ji savaime jau yra įrodžiusi ir pateisinusi savo egzistencijos būtinumą. Praeitasis gyvenimo kelias nebuvo lengvas, o kai kuriais laikotarpiais veiklos sąlygos buvo ir nepaprastai sunkios. Tačiau kaip tik tokiais sunkiais laikotarpiais ateitininkai parodydavo didžiausią kovos dvasią, susipratimą ir net heroizmą.

Savo organizavimosi pradžioje ateitininkai pasirodė tvirtai ištikimi katalikiškumo ir lietuviškumo principams kovoje prieš to meto liberalistines idėjas. Kai reikėjo iškovoti Lietuvai laisvę, ateitininkai buvo pirmieji, nepabūgę sudėti kraujo aukų. Idealizmas neužgeso ir nepriklausomybės laikais. Nepasiduodami oportunizmui, kiekviename gyvenimo srityje ateitininkai yra įnešę didelę savo duoklę. Kova ir rezistencija prieš naujas okupacijas iš ateitininkų vėl pareikalavo naujų aukų ir dar didesnės karžygiškumo dvasios.

Auksinis jubilėjus užtinka ateitininkus pavergtus savajame krašte ir išsklaidytus po visą pasaulį. Ir vieniems ir kitiems šis naujasis bandymų laikotarpis nėra lengvesnis negu praėjus

sieji. Tėvynėje likusiems tenka vis dar kovoti prieš moralinę ir fizinę okupanto priespaudą. Tačiau jų karžygiškumu ir principingumu netenka abejoti. Laisvojo pasaulio ateitininkams, kaip ir visiems lietuviams, graso pavojai ir pagundos užmiršti savo idealus ir pasiduoti gero gyvenimo apsvaigimui.

Jubilėjaus proga ateitininkų veikloje jaučiamas didelis gyvumas. Norima netik jubilėjinius metus iškilmingai atšvęsti, bet stengtis suprasti gyvenamojo meto pavojus ir ryžtis naujiems uždaviniams. Didžiausias jubilėjinių metų įvykis — **Seštasis Ateitininkų Kongresas**, kuris įvyks š. m. rugsėjo 2-4 dienomis, Chicagoje, — savo šūkiu „Ištikimybė Kristui, ištikimybė lietuvių tautai!“ turėtų ryškiai nurodyti keliuos, kuriais reikėtų eiti šiais bandymų laikais.

Kongresas žada sutraukti kelis tūkstančius ateitininkų iš viso laisvojo pasaulio. Savo programos įvairumu — aktualiomis paskaitomis, atskirais sąjungų posėdžiais, akademinė dalimi, iškilmingomis pamaldomis ir koncertais — jis žada būti dinamiškas ir skatinantis. Reikia tik palinkėti, kad to dinamiškumo užtektų ir sekantiems penkiasdešimčiai metų.

LIBERALUS KATALIKAS PRIEŠ KONSERVATYVŪJĮ ISTORIJA IR PROBLEMAS

Neaiškumas, susidaręs dėl dažnai vartojamo „liberalaus kataliko“ termino, kyla iš istorinių ir vykių raidos ir iš netinkamo paties žodžio „liberalas“ vartojimo teologinėje, politinėje ir socialinėje srityje. Ne visos to žodžio reikšmės, mat yra tos pačios kategorijos. Kardinalas Newman vargiai galėtų būti laikomas konservatyviu teologu. Savo laiku kai kas net galvojo, kad jo raštai buvę šv. Pijaus X pasmerkti prieš modernizmą nukreiptoje enciklikoje **Pascendi Dominici Gregis**. Nežiūrint to, savo veikale **Apologia Newmanas** (žymus anglų kardinalas. **Red.**) pasakoja, kad jo intelektualinis gyvenimas charakterizuotinas kaip ilga kova prieš liberalizmą. Panašiai kardinalas Billot (prancūzas, jėzuitas, atsisakęs kardinolystės 1927 m. **Red.**) yra laikomas geru, savitu, liberaliu teologu. Tačiau tas pats Billot yra parašęs knygele, pavadintą **Liberalizmas — šėtoniškas socialinio klausimo sprendėjas**. Jis taip pat simpatizavo ir giliai anti-liberaliai nacionalistinei prancūzų **Action française** (monarchistiniam prancūzų sąjūdžiui, kuris nacionalistiniais sumetimais rėmė katalikybę, bet buvo ateistinis. 1926 m. buvo popiežiaus pasmerktas).

Iš kur šis neaiškumas ir atrodo prieštaravimas? Viena priežastis paaiški perskaičius kardinalo Billot veikalėlį. Spekuliatyvinio teologo metodu jis liberalizmui priskiria tam tikrus principus ir iš jų daro eilę „būtinai išplaukiančių“ išvadų. Tokiu būdu Billot sukuria iškamšą, pavadintą „liberalizmu“,

Pokario metais mūsų žurnaluose katalikiškosios visuomenės vidinė dinamika labiausiai buvo nagrinėjama politinio pasiskirstymo, politinės teorijos, psichologinių tipų ir temperamentų atžvilgiu. Labai retai kada, jei iš viso, buvo bandoma katalikiškosios visuomenės sąrangą paegzaminuoti kaip atšvaitą Bažnyčios vidinės dinamikos. Tokią Bažnyčios jėgų, kurių įtampoje formuojasi Bažnyčios sprendimai ir kryptis, studijų patiekia amerikietis **Thomas P. Neill**. Analizuodamas Bažnyčios istoriją, Neill randa dvi pagrindines jėgas, kurias atstovauja du kataliko tipus, konservatyvusis ir progresyvusis — liberalusis. Tie tipai yra universalūs: nei tautiniai nei laiko skirtumai esmėje jų nepakeičia. Profesorius Neill studija tinka todėl ir lietuviškosios Bažnyčios bendruomenės visuomeninei raidai pasiaiškinti. Skaitytojas pats įsitikins kiek ši studija įneša naujo į lietuviškosios visuomenės sąrangos ir sandėrio svarstymą.

Autorius yra katalikiško St. Louis universiteto, St. Louis, Missouri, istorijos profesorius, intelektualinės istorijos specialistas, žinomas savo katalikiškuoju „liberalizmu“. Jis yra parašęs **Makers of the Modern Mind** (1948) ir **The Rise and Decline of Liberalism** (1953). Spausdinamas straipsnis buvo pasirodęs **Theology Digest** žurnale (1959 bal. mėn., VII t., 2-am numerį). Originale str. buvo pavadintas „The anomaly of the liberal Catholic.“ Straipsnį išvertė **Agnė Kižienė**.

kurią jis vēliau ir ardo. Teoretiskai Billot argumentas yra stiprus, tačiau neatitinkas tikrybei, nes patys liberalai tokių išvadų nebuvo pasidarę, kokias jiems Billot priskyrė. Panašiu būdu Newmanas charakterizavo liberalizmą kaip skelbiantį protinio pažinimo vartojimą tose srityse, kuriose dėl jų esmės protinis pažinimas yra bejėgis. Tačiau toks liberalizmo apibrėžimas aiškiai netinka Adam Smith veikalui **Wealth of Nations**. Panašiai liberalizmą buvo užpuolę ir tokie teologijon palinkę mintytojai, kaip Juan Donoso Cortes. Taip darydami jie elgėsi panašiai kaip Marksas, kuris pasmerkė kapitalizmą ne tiek dėl jo sukurtos realybės, kiek už principus, kuriuos Marksas laikė už tą realybę atsakingais. Taip ir liberalizmas niekad nebuvo pasidaręs tuo, kuo jį laikė Billot ar Donoso. Newmano liberalizmui duota reikšmė taip pat yra per siaura.

Bažnyčia ir Revoliucija

Antrąjį nesusipratimą dėl „liberalaus kataliko“ sąvokos paaiškina savitiška Bažnyčios padėtis moderniajame pasaulyje. Iš tos padėties Bažnyčia atrodo išsivaiduojanti jau pereitajam šimtmety, todėl jį visa tai reikia žiūrėti iš istorinės perspektyvos.

Pirmieji krikščionys buvo natūralūs revoliucionieriai, kadangi jie siekė įgyvendinti didžiausio istorijos Revoliucionieriaus mokslą. Jie siekė pakeisti visuomenę, ja patobulinant kaip Dievo minties atitikmenį. Bažnyčios vadai Viduriniais Amžiais buvo „liberalūs“: jie buvo ir naujovių pradininkai ir taikėsi prie naujais išradimais besikeičiančio pasaulio. Viudramžių mokslininkai ne tik tai išsaugojo

krikščionybės palikimą, bet ir praplėtė mokslo akiračius. Taip tad šv. Tomas įtraukė į krikščioniškąjį mokslą Aristotelį, savo laiku uždraustą skaityti. Taip krikščionių mokslininkai inkorporavo ir musulmonų mokslo laimėjimus.

Naujausiais laikais tačiau krikščionių mokslininkai prarado iniciatyvą. Tai įvyko prasidėjus Renesanso, Reformacijos, Apšvietos srovėms, kurias pradėjo ir kurioms vadovavo žmonės, nusistatę prieš esamą socialinę tvarką, kurios dalimi buvo ir organizuota Katalikų Bažnyčia. (Kaip ši iniciatyva buvo katalikų mintytojų prarasta, dar ir dabar nėra ištirta, bet kad taip įvyko, yra aišku). To pasėkoje katalikai mintytojai ėmė laikyti žalinga kiekvieną naujodariškumo pastangą. Iš to išsivystė vadinama „minties tvirtovės“ pažiūra, nepasitikinti naujenybėmis, labiau vertinanti tylų paklusnumą. nei kritišką ieškojimą. Galų gale ši minties mokykla ėmė ginti labai netobulą dabartį prieš, jų manymu, gal dar netobulesnę galimą ateitį.

„Normalus“ Krikščionis

Pakartotinai reikia pabrėžti, kad „normalaus“, gero krikščionies pavertimas konservatorium vertintinas tinkamoje istorinėje perspektyvoje. Kas atrodo normalu naujaisiais laikais, yra anomalija žiūrint iš Bažnyčios istorijos taško. Konservatyvusis nusiteikimas tačiau buvo reikalingas: jo nebuvo galima išvengti dėl naujųjų istorinių sąjudžių priešiškumo Bažnyčiai. Tokia padėtis turėjo betgi neigiamos įtakos vadovaujantiems Bažnyčios mintytojams ir administratoriams. Jie persiėmė nepasitikėjimu žmogaus prigimtimi ir labiau linko pabrėžti žmogaus nu-

puolimą nei jo atpirkimą. Dar daugiau, ginčų su liberaliais pasėkoje tie vadai užėmė kraštutinę poziciją, pasmerkdami bet kokią naujovę, net ir dujinių lempų įvedimą Romoje.

Dar vienas veiksnys, padaręs konservatyvumą „normalia“ kataliko charakteristika buvo Bažnyčios vadų senyvas amžius (kaip taisyklė, amžius žmogų daro konservatyviu). Vyresnio amžiaus vadų Bažnyčia buvo ir tebėra valdoma per kelis šimtmečius nuo Tridento Konsilijumo laikų. Tie žmonės kaip patikėtiniai administruoja dideles nuosavybes. Jų dauguma iki dabartinių laikų yra kilę iš turtingų ir privilegijuotų šeimų. Visa tai daro žmogų natūraliai konservatyviu.

Nors Bažnyčia Naujaisiais Amžiais ir buvo linkusi likti konservatyvia institucija ir nors jos vadovai, apskritai priešinosi liberalioms naujovėms, vis dėlto, su kiekviena karta Bažnyčia turėjo ir liberalų. Misionieriams, pav., daugiau ar mažiau normalu būti liberaliais, nes jie turi elgtis naujose situacijose, kurios nėra iš anksto nustatytos elgesio formulės. Jie taip pat turi pritaikyti katalikų doktriną ir kultą toms naujoms situacijoms. Tokiu būdu jėzuitų misionieriai Kinijoje ir Amerikoje buvo „liberalūs“ kiekviena gera šio žodžio prasme. Šitokie liberalai beveik visada pasidaro įtartini konservatyviesiems Bažnyčios elementams, kaip tai buvo atsitikę jėzuitų misionieriams Kinijoje. Mažiau pasiturį žmonės — skaitlingi, tiesa, bet įtakos turį tik vietinėje, savoje aplinkoje — taip pat linko į liberalumą. Taip konservatorių baimę, kad naujovės neša pavojų patvirtino ne kas kitas, kaip vienas paprastas prancūzų klebonas.

Jis suvaidino lemtingą vaidmenį, pagelbėdamas Prancūzų Revoliucijos pradžioje revoliucinę luomų atstovybę perorganizuoti į bendrinį seimą.

Naujaisiais laikais pasitaikė vyskypų, kardinolų ir popiežių, kurie turėtų būti laikomi „liberaliais.“ Buvo ir liberalių mintytojų ir kritikų. Kai kurie iš jų, kaip tragiškasis Lamennais, buvo staugus ir išdidus. Jie sukilo, kai Bažnyčia nepriėmė jų reformų. Bet kiti gi, stengdamiesi paveikti Bažnyčios politiką, vargo heroistiškai ir ištikimai, stengdamiesi paveikti Bažnyčios sprendimus nepasitraukiant iš Bažnyčios bendruomenės. Daugiau už konservatyviusius katalikus šie liberalai linko pasitikėti Dievu ir žmogui. Jie taip pat matė didesnę istorijos vyksmo viziją. Reikia tik palyginti tokį liberalų mąstytoją, kaip Frederic Ozanamą, su konservatorium Donoso Cortes arba popiežių Pijų XII su popiežium Pijum IX, norint pamatyti, kad liberalūs katalikai yra tiek pat ištikimi Bažnyčiai, kiek ir konservatoriai, ir kad jie išsiskiria iš konservatyviųjų didesniu pasitikėjimu Dievo Apvaizda ir Jo malonės jėga Dievo valios įvykdyme.

Reikalinga įtampa

Mano nuomone, Bažnyčiai dabar — faktiškai visada taip yra buvę — reikia ir liberalų ir konservatorių. Abeji turi teisėtą vaidmenį Bažnyčios istorijoje. Liberalui tenka pralaužti pirmuosius ledus ir vadovauti, pritaikant Bažnyčią besikeičiančiai visuomenei, kurioje Bažnyčia veikia. Čia negali būti jokio susitupėjimo, negalima reikalauti Bažnyčios susižiedavimo nei su kokia politine visuomene ar santvarka. Bažnyčios

paskirtis yra skelbti Dievo žodį visiems žmonėms per visus amžius. Konservatyvusis elementas betgi taip pat yra reikalingas, kad skelbiant tikėjimą būtų galima išvengti per ankstyvo prisitaikymo, įtaigojančio Bažnyčią aukoti esminius tikėjimo dalykus. Modernizmas ir vėliau sekęs enciklikos **Humani Generis** perspėjimas nurodo pavojus, glūdinčius liberalų sprendimuose, jei tieji nėra konservatyviųjų katalikų peregzaminuojami ir kritikuojami.

Reikia todėl daryti išvadą, kad liberalus katalikas turi teisėtą vaidmenį Bažnyčios gyvenime. Naujaisiais Amžiais tas vaidmuo buvo lyg ir anomalus, pilnas tam tikrų pavojų. Pasiėmęs liberalo vaidmenį, katalikas save pastato į nepopuliarią ir įtartina pđėtį. Konservatyvieji draugai juo nepasitiki. Negalima ginčyti, kad liberalus katalikas dabartiniu metu susiduria su tam tikromis problemomis, kurias jis ir jo kritikai turėtų studijuoti objektyviai ir draugiškai.

Praktiškos problemos

Visų pirma į liberalų kataliką, kaip jau minėjome, daugelis katalikų žiūri su įtarimu. Susidaro atmosfera, liberalų kataliką pastatanti į sunkią padėtį, kurią tačiau jis turi priimti kaip normalią. Svarbiausia betgi jis neturi aimauti, kaip kai kurie liberalai yra linkę daryti, ir neturi galvoti, kad visi konservatoriai jau yra bukapročiai vien dėlto, kad su juo nesutinka.

Antra, liberalus katalikas turi nusibrėžti teisingą liniją tarp autoriteto ir minties laisvės. Tai padaryti nėra lengva. Iš vienos pusės, kaip ištikimas Bažnyčios sūnus, liberalus katalikas turi pa-

klusti atitinkamai naudojamam Bažnyčios autoritetui. Tačiau jis neatlieka savo vaidmens, jei atsiskako bet kurios minties laisvės tose srityse, kuriose laisve naudojimasis yra tinkamas. Reikia pasakyti, kad autoritetas dažnai būna piktnaudojamas ir jo šaukiamasi kaip pasiteisinimo, norint lengvu būdu išsisukti iš sunkių problemų sprendimų. Visuomet respektuodamas autoritetą todėl liberalus katalikas niekad negali Bažnyčios laikyti tokia kariuomene, kurios nariai turi atsisakyti galvoti. Dalyvavimas Bažnyčioje įpareigoja ieškoti atsakymų į įvairius klausimus, išskiriant tik tas sritis, kuriose Bažnyčia kalba neklaidingai ir tokius atvejus, kai Bažnyčios atstovai veikia pagal jiems atitinkamai priklausanti autoritetą. Bet ir tokiais atvejais paklunumas turi būti racionalus, ne aklas.

Trečia, liberaliam katalikui reikia intelektualinio nusižeminimo, Vien tik savą intelektą išstatyti prieš bendrai sutartą nuomonę, kaip tai darė Lamennais pirmoje 19a. pusėje, reiškia stokoti nusižeminimo ir silpninti liberalo konstruktyvų veikimą Bažnyčios istorijoje.

Ketvirta, liberalas turi rizikuoti gyventi su įvairiais ir savotiškais bendrais. Taip 19 a. liberalūs katalikai pastebėjo sutarią su daugeliu siūlymų, kuriuos tačiau darė liberalai, savo tikslu paprastai laikę Bažnyčios nusilpninimą. Prancūzijos kunigai - darbininkai, pav., radosi taip glaudžiai bedirbantys su socialistais ir komunistais, kad bent kai kurie iš jų atrodė tikrai einą iš vien su priešu. Šis pavojus turi būti traktuojamas, kaip racionaliai pramatyta rizika. Ja liberalus katalikas turi prisiimti, jei

nori atlikti savo vaidmenį Bažnyčios gyvenimo istorijoje. Ši rizika sumažėja, kai jis ją žino ir saugoja, kai su nusižeminimu pats sau pripažįsta jog ir jis, palyginus su konservatoriais, neturi tiesos monopolio.

Socialiniai klausimai

Penkta, liberalus katalikas Amerikoje šiandien susiduria su klausimu, kaip toli bendradarbiauti su „gerbūvio liberalizmo“ politikos skelbėjais. Didžiųjų nuosavybių valdytojai ir administratoriai iki minimumo yra linkę apriboti valdžios įtaką socialiniuose ir ekonominiuose reikaluose. Šiai grupei, apamai, priklauso ir konservatyvieji katalikai. Amerikiečiai liberalai, iš kitos pusės, skelbdami, kad valdžia turi garantuoti socialinę apsaugą nuo lopšio iki keršto, priartėja prie socializmo. Kur šitame spektre įtinka liberalūs katalikai? Jie vadovaujasi tam tikrais principais, padedančiais apsispręsti atskirais atvejais. Vienas iš tų yra paramos (subsидijos) principas. Jisai padeda apsispręsti diskutuojant tokius klausimus, kaip valstybinę medicinos apdraudą, ar valdžios paramą privačioms mokykloms. Daug iniciatyvos tačiau lieka žmogiškai išminčiai. Ir kaip tik liberaliam katalikui lemta išnagrinėti įvairias galimybes, iš kurių vienas Bažnyčia, laikui bėgant, atmeta, kitas gi prima.

Kokios išvados?

Šios problemos diskusijose pritaria patiekti keletą išvadinių minčių.

Pirma, kaip istorinio vyksmo interpretatorius istorija yra labiau pateisinusi liberalius nei konser-

vatyviusius katalikus. Taip, pav., Lamennais, Ozonamo, Montalembert skelbtos pažiūros pamažu buvo priimtose, Bažnyčią valdant Leonui XIII ir jo pasekėjams. Taip tad jėzuitų misijonierių Kinijoje nurodytoji kryptis oficialiai Bažnyčios prisiimta XX amžiuje. Žinoma, tai dar nereiškia, kad liberalūs katalikai buvo teisūs, siūlydami reformas tais laikais, kuriais jie reformų reikalavo. Konservatoriai, tvirtindami, kad naujovėm dar nepribrendo laikas, dažnai būna teisingi. Tačiau yra aišku, kad naujovės niekad nebūtų buvę įvestos, jei Bažnyčioje nebūtų buvę liberalų, keliančių naujovių būtinybę, kartais, tiesa, ne visai išmintingai, bet beveik visuomet teisingai. Liberalūs katalikai dažniausiai būdavo teisūs, kadangi tiksliai nujausdavo istorinio vyksmo kryptį. Pav., tik liberalūs katalikai suprato, kad Prancūzų Revoliucija pakeitė Europos visuomenę ir kad su ta visuomene Bažnyčia turi rasti naują susipratimą.

Oficialus liberalizmas

Antra, nuo Leono XIII laikų, vengdama būti suplakta su egzistuojančia socialine tvarka ir aiškiai siūlydama pakaitas bei reformas, Bažnyčia rodė tendencijos darytis oficialiai „liberali.“ Pav., Leonas XIII savo **Rerum Novarum** enciklika (kai kurių katalikų biznierių pavadinta „grynu socializmu“) buvo naujų minčių pradininku darbininkų algų klausimu. Politinėje srityje jisai tapo pionierium savo **Raillement** laišku, kuriame prancūzams katalikams patarė būti ištikimiems Trečiajai Respublikai ir verčiau dirbti dėl reformos jos ribose nei ginti Burbonų restauraciją. Liturginėje, te-

ologinėje, socialinėje ir politinėje srityje Popiežius Pijus XII buvo daugiau „liberalus“ kaip konservatyvus. Ši oficiali „liberalumo“ kryptis paskutiniaisiais dešimtmečiais labiau yra jaučiama Romoje ir Amerikoje, nei kitose katalikų pasaulio dalyse. Pavyzdžiui, 1919 m. Amerikos vyskupų pasisakymas darbininkų klausimu buvo laikomas revoliucionierišku, o jų paskutiniai pareiškimai rasių problemos reikalais buvo stipriai „liberalūs“.

Trečia, būtų betgi klaidinga Bažnyčią laikyti liberalia ar konservatyvia socialiniuose ar politiniuose klausimuose. Liberalumas ir konservatyvumas yra reliatyvios sąvokos. Už ką Bažnyčia vienokiu ar kitokiu metu pasisako, priklauso nuo to, kur ji randa teisingumo, nes Bažnyčios interesas yra teisingumas, ne liberalumas ar konservatyvumas.

Doktrina ir aplinkybės

Ketvirta, doktrinos dalykuose Bažnyčia yra ir konservatyvi ir liberali — arba, geriau pasakius, nei vienokia, nei kitokia. Savo istorijoje Bažnyčia yra buvusi kraštutiniškai konservatyvi, kad išsaugotų tikėjimo turinį; ji taip pat yra buvusi karštai liberali tą tikėjimą išvystydama. Tam tikru laiku, priklausomai nuo aplinkybių, tikėjimo tiesų išsaugojimui gali priklausyti pirmenybė prieš teoretinį jo išsiрутuliojimą, kaip tai yra įvykę po modernizmo pasmerkimo. Bažnyčios gyvenimas tačiau nėra sveikas ir gyvybingas, jei viena iš tų tendencijų yra tiek stipri, kad sugniuždo kitą.

Tad ar nereikia daryti išvadą, kad Bažnyčiai yra reikalingi abeji: liberalūs ir konservatyvūs katalikai? Kiek energijos ir talento

konservatyvieji katalikai išieškoja taip vadinamą „liberalinių katalikų“ kaltinimui ir įtarinėjimui, o taip pat kiek savęs gailėsčio apimti praaimanuoja kai kurie liberalūs katalikai. Pačios Bažnyčios ir tos bendruomenės, kurioje ji randasi, gerovei yra reikalinga didesnė vienių kitiems tolerancija. Pravartu taip pat prisiminti, kad „liberalizmas“ politikoje ir ekonomijoje nereiškia to pat, ką teologijoje, ir kad faktas, kad kardinolai Billot ir Newman pasmerkė reikišnių, kurių jie pavadino liberalizmu, dar nereiškia *Rerum Novarum* arba 1919 metų Amerikos vyskupų programos pasmerkimo.

JAUNIMO LITERATŪROS KONKURSAS

Akademinis Skautų Sąjūdis, norėdamas paskatinti jaunimą domėtis lietuvių literatūra, ugdyti ir ieškoti naujų literatūros talentų, paskelbė **jaunimo literatūros konkursą**. Paskirtos 3 premijos po 150 dol. kiekviena už prozos, poezijos kūrinius ir už prozinį rašinį. **Prozos** kūrinys gali būti apysaka, novelė ar kitas prozos veikalas, priklausęs grožinei literatūrai. Netrumpesnis kaip 2000 ir neilgesnis kaip 8000 žodžių. **Poezijos** kūrinys gali būti eilėraštis, jų grupė, poema. Netrumpesnis 200 ir neilgesnis 1500 žodžių. **Prozinis** rašinys turi būti neilgesnis kaip 4000 žodžių ir liečias lietuvių kultūros ar visuomenės pasireiškimo būdą.

Konkurse gali dalyvauti jaunimas ligi 30 m. amžiaus. Kūrinių temų pasirinkimas laisvas. Rašiniai pasirašomi slapyvardžiu, o atskirame voke nurodoma autoriaus pavardė, vardas, adresas ir gimimo data. Raštai siunčiami jūry komisijos sekretoriui R. Keziui, 130 Hendrix St., Brooklyn 7, N. Y. Raštai gauti po 1960 m. rugsėjo 15 d. nebuv vertinami. Jūry komisija: dr. H. Lukaševičius (pirm.), N. Mazalaitė, Stp. Zobarskas, L. Žitkevičius ir R. Kezys.

AR BUS KATALIKAS AMERIKOS PREZIDENTU?

PASTABOS APIE KATALIKYBĘ IR 1960 M. RINKIMUS

1.

Po 32 metų Amerikos prezidentinėje politikoje iš naujo iškilo katalikybės ir politikos santykių klausimas. Dramatiškai šį klausimą išprovokavo jaunas 42 metų Massachusetts valstijos senatorius John F. Kennedy, veržliai bekovojęs gauti demokratų partijos prezidentinę nominaciją. Toje partijoje John F. Kennedy nėra vientelis kandidatas. Be jo, (alfabetine tvarka minint, nes taip saugiau nepaklysti. Red.) dėl nominacijos regimai varžosi Minnesotos senatorius Hubert H. Humphrey, Texas senatorius ir senato daugumos lyderis Lyndon B. Johnson, Missouri senatorius Stuart Symington ir du kartus prezidentinius rinkimus pralaimėjęs Adlai Stevenson.

Kennedy kandidatūra yra labiausiai komplikuoata: jis yra vientelis neprotestantas kandidatas. Žinovai tuojau veda paralelę tarp Kennedy ir Alfred Smith, kurio 1928 m. neišrinkimas į prezidentus dažnai buvo aiškinamas kaip JAV antikatalikiškumo pasireiškimas. Kas sutrukdytų istorijai pasikartoti? "Visažinis" Galupo institutas pavasarijant betgi atrado viešosios nuomonės pasikeitimą Kennedy naudai. Balandžio mėn. duomenimis, Kennedy jau pakartotinai pralenkė ne tik savo partijos varžovus, bet ir patį

Nixoną. Tai, žinoma, neatspindi tikrojo Nixono svorio šiuo metu, kai Kennedy išsijuosęs pluša priešrinkiminėj kovoje, o Nixonas sėdi Washingtonė.

2.

JAV dar neturėjo kataliko prezidento, nors jos didžiuojasi demokratija, ir visas laisvas pasaulis jas laiko demokratiškomis. Europoje mišrių religijų valstybėse tikėjimas nesudaro didžios problemos rinkimų metais. Europos katalikai ir protestantai, nuėję atskirais keliais prieš keletą šimtmečių, jaučiasi stiprūs savo vietose ir rodo daugiau pakantos vieni kitiems. Ten pvz. evangelikai liuteronys, o taip pat ir reformatai (kalvinistai) sąmoningai ar nesąmoningai palaiko tam tikros rūšies premisą. Jų jie kilę iš Katalikų Bažnyčios (nors pastorius Niemoelleris Vokietijoje ir tebekartoja: "Verčiau Maskva negu Roma").

3.

JAV betgi yra nemaža protestantų, pasiduodančių iliuzijai. Jų jie krikščionybės raidoje yra pirminiai. Tai, žinoma, remiama faktu, jog su retomis išimtimis daugumoje Amerikos valstijų protestantai įsikūrė pirmiau nei katalikai. Anglų liberalai 18 amžiuje nepripažino pilnai pilietybės kata-

likams. Tai turėjo įtakos ir Amerikoj: demokratinė ir nacionalistinė dvasia palaikė neapykantą Katalikų Bažnyčiai. Katalikams buvo prikišama, jog jie "pusiau pagonyns, pasidavę šokiams, rūkymui, girtavimui ir nuodėmingiems azartiniams lošimams (bingo)"; arba jie "išlikę viduramžiški, po popiežiaus ir šlykščių dvasiškių padu, atsilikusi kiltis, praradę teises į gimimų kontrolę, skyrybas, rafinuotas knygas ir filmus."

Kraštutinio nacionalizmo, nukreipto prieš katalikus, galima užtikti "Nieko nežinančių" (know-nothing) partijoje, Ku-klux-klano žygiuose, o dabartiniu laiku ypač POAU (Protestants and Other Americans United for the Separation of Church and State) organizacijos veikloj. Neseniai vakarų Virginijos pirminių balsavimų kampanijoj buvo paskleista šio pobūdžio lapelių: "Aš greičiau balsuosiu už negražą komunistą nei kataliką į prezidentus"...

4.

Atmetus kraštutinių auksaburnių šūksnius, šio meto katalikų ir protestantų nuomonės daugiausiai išsiskiria šiais klausimais:

1) Ar leistina gimimų kontrolė (dirbtinomis priemonėmis)?

2) Ar privatinės mokyklos gali būti remiamos iš valstybės išdo (pvz. mokinių transportacija mokyklon, religijos dėstymas ir kt.)?

3) Ar skirtinas JAV atstovas prie Vatikano?

Kennedy į antrą ir trečią klausimą atsako neigiamai, nuraminamas dalį protestantų ir iššaukdamas priekaištų iš dažno kataliko.

Protestantai norėtų tęsti "gryną" amerikiečių kultūrą, kuri —

jų nuomone — yra liberalinė, protestantinė ir pasaulietinė. Jų nerimastis sietinas su tikru ar tariamu katalikų skaičiaus augimu ("Štai kodėl katalikai nusistatę prieš gimimų kontrolę!"), su katalikų mokyklų plitimu ir katalikiškos pasaulėžiūros įtaka, kuri ilgainiui gali pakirsti protestantų investuotą interesų dominavimą. O katalikai norėtų galutinai įsigyti pirmaeilio piliečio teises, ko liudininku galėtų būti katalikiško prezidento išrinkimo faktas.

5.

Jei galutinės varžybos vyktų tarp kataliko (Kennedy) ir protestanto (Nixono), 40 milijonų katalikų skaičius sudarytų didžiausią bažnytinę bendruomenę JAV. Dauguma jos narių remtų Kennedy (Redakcija abejoja šių tvirtinimų galimybe. Red.). Tačiau bendras įvairioms protestantų sektoms priklausęs skaičius yra ryškiai stipresnis už katalikiškąjį. Tos sektos nesutaria tarpusavy, bet kai joms tenka kovoti prieš katalikus — jos sudaro vieną kūną. Kaip apklausinėjimų duomenys rodo, didelė protestantų dvasininkų dauguma nebalsuos už kataliką ("Jis gali daugiau rūpintis popiežiaus, ne JAV reikalais"...). Tačiau protestantų masės gali turėti savo nuomonę, skirtingą nuo dvasiškių. Nėra abejonės, kad dabartinė jaunoji protestantų karta yra žymiai tolerantišgesnė nei senoji. Štai kodėl katalikų savaitraščiai (*America, The Commonweal* ir kt.) atvirai kalba apie „protestantinę“ Ameriką, kur daugiopumas pradedama laikyti esmine amerikiečių žyme. Tik ar ta pakanta užtenkamos apimties, niekas nežino.

Antanas Musteikis

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖJ

KULTŪRINIS GYVENIMAS PAVERGTOJE LIETUVOJE

(1959 metai)

Dramos teatrai

Vilniaus Valst. Akademiniis Dramos Teatras per 1959 metus pastatė penkis naujus veikalus: P. Cvirkos sukakčiai paminėti pjesę jaunimui „Lakštingala“, sukurtą B. Lukošiaus pagal P. Cvirkos apsakymus „Lakštingala“, „Vartiklis“, „Paslaptis“ ir „Cukriniai avinėliai“ (vienkartinis pastatymas); vengrės dramaturgės Klara Fecher komediją „Mes irgi ne angelai“, režis. R. Juknevičius. **Vilniaus Valst. Akad. Dramos Teatro trupė** su šiuo veikalu po premjeros gastroliavo Kaune, Panevėžy, Ramygaloj, Rokišky, Juodkrantėj; Šekspyro tragediją „Hamletas“, režis. J. Rudzinko; A. Afinogenovo dramą „Tolimoji“, režis. R. Juknevičiaus; V. Limanto dramą „Vestuvių maršas“, režis. K. Kymantaitės. Veikale vaizduojamas „šiandieninis gyvenimas“ inžinierių - statybininkų darbe ir buity. Jis kelia moralines problemas sovietine prasme.

1958 m. Vilniuje buvo įsteigtas lėlių teatras, tačiau apie jo veiklą per 1959 metus neteko užtikti jokių žinių.

Kauno Valst. Dramos Teatras (anksčiau buvęs Jaunojo Žiūrovo Teatras) pastatė tris premjeras: Kazio Binkio pjesę „Generalinė repeticija“, režis. H. Vancevičiaus. Šiam veikalui, kaip rašo **Literatūra ir Menas** (Nr. 24, 1959), Kauno Dramos Teatras padarė „pataisą“: užsimojo parodyti ne 6 paveikslų dramatinį montažą, kaip savo pjesės žanrą formulavo pats Binkis, o tikrą „mažosio žmogaus“ tragediją, (žiūr. apie tai plačiau straipsnio pabaigoje); čekų dramaturgo M. Stehliko komediją „Kaimiška meilė“, režis. K. Tumpos. Su šiuo veikalu vėliau teatro ko-

lektyvas gastroliavo krašte; N. Hikmeto sovietišškai - filosofinio turinio dramą „Keistuolis“, režis. A. Galinio. Veikale ginčo formoj aiškinamasi, kuris paprastojo žmogaus gyvenimo kelias išnaudotojiškoje visuomenėje yra teisingas. Atsakymas, aišku, jog tai komunizmo kelias.

Kauno dramos teatras metų pabaigoje atnaujino tris veikalus: M. Gorkio „Barbarai“, Bomaršė „Figaro vestuvės“ ir G. Nikolajevnos „Pirmasis pavasaris“.

Kauno Valst. Muzikinis Teatras (iki šiol vadinosi Kauno Muzikinis Dramos Teatras) turėjo tris naujus pastatymus: satyrinę operą „Frank Kruk“, sukurtą pagal P. Cvirkos to paties vardo romaną. Operos autorius yra jaunas kompozitorius Benjaminas Gorbulskis. Libretą operai pritaikė P. Raščius ir V. Grivickas. Šį veikalą kritikas Vyt. Venckus gerokai sukritikavo, drauge pareikšdamas, kad „Frank Kruk“ „reikėtų vertinti kaip naujo tipo muzikinį — sceninį kūrinį — satyrą, nepretenduojančią į didžiąją operą“ (žiūr. **Literatūra ir Menas**, Nr. 26); J. Grušo pjesę „Vedybų sukaktis“, režis. H. Vancevičiaus. Veikale vaizduojama dviejų brolių — klastingo ir tauraus — nesantaika sovietiškoj santvarkoj; Kalmano operetę „Silva“, režis. R. Andriejevo, diriguotą J. Indros ir S. Graužinio.

Kauno Jaunojo Žiūrovo Teatras pastatė tik veikalą — R. Mikaluskaitės inscenizaciją „Duokit jiems sparnus“, parašytą pagal M. Sluckio knygą „Gerai namai“. Veikalas buvo rež. P. Likšos. Po šio veikalos Jaun. Žiūrovo Teatras

buvo sulikviduotas. Jo vieton įkurtas Kauno Valst. Dramos Teatras.

Šiaulių Dramos Teatre pastatyti keturi nauji veikalai: latvių dramaturgo Gunaro Priedės drama „Nors ir ruduo“, režis. latvės V. Vacumniece. Veikale ypatingai iškeliami „meilė tarvybiam žmogui“, indų dramaturgo Ramešo Mechta pjesė „Kas kaltas“, režis. K. Tumkevičiaus; L. Šaragodskio ir J. Korbino vodevilį „Pavasario sielvartai“, režis. Stasio Paškos; H. Pfeiferio pjesė „Žibintų šventė“, režis. K. Tumkevičiaus. Šios pjesės centre — dviejų jaunuolių, japonės ir amerikiečio, meilė atominės bombos paliestam mieste. Abu jaunuoliai kovoja ne tik už savo asmeninę laisvę, bet skelbia karą ir visiems, kurie slepia savo širdyje „kruvinas, nesuvestas sąskaitas“ (Lit. ir Menas, Nr. 38).

Panevėžio Dramos Teatre pastatyti 3 nauji veikalai: Eduardo de Filipo komedija „Mano šeima“, režis. J. Aleknos; G. Skulskio drama „Tikroji moteris“, režis. V. Blėdžio. Šiame veikale vaizduojamos moters egoistinės klasingos pastangos išgarsėti savo vyro sąskaiton; brazilų dramaturgo S. Figiredo pjesė „Lapė ir vynuogės“ („Ezopas“), režis. J. Miltinis. Šios pjesės veiksmas vyksta antikinėje Eladoje, tačiau veikale autorius rodo tendenciją „seno siužeto pagrindu spręsti aštrias šiandienines kapitalistinio pasaulio problemas“ (Literatūra ir Menas, Nr. 37).

Klaipėdos Dramos Teatre pastatytos 3 premjeros: estų dramaturgo E. Vaiguro drama „Dvejos vedybos“, režis. A. Žadeikio; Lope de Vegos pjesė „Šokių mokytojas“.

Marijampolės Dramos Teatre 3 nauji pastatymai: V. Adomėno 4 v. komedija „Užvis sunkiausia“, režis. St. Čaikausko, komedija iš kolchozinio gyvenimo; esto A. Lijves pjesė „Naujų Metų naktį“, režis. St. Čaikausko. Veikale vaizduojamas „klystančio ir puolančio žmogaus, per kurį negali abejingai pržengti sovietinis žmogus, pakilimas“; prancūzų dramaturgų Skribo ir Leguve komedija „Meilės beieškant“, režis. St. Čaikausko.

Marijampolės lėlių teatras sulikviduotas.

Rugsėjo mėn. **Vilniuje** gastroliaivo garsus Italijos lėlių teatras „Pikoli di Padreko“, duodamas 7 spektaklius.

Operos — Baletai

Valst. Akademinis Operos ir Baletto Teatras Vilniuje pastatė 3 naujas operas ir 3 naujus baletus:

Komp. B. Dvariono operą „Dalia“, J. Mackonio libretu pagal Balio Sruogos stipriai pakeistą „Apyaušrio Dalią“.

G. Verdi operą „Don Karlos“, pastatytą J. Grybausko, diriguotą R. Geniušo. Šią operą teatras pastatė tikslu pavaizduoti „kovą prieš katalikų bažnyčios reakciją, prieš inkviziciją, kovą už laisvę ir pažangą“ (Literatūra ir Menas, Nr. 36);

Gruzinių kompozitoriaus Vano Gokielio operą vaikams „Raudonkepuraitė“, diriguotą V. Viržonio, režis. V. Grivicko. Ši opera esanti pirma tokio pobūdžio, sukurta gruzinų liaudies dainų melodijų motyvais;

J. Štrauso baletą „Žydrasis Dunojus“, pastatytą V. Grivicko. Baletmeisteris buvo B. Kelbauskas, dirigentas H. Patašinskas;

Estės kompozitorės Lidija Auster baletą „Tijna“, sukurta estų liaudies šokių ir muzikos atspalviais;

Gruodžio mėn. pastatė baletą iš trijų baletų - miniatiūrų: — Korsakovo „Scherezada“ Ravelio „Bolero“ ir Weberio „Kvietimas šokiui“. Pastatė B. Kelbauskas, dirigavo Ch. Potašinskas.

Birželio mėn. **Vilniaus Operos ir Baletto Teatre** gastroliaivo Latvijos Valst. Akademinio Operos ir Baletto artistų trupė, pademonsruodama latvių liaudies šokių ir baletų ištraukas.

Lapkričio mėn. gastroliaivo žymūs latvių baletu šokėjai, artistė V. Vilcinia ir H. Ritenbergas, pašokdami pagrindines partijas **Vilniaus Operos ir Baletto** suruoštuose baletu spektakliuose „Gulbių ežere“ ir „Žizel“.

Muzikinis gyvenimas — koncertai

Vilniaus muzikinis gyvenimas chronologine tvarka:

Sausio mėn. koncertavo vienas Maskvos choras, vadovaujamas dirigento V. Sokolovo.

Vasario mėn. žymus latvių dirigentas L. Vigneris Vilniuje dirigavo vienam koncertui, kuriame buvo išpildyti Bethoveno V-toji Simfonija, Sostakovičiaus Koncertas Smuikui su orkestru ir latviška muzika. Be to, vasario mėn. koncertavo Gruzijos šokių ansamblis.

Kovo 15-16 dienomis Vilniaus Filharmonijoje vyko vargonų muzikos koncertai, kuriuos atliko Pragos vargonų virtuozas Irži Reinbergeris, išpildydamas Svelinko, Gileno, Pachelbelio, J.S. Bacho, Bramso, Šumano ir kitų kūrinius. Kovo mėn. pabaigoj Valst. Filharmonijos Simfoninis Orkestras, diriguojamas Armenijos dirigento O. Durjano, davė koncertą, kuriame buvo išpildyti Berliozių ir Wagnerio kūriniai. Orkestras šį kartą grojęs „žymiai geriau, negu mes įpratę jį girdėti“ (*Literatūra ir Menas*, Nr. 13).

Balandžio 14 koncertavo rusų pianistas Levas Oborinas, išpildydamas Bacho, Šuberto, Bethoveno, Šopeno ir kit. kūrinius.

Gegužės mėn. buvo suruošti trys koncertai: žymus sovietų smuikininkas L. Kogonas, kartu su A. Klenickio diriguojamu Valst. Filharmonijos simf. orkestru atliko Bethoveno ir Mocarto kūrinius, o solinio koncerto metu išpildė Strauso, Bacho, Šimanovskio, Čaikovskio ir kit. kūrinius; sovietų violončelistas M. Rostropovičius išpildė eilę žymių muzikų kūrinių solo ir su simfoniniu orkestru; įvyko Sovietų S-gos pasižymėjusio A. Aleksandrovo vardo karių ansamblio, vadovaujamo B. Aleksandrovo, koncertas. Vėliau šis ansamblis koncertavo ir Kaune.

Rugpiučio mėn. du koncertu davė žymus rumunų dainininkas Ion Dočianas.

Rugsėjo mėn. pasižymėjęs Vilniaus Valst. Styginis Kvartetas, prieš vykdamas į tarptautines varžybas Vengrijoje, davė koncertą, išpildydamas Hayd-

no, Sostakovičiaus ir Bela Bartoko kūrinius. Po to šis kvartetas tarptautiniame styginių kvartetų konkurse Budapešte, skirtame kompozitoriaus Haydno 150 mirties metinėms paminėti, laimėjo antrąją vietą.

Spalio mėn. įvyko trys pažymėtini koncertai: gastroliavo Leningrado Glinkos vardo choro mokyklos berniukų choras; koncertavo vengrų Tatrai kvartetas, 1948 m. laimėjęs pirmąją vietą tarptaut. Bartoko vardo konkurse; Ukrainos akademinė choro kapela „Dumka, vadovaujama dirigento V. Soroka, dalyvavo Vilniaus filharm. simfoniniame koncerte, atlikdama Mocarto „Requiem“. Dirigavo B. Dvarionas.

Kaune įkurtas pirmasis „liaudies simfoninis orkestras“, kurio kolektyvą sudaro, be muzikantų profesionalų, Muzikos Technikumo dėstytojai, moksleiviai, mėgėjai. Vadovauja kompozitorius J. Indra. Spalio mėn. šis orkestras davė pirmąjį koncertą, kurio programą sudarė Bethoveno, Listo ir Čaikovskio kūriniai.

Kovo 28 iš Vilniaus į Biržus buvo išvykę kompozitoriai E. Balsys, J. Bašinskas, A. Budriūnas, J. Gaižauskas, V. Laurušas, V. Baumilas, V. Paltanavičius ir A. Račiūnas su Radijo Vokaliniu Ansambliu, vadovaujamu A. Gimžausko, ir Radijo Kaimo Kapela. Biržuose davė tris koncertus.

Balandžio mėn. Vilniaus Valst. Filharmonijos Orkestras, diriguojamas B. Dvariono ir A. Klenickio, gastroliavo Panevėžy, Kupišky, Biržuose, Šeduvoje, Pasvaly, Alytų bei N. Akmenės ir Joniškio kolchozuose.

Vilniaus Valst. Dainų ir Šokių Liaudies Ansamblis vasaros metu du mėnesių koncertavo krašte įvairiuose miesteliuose.

Rugpiučio mėn. Vilniaus Valst. Filharmonijos Simfoninis Orkestras su solistais buvo išvykęs gastroliuoti į Palangą, kur davė 16 koncertų.

Metų pradžioje Vilniaus Valst. Dainų ir Šokių Liaud. Ansamblis, vadovaujamas E. Pilypaičio, gastroliavo Sovietų S-goje: Maskvoje, Petropavlovskė, Kokčetane, Karagandoje, Alma

-Atoje, Frunzėje, Taškente, Aščabade, Baku, Erevanėje ir Tibilisi.

Sausio mėn. Ukrainoje gastroliavo prof. B. Dvarionas, smuikininkas A. Livontas ir pianistas A. Končius, išpildydami lietuvių autorių kūrinius.

Parodos

Vasario mėn. **Vilniuje** Valst. Dailės Muziejuje buvo atidaryta respublikinė **Liaudies meno kūrinių** paroda su 1.400 kūrinių.

Vasario 26 tame pat muziejuje buvo atidaryta **lietuvių dailininkų** paroda, kurioje buvo išstatyta apie 150 tapybos, skulptūros ir grafikos kūrinių.

Kovo 7 ten pat buvo atidaryta **Vilniaus dailininkų** paroda, pirmoji tokio pobūdžio Lietuvoje. Joje dalyvavo 53 vilnietės dailininkės su dviem šimtais grafikos, tapybos ir skulptūros darbais.

Vilniaus Valst. Dailės Muziejus balandžio mėn. suruošė **kilnojamąją dailės parodą Žemaitijoje**. Buvo applankyta **Kretinga, Klaipėda, Rietavas** ir kitos vietovės. Kartu parodų salėse buvo skaitomos paskaitos apie dailės specifiką, žanrus ir kt.

Balandžio mėn. pabaigoje Vilniaus Dailės Muziejuje buvo atidaryta **jau-nųjų dailininkų** paroda su 200 tapybos, grafikos, vitražo ir kitais kūriniiais.

Tame pat muziejuje liepos 31 buvo atidaryta **Gudijos dailininko B. Kravoskio** kūrinių paroda su apie 200 tapybinių drobių. Tuo pačiu laiku **Minske** vyko **dailininko A. Kučo** grafikos darbų paroda.

Čekoslovakijos dailininkų dailės paroda Vilniuje vyko rugpiūčio mėn. Tą pat mėn. **Vilniuje** buvo atidaryta ir **sovietinės Vengrijos dailės** paroda, kuri prieš tai buvo išstatyta Maskvoje.

Rugsėjo mėn. Vilniuje vyko **sovietinės Bulgarijos grafikų** paroda.

Spalio mėn. Vilniuje vyko **XIX šimtmečio lenkų dailininko J. Mateikos kūrinių** — portretų, piešinių ir karikatūrų — paroda, atvežta iš Lenkijos. Joje buvo išstatytas ir „Zalgirio Mūšis“.

Lapkričio mėn. Vilniuje buvo surengta skulptoriaus N. Petrulio ir dailininkės I. Trečiokaitės - Zebenkienės kūrinių paroda su 600 kūrinių.

Vilniuje vasaros metu vyko **dailininko A. Savicko** kūrinių paroda, kur buvo išstatyta virš 300 kūrinių.

Kaune, M. K. Čiurlionio vardo Dailės Muziejuje liepos mėn. vyko **Armėnijos dailininko Aho** **Kodžo** kūrinių paroda su 60 tapybos ir 150 grafikos kūrinių. Vėliau tame pat muziejuje vyko **Japonų taikomios dailės** paroda.

Kino filmai

Vasaros metu paleisti į ekranus du nauji lietuviški filmai: 1. „Adomas nori būti žmogumi“. Sis filmas sovietų kritikų palankiai įvertintas. Jame vaizduojamas „tragiškas darbo žmogaus likimas buržuazinėje santvarkoje“ (**Pergalė**, Nr. 8). 2. „Julius Janonis“. Sis filmas ir pačių sovietų kritikų įvertintas prastai. Tarp kitko, išreikštas nepasitenkinimas, kad jame neišvengta „kai kurių tradicijų įtakos, pvz., meilės tema“ (**Literatūra ir Menas**, Nr. 15). Pirmasis filmas sukurtas V. Zalakevičiaus ir A. Mockaus, antrasis — V. Dabašinsko ir B. Bratkausko.

1959 m. L. Taurimas sukūrė spalvotą vaizdinę kino apybraižą „Nemuno žiotyse“ iš ciklo „Pažinkime gimtąjį kraštą“. Šioje kino apybraižoje užfiksuota Nemuno delta, jos fauna, flora. Skiriamas ypatingas dėmesys gamtai. Kritikai (**Literatūra ir Menas**, Nr. 9) apybraižą kritikavo, kad joje permažai vaizduojamas pats žmogus, jo platesnė charakteristika.

Yra ir daugiau pastatytų kultūrinių filmelių — apybraižų, kaip pav. „Jie kauniečiai“ (apie komjaunimo žygdarbius pogrindy) ar panašūs, bet tokie neverti nė minėti, nes jie nieko bendro neturi su lietuviška kultūra ir apskritai su kultūra.

Sukaktys

Spaudoje ar kitokiu būdu paminėtos šios sukaktys:

Rašytojo Marcelino Šikšnio — M. Šiaulėniškio 85 m. amžiaus;

60 metų amžiaus sukaktys: rašyt. J. Paukštelio, dailininko J. Mikėno ir solistės A. Staškevičiūtės;

50 m. amžiaus sukaktis: skulptoriaus H. Rudzinsko, grafiko A. Kučo, kompozitoriaus St. Vainiūno, rašytojų J. Baltušio ir V. Abromavičiaus, dailininkės T. Miknevičienės (Valst. Dailės Instituto dailiosios keramikos katedros vedėjos), skulptoriaus N. Petrulio, dainininko - solisto K. Gutausko, literatūros kritiko K. Korsako;

Aktorės P. Vosyliūtės - Dauguvietienės 40 m. sceninio darbo sukaktis.

Paminėtos šios mirusiųjų gimimo sukaktys: Muziko M. Bukšos — 90 m., kompozitoriaus J. Naujalio — 90 m., kalbininko K. Būgos — 80 m., rašyt. J. Biliūno — 80 m., rašyt. L. Giros — 75 m., komp. J. Bendoriaus (mirė 1954 m.) — 70 m., rašyt. P. Cvirkos — 50 m. Cvirkos sukaktis paminėta su ypatinga pompa: spaudoje, radijuje, televizijoje, susirinkimuose, jo kūrinų vaidinimu ir kt.

1959 m. mirė skulptorius B. Pundzius, rašyt. P. Vaičiūnas ir muzikas Aleks. Kačanauskas; jų mirtis plačiai paminėta spaudoje.

Paminėta vysk. A. Baranausko (tik vyskupu jo niekur sovietai netituluoja) „Anykščių Šilelio“ 100 metų sukaktis. Anykščiuose prie vysk. A. Baranausko klėtėlės atidaryta memorialinė lenta ir ta pačia proga suruoštas specialus minėjimas su plačia literatūrine ir muzikine programa.

Mėgėjų žymesnės kultūrinės apraiškos

Šiaulių Muzikos Mokyklos dėstytojai ir moksleiviai drauge pastatė Dunajevskio operetę „Laisvasis vėjas“.

Birželio mėn. Vilniuje, Valst. Akad. Operos ir Baletu Teatre Valstybinės Konservatorijos studentai pastatė D. Čimarovos operą „Slaptos vedybos“. Dirigavo A. Klenickis, režis. A. Zauka.

Vasaros metu Vilniuje vyko Vilniaus miesto dainų šventė, persunkta sovietiška programa, kurios programoje da-

lyvavo suaugusių ir vaikų chorai, šokių kolektyvai, orkestrai.

Panašios dainų šventė vyko ir Kaune. Čia šventės programoje dalyvavo ir svečiai iš Latvijos, Estijos, Gudijos.

Birželio mėn. pradžioje pradėjo veikti pirmasis mėgėjų teatras, vadinas „Liaudies Teatras“, Rokiškyje, pastatydamas pirmąjį veikalą „Petras Kurmelis“, pagal Žemaitės apsakymą. Vėliau panašūs „liaudies teatrai“ įsteigti Švenčionėliuose, Jurbarke, Telšiuose ir Alytuje. Švenčionėliuose veikalai statomi rusų kalba..

Kiti įvykiai

Sausio 21-23 Vilniuje įvyko rašytojų suvažiavimas.

Balandžio 12 Vilniuje įvesta naujovė — Dailininko Diena. Jos tikslas — „sustiprinti dailininkų ir darbo žmonių ryšius, įsiklausyti į jų poreikius, mintis, pageidavimus, supažindinti lankytojus ne tik su savo kūriniais, bet ir su jų kūrybos principais, darbo sąlygomis, kūrybiniais planais ir t. t.“ (Literatūra ir Menas, Nr. 15). Ta proga ten pat buvo suruošta knygų, plakatų ir knygų iliustracijų paroda.

Balandžio 11, Zarasų apskr., Volungių kaime, įkurtas „dailės muziejus“, pirmas tokio pobūdžio pavergtoje Lietuvoje. Jame, kiek iš aprašymo matyti (Literatūra ir Menas' Nr. 15), eksponatų yra mažai — 50 — visi veltui suaukoti dailininkų ir jų vertė mažareikšmė, tačiau su tuom varoma didelė sovietinė propaganda apie krašto „kultūrinį pakilimą“, juo labiau, kad į šią apylinkę, kaip labai gražią, atvyksta daug lankytojų. Šis muziejus yra V. Kudirkos vardo kolchoze Antras tokio pat pobūdžio muziejus įkurtas „Nemuno“ kolchoze, Šakių apskrity.

Kaune balandžio mėn. gastroliavo Maskvos ledo baletas „Žiemos fantazija“.

Rokiškio kraštotyros muziejus palengva papildomas ir dailininkų kūriniais.

1959 metais Vilniaus Dailės Institutą baigė 30 studentų: 10 tapytojų, 9

taikomosios — dekoratyvinės dailės, 9 architektai ir po vieną skulptūros ir grafikos.

Vasarą Vilniaus Valst. Konservatoriją baigė 39 žmonės: 10 pianistų, 2 smuikininkai, 1 violončelistas, 1 fagotistas, 1 dainininkė, 8 chorvedžiai, 3 kompozitoriai, 2 muzikologai ir 11 aktorių.

Devyni lietuviai baletu šokėjai baigė Leningrado A. Vaganovos vardo choreografinę mokyklą. Jie dirbs Vilniaus Valst. Akad. Operos ir Baletu Teatre.

Vienos komunistinio jaunimo festivalyje dalyvavęs Vilniaus Universiteto ir Valst. Filharmonijos studentų liaudies instrumentų sektetas, vadovaujamas Vl. Bartusevičiaus, laimėjo aukso medalį.

Vilniuje atidarytas Liaudies Kultūros Universitetas. Jo klausytojai per dvejus metus bus supažindinami su pagrindiniais literatūros, muzikos, dailės, teatro ir kt. klausimais.

Premijos

Pavergtos Lietuvos kultūros ministerija paskyrė premijas už 1959 m. žymiausius literatūros ir meno kūrinius:

1. A. Bieliauskui už romaną „Rožės žydi raudonai“ — 25.000 rb.

2. H. Kurauskui už Julius Janonio vaidmenį „Julius Janonis“ ir spektaklyje „Pamilau dangaus žydrumą“ — 25.000 rb.

3. H. Kubilinskui už poeziją vaikams — „Stovi pasakų namelis“, „Su žilvyčio dūdele“, „Buvo buvo, kaip nebuvo“ — 15.000 rb.

4. V. Starošiui — režisieriui - operatoriui ir L. Braslavskui — scenarijui už sukūrimą dokumentinių filmų — „Jie kauniečiai“, „Tėviškėje“, „10 dienų Lenkijoje“ — 15.000 rb.

Premijos už kūrinius meno saviveiklai:

Pirmoji B. Dauguviečio vardo premija už pjesę „Kad ją kur, tą meilę“ paskirta rašytojui V. Miliūnui, antroji už pjesę „Šeškai“ — rašytojui K. Sajai, trečioji už pjesę „Išbandymų valandos“ — J. Kavoliūnui.

Pirmosios St. Šimkaus vardo premi-

jos paskirtos kompozitoriui A. Račiūnui už dainas mišriam chorui a capella „Virvytė“ ir „Ežerai toli“ ir poetui V. Reimeriui už tekstą dainai „Virvytė“; antrosios — kompozitoriui J. Bašinskui už dainas mišriam chorui a capella „Tarybų Lietuvai“ ir „Susijunkite milijonai“ ir poetui A. Maldoniui už tekstus dainoms ;trečioji premija paskirta kompozitoriui J. Karosui už dainų rinkinį vaikams.

Premijos choreografams už liaudies šokių:

Pirmoji premija už lietuvių liaudies šokių „Suvartukas“ ir „Iškilmingasis trejinis“ kompozicijas — J. Lingiui; antroji už lietuvių liaudies šokio „Sveikinamasis Jonkelis“ kompoziciją — L. Vaičiulėnienei ;trečioji už lietuvių liaudies šokį „Kalatinis“ kompoziciją — E. Morkūnienei.

Šių eilučių skaitytojai patys pastebės, kad dalis premijų paskirta daugiau už kūrinių sovietiškumą, ir geriausiai iškeltas sovietines idėjas. Tautiškumo juose vargiai ką berastume. Tačiau dėl bendros orientacijos skelbiame visas premijas ištisai.

Knygos

1959 metais svarbiausios knygų leidyklos (Valst. grožinės literatūros leidykla ir Valst. politinės ir mokslinės) išleido viso apie 340 knygų (priskaitant ir brošiūras ar kalendorius). Iš jų vertingesnės, turinčios ryšio su lietuvių kultūra, yra šios knygos:

1. Iš lietuvių kultūros istorijos. T.2. 365 p.

2. Lietuvių kalbos žodynas. K — kalbiny. Red. kolegija: K. Ulvydas (atsak red.) ir kt. 1008 p. 5-tas tomas.

3. Jablonskis, J. Rinktiniai raštai. 2-as tomas 557 p. su iliustr.

4. Būga, K. Rinktiniai raštai. T.2. 730 p.

5. Poška, Dionyzas. Raštai. 744 p. su iliustr.

6. L. Jucevičius. Raštai. Iš literatūrinio palikimo. 680 p. (L. Jucevičius gyveno 1813 — 1846).

7. Literatūra ir kalba. Kn. 4 skirta medžiagai apie Salomėją Nėrį. 574 p.

8. Lietuvių liaudies menas. Keramika. Albumas. Sudarė ir paruošė P. Galaunė. 322 p.

9. Sutartinės daugiabalsės lietuvių liaudies dainos. Sudarė ir paruošė Z. Slaviūnas. T. 3. 773 p.

10. Lietuvių liaudies instrumentinė muzika. Pučiamieji instrumentai. Sudarė ir paruošė S. Paliulis. 427 p.

11. J. Lingys. Lietuvių liaudies šokiai. Kn. 3. 264 p. su iliustracijomis.

12. Suktinis. Liaudies šokiai. Rinkinys. 324 p. su iliustr. ir gaidomis.

13. Čiurlionis, M. K. Liaudies dainos chorams ir fortepijonui. 90 p.

14. Vilnelė. Muzika A. Račiūno fortepijoninių pjesių rinkinys.

15. Žemaitė. Rašytojos gyvenimo vaizdai. 10 dail. A. Skirutytės litografijų. A. Ubeikaitės tekstas.

16. Adomonis, T. Vincas Grybas. Monografija — albumas. 152 p.

17. Biliūnas, Jonas. Lazda. Apsakymai. 333 p. su iliustr.

18. Matutis, A. Nemuno vingiuose. Albumas. Nuotraukos V. Stanionio. 307 p. su iliustr.

19. Nėris, Salomėja. Širdis mana — audrų daina. Eilėraščių rinkinys. 474 p. su iliustr.

20. Mykolaitis-Putinas, Vincas. Raštai. I-as tomas. Poezija. 538 p.

21. Mykolaitis-Putinas, Vincas. Raštai. 3-as tomas. Altorių šešėly. Pirmoji dalis 341 p.

22. Mykolaitis-Putinas, Vincas. Raštai. 4-tas tomas. Altorių šešėly. Antroji dalis. 338 p.

23. Mykolaitis-Putinas, Vincas. Raštai. 5-tas tomas. Altorių šešėly. Romanas. Trečioji dalis. 335 p.

24. Mykolaitis-Putinas, Vincas. Raštai. 6-tas tomas. Sukilėliai. Kovų dėl žemės ir laisvės vaizdai. Romanas. Pirmoji knyga. Gana to jungo. 629 p.

Dar verta paminėti 1959 metais išleisti Petro Cvirkos raštai aštuoniuose tomuose, nors juose yra jo ir silpnieji — mažaverčiai kūriniai, publicistika, apybraižos.

Vertingesni, galimi paminėti vertimai iš svetimų kalbų yra šie:

1. Tolstojus, L. Karas ir taika. Romanas. Vertė E. Viskanta. 3-as tomas. 551 p.

2. Rolanas, R. Bethovenas. Didžiojo kūrbinės epochos. Vertė J. Mačeinienė. 294 p.

3. Servantesas. Išmoningasis idalgas Don Kichotas iš la Mančos. I-as tomas. 567 p. su iliustr.

4. Servantesas. Išmoningasis idalgas Don Kichotas iš la Mančos. 2-as tomas. 650 p. su iliustr.

5. Blasko, Ibanjesas. Kraujas ir smėlis. Romanas. Vertė A. Girskis ir M. Kazlauskaitė. 403 p.

6. Sarojanas, V. Žmogiškoji komedija. Apsaka. Vertė A. Mardosaitė ir G. Zolubienė. 318 p. su iliustr.

7. Sarojanas, V. 60 mylių per valandą. Apsakymai. Vyr. mokyklos amžiaus vaikams. Vertė V. Čepaitis. 151 u. su iliustr.

8. Lagerlef, Selma. Stebuklingosios Nilso kelionės. Apsaka. Vertė A. Lionginaitė. 735 p. su iliustr.

9. Sent - Egziuperi, A. de. Mažasis Princas. Pasaka. Su autoriaus piešiniais. 98 p.

10. Tagorė, R. Namai ir pasaulis. Romanas. Vertė S. Sabonis. 244 p.

11. Turgenevas, I. Tėvai ir Vaikai. Romanas. Vertė J. Sužiedėlis. 245 p.

12. Balzakas, O. Pusbrolis Ponsas. Romanas. Vertė V. Ramunienė. 376 p.

13. Markas, Tvenas. Princas ir elgeta. Vertė L. Vanagienė. 272 p.

14. Hugo, Viktoras. Vargdieniai. Penki tomai. Vertė P. Povilaitis. 727 p.

15. Kiplingas, R. Džiunglės. Romanas. Vid. mok. amžiaus vaikams. Vertė J. Čekanauskas. 272 p. su iliustr.

Baigiamosios pastabos

Dramos teatruose šiais metais pastatyta žymiai mažiau naujų veikalų. Be garso pranyko per trejus paskutinius metus taip garsiai propaguotas vadinamas Pabaltijo teatrinis pavasaris.

Tebevanojama nepriklausomos Lietuvos praeitis (filme „Adomas nori būti žmogumi“) ir emigracija (satyrinėj operoj „Frank Kruk“). Nepriklausomo

laikotarpio kūriniai „pataisomi“ (jau visai nebeįtinka į liniją, kaip seniau). Taip atsitiko su Binkio „Generalinė Repeticija“. Kazio Binkio veikalas „Generalinė repeticija“ pastatytas, bet kaip jis pastatytas! Ogi žymiai pakeista jo mintis, — kaip sovietiniai cenzoriai aiškina — „pratęsta“: „**pastatyme grynai humaniška pacifistinė Binkio tendencija, kiek įmanoma, paverčiama griežtu antiimperialistiniu (ką sovietai laiko antiimperializmu ir imperialismu, mes gerai žinome — M.M.) protestu, kurs beveik tolygiu intensyvumu persunkia visą spektaklį.**“ (Literatūra ir Menas, Nr. 24). Jau vien tik šitas išsireiškimas parodo, kaip labai yra sužalota K. Binkio pagrtindinė mintis ir tuo pačiu išniekintas miręs autorius. Šitas faktas kartu pavaizduoja, kokia linkme ir kokiais metodais sovietai kreipia ir visą kultūrinį gyvenimą.

Panašią „pataisą“ sovietiniai cenzoriai padarė ir operai „Dalia“, sukurtai Balio Sruogos veikalo „Apyaušrio Dalia“ motyvais (žiūr. **Literatūra ir Menas**, Nr. 16). Ši opera buvo paruošta jau 1957 m. pradžioje (žiūr. **Į Laisvę**, Nr. 16-17), taikytą B. Sruogos knygos

tekstui. Tačiau anuomet sovietiniai cenzoriai ją, jau šiek tiek iškreiptą, sulaukė ir užtęsė iki šiol, — kol ją galutinai pritaikė sovietiška linijai, sužalodami autoriaus mintį.

Iš muzikinio gyvenimo vertas paminėti įvykis — įsteigtas ir pradėjęs veikti simfoninis orkestras Kaune, kur iki šiol tokio orkestro nebuvo. Tik šio orkestro sąstatas, atrodo, yra dar nepastovus ir persilpnas, dalinai sudarytas iš mėgėjų. Vertas dėmesio ir muzikinio teatro įkūrimas Kaune su pretenzijomis būti opera, nors ikšioliniai jo pastatymai to dar nerodo.

Kiti kultūrinės veiklos įvykiai nerodo kokių nors žymesnių pasikeitimų. Pažymėtinų permainų pavergtoje Lietuvoje per 1959 m. neįvyko. Kova prieš „revizionizmą“ vedama gal net dar kiekia, kaip iki šiol.

Bendrai kalbant, kultūrinė veikla sudaro įspūdį, jog ji stabilizuojasi, nekinta ir nerodo tendencijos, kad ateityje keistųsi. O tai reiškia, kad lietuviškos - tautinės dvasios pasireiškimas kultūrinėje srityje ir toliau bus slopinamas, viską nukreipiant į idėjų sovietizaciją.

Mečys Musteikis

Ketvirtoji JAV ir Kanados LFB konferencija

Konferencija įvyko š. m. gegužės mėn. 28-29 dienomis Clevelande. Konferencijos šeiminkais buvo Clevelando LFB sambūris. Clevelando bičiuliai buvo pasirošę sutikti svečius labai gerai ir planingai. Ciurlionio Namai, kuriuose vyko posėdžiai, ne tik buvo pakankami savo patalpomis, bet sudarė jaukią ir darbingą nuotaiką.

Konferencija buvo sušaukta paskubomis, kad būtų suspėta susirinkti dar prieš atostogų metą. Pranešėjai buvo pakviesti gana vėlai. Nežiūrint to, bičiuliai parodė didelį susidomėjimą konferencija, ką įrodė gausus atstovų skaičius ir labai aktyvus dalyvavimas diskusijose ir kituose darbuose.

Konferencijos tikslas buvo geriau susiorientuoti esamoje padėtyje ir bendrom pastangom nužymėti konkrečius

uždavinius ir darbus LFB veiklai artimoje ateityje. Kadangi paskutinė konferencija įvyko prieš ketverius metus, tai prisirinko naujų projektų ir naujų reikalų. Užtrukusi emigracija pareikalavo peržiūrėti veiklos planus ateičiai.

Užsiregistravo 48 atstovai. Įskaitant Clevelando ir apylinkių bičiulius ir kelletą svečių, posėdžiuose dalyvavo apie 80 asmenų, o užbaigtuvėse net pasiekė apie 100-tą. Turint galvoje, kad vienas atstovas buvo renkamas nuo keturių bičiulių ir kad atstovų buvo iš vienuolikos vietovių, JAV ir Kanados bičiuliai buvo gerai atstovaujami. Iš Kanados buvo atvykę 6 atstovai. Pažymėtina, kad dalyvavo nemažai pavieniai gyvenančių bičiulių.

Pirmoji konferencijos diena buvo skirta informaciniam pranešimams

t. y. susiorientavimui esamoje padėtyje, tiek pačioje organizacijoje, tiek sąryšyje su kitomis grupėmis bei Kraštu. Rengimo komisijos vardu konferenciją atidarė Clevelando LFB sambūrio pirmininkas Vl. Palubinskas. Sugiedotas Tautos Himnas pakėlė visiems nuotaiką, o iš Sibiro lietuvių maldaknygės paskaityta malda sujungė konferencijos dalyvius su Lietuva. Po trumpų atidarymo ceremonijų, Vl. Palubinskas paprašė prof. J. Brazaitį pradėti konferencijos darbus. Į prezidiumą buvo išrinkti: Vikt. Palūnas, Br. Polikaitis ir J. Krikščiūnas. Sekretoriatan — J. Žilionis ir J. Andriulis. Į Rezoliucijų Komisiją — S. Laniauskas, A. Pocius ir dr. V. Vardys. Prof. Brazaičio atidaromasis žodis labai šiltai visus nu-teikė.

Valdybos nariai padarė pranešimus. Iš sekretoriato veiklos (dr. J. Kižys), buvo ir atskirų sambūrių pranešimai; išdo ir Į Laisvę administracijos (inž. V. Naudžius), socialinės veiklos (dr. V. Majauskas), vidaus informacijos (dr. K. Ambrozaitis) ir ypatingų reikalų skyriaus (L. Prapuolenis). Į Laisvę redaktorius dr. V. Vardys padarė platesnį pranešimą apie Į Laisvę žurnalą, jo kryptį ir apimtį, ir ateities planus. Kvietė bičiulius rašyti žurnalui ir apie žurnalą. Prof. Brazaitis padarė išsamų pranešimą apie vadina-mus veiksnius ir pasitarimus su jais. Padarė nuveiktų darbų apžvalgą ir iš-ryškino esamą padėtį ir LFB vietą lie-tuvių visuomenėje. Bičiuliai ne organi-zacijai dirba, bet LFB organizacija tar-nauja bičiuliams, juos nukreipdama ten, kur trūksta ir reikia darbininkų lietuvių išlaikymui ir kovai už Lie-tuvos išlaisvinimą. LFB pirmininkas padarė išvadą, kad geriau mažai darbai, negu dideli žodžiai.

Po pranešimų vyko gyvos diskusijos ir paklausimai, kas užsitęsė iki vėlu-mos. Dėl vėlaus laiko Tėvynės valan-da buvo atšaukta.

Antroji konferencijos diena buvo skirta ateities planams svarstyti. Po pamaldų visas priešpėtis dar buvo skirtas išsikalbėjimui. Tai buvo tąsa vakarykščių diskusijų. Pietūs vyko ten

pat prie bendro stalo, todėl buvo pro-gos išsikalbėti su senais draugais. Po pietų buvo išklaustyti programiniai pra-nešimai: dr. V. Vardžio „LFB veikimo perspektyvos laisvinimo srityje“; dr. A. Damušio „LFB principų paryškini-mas“; prof. J. Brazaičio „LFB planai laisvinimo srityje“ ir LFB Tarybos de-klaracija Lietuvos okupacijos dvide-šimtmečio proga; St. Barzduko „LFB veikimo perspektyvos kultūrinėje sri-tyje“ ir J. Jasaičio „LFB uždaviniai bendruomenėje“. Visi pranešimai bu-vo išsamūs, konstruktyvūs ir realūs, atsižvelgiant į bičiulių įėgas. Buvo į-vertinta esama padėtis ir duoti planai ateičiai. Po pranešimų vyko gyvos dis-kusijos. Palyžymėtina, kad diskusijose aktyviai dalyvavo pavieniai, ne lietu-viškoj aplinkoj gyveną bičiuliai, kaip žinomas skautų veikėjas dr. A. Mus-teikis, dr. A. Valiuskis, dr. A. Raz-ma ir kiti. Kanados atstovai irgi akty-viai reikėsi diskusijose ir pasirodė ge-rai informuoti ir turį konkrečių planų.

Liet. Radijo klubo vedėjas J. Stem-pužis dalį savo programos paskyrė konferencijos paminėjimui ir pakvietė prof. J. Brazaitį tarti žodį. Clevelando visuomenė buvo gerai painformuota apie konferenciją.

Konferencijos darbai buvo baigti priėmimu rezoliucijų, kurios daugeliu atvejų bus gairės bičiulių veiklai. Lai-ke konferencijos posėdžiavo ir LFB Taryba, kuri priėmė deklaraciją. Dek-laracija yra ypatingai svarbi ir reikš-minga. Dvidešimt metų Lietuvos oku-pacijos sukakties proga okupantas džiūgauja, ir pavergtas lietuvis negali pasakyti tiesos žodžio. Taryba, var-dan laisvajame pasaulyje esančių bi-čiulių, pasisako už tuos, kurie Tėvynė-je negali laisvai kalbėti, paskelbdama deklaraciją Lietuvos lietuviu atsaky-mas. Ši deklaracija buvo paskelbta be-veik visoje lietuvių spaudoje.

Pakankamai reikšmingas įvykis ir spaudos konferencija, kuri įvyko tuoj, užbaigus suvažiavimo darbus. Šią kon-ferenciją sukviesti Valdyba pavedė Į Laisvę atstovui Clevelande V. Rociū-nui, kuris pavestą darbą pavyzdingai atliko. Dalyvavo aštuonių laikraščių

ir vieno radijo klubo atstovai. LFB čia išsiskyrė iš kitų grupių, parodydami, kad jokių paslapčių neturi ir atsakinėjo į visus spaudos atstovų klausimus. Konferencijai vadovavo ir į klausimus atsakinėjo prof. J. Brazaitis ir dr. V. Vardys.

Po visų darbų įvyko užbaigtuvės — pobūvis ten pat Čiurlionio Namuose. Prie gausių vaišių bičiuliai, kartu su svečiais pasivaišino, padainavo, pašoko. Vakarienės metu kalbėjo prof. J. Brazaitis, dr. A. Damušis ir dr. Kisielius. Laike pobūvio iš kitų grupių atstovų girdėjome pareiškimus: „Stebiuosi, kad jūs turite tiek daug jėgos, veržlumo ir jaunatvės“, arba „...linkėčiau, kad pas visus būtų toks darnumas“. Pobūviui vadovavo dr. V. Majauskas.

Konferencija gavo daug sveikinimų žodžiu ir raštu, jų tarpe ir iš ALRK Fed. pirmininko. Labai gaila, kad pavėlavo ateiti specialus prof. A. Maceinos žodis konferencijai iš Vokietijos, kartu su dr. J. Griniaus, A. Grinienės ir kitų, kurį išrašė į juosta ir specialiai paruošė bičiulis dr. V. Dambava iš Miuncheno. Šią kalbą bičiuliai turės progos išgirsti LFB Studijų ir Poilsio savaitėje Kennebunk Port.

Vertinant konferenciją gal pakaktų paminėti kai kuriuos bičiulių pareiškimus, konferencijai pasibaigus. St. Barzdukas: „Tai viena iš darbingiausių konferencijų. Dabar daugiau negu betkada žinau, kur mes stovime ir į kur einame“. A. Bumbulis: „Dabar pamatysite, kaip Kanada pajudės“. Ir t. t. Bičiuliai išsiskirstė su ryžtu, atnaujinta draugyste ir papildytais planais.

JAV IR KANADOS LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ KONFERENCIJOS,

įvykusios 1960 m. gegužės 28-29 dienomis Clevelande, Ohio,

REZOLIUCIJOS

I. Lietuvos Laisvės ir Lietovybės Reikalais

1. Išklausiusi LFB Tarybos deklaracijos, konferencija išreiškia pilną pritarimą deklaracijos principams ir

Tarybos numatytiems 1960 m. uždaviniams, kurių ypačiai buvo išskirti du: rezistencinio studijinio fondo steigimas, b) knygų apie Lietuvą leidimas lietuvių ir svetimomis kalbomis.

2. Šiandieniniais kritiškais tarptautinės politikos laikais, konferencija ypač pabrėžia būtinybę visom priemonėm stengtis išsaugoti Nepriklausomos Lietuvos teisinį pripažinimą ir tam tikslui a) užakcentuoja reikalą išlaikyti ir paremti užsieniuos egzistuojančias laisvos Lietuvos diplomatinės institucijas ir b) pasisako prieš bet kokią individualinę ar grupinę akciją, kuri reikštų tiesioginį ar netiesioginį masikinės Lietuvos okupacijos pripažinimą; taip pat pasisako prieš bet kokius pasireiškimus, kurie tarnautų Maskvos interesams.

3. Pirminiu LFB tikslu laikydami Lietuvos laisvės atgavimą, konferencija pasisako už rėmimą kiekvienos pozityvios akcijos pavergto krašto laisvei atgauti, neskiriant asmens nei grupių, kurios tą akciją vykdo. Vadovaujantis šituo principu, LFB kviečiami a) remti kiekvieną pastangą vedančią visų tautinių jėgų konsolidacijos kryptimi ir b) palaikyti Lietuvių Bendruomenę, aktyviai dalyvaujant jos veikloje, skleidžiant Bendruomenės idėją, palaikant lituanistinių mokyklų, meninių vienetų ir draugijų veiklą, būtiną Lietuvių Bendruomenės darbui papildyti ir pagilinti.

4. Konferencija reiškia džiaugsmą lietuviškojo jaunimo įsijungimu į Lietuvos laisvės kovą ir lietuvybės išlaikymo darbą ir pripažįsta didelį įnašą, kurį šioje srityje atlieka Lietuvių Studentų Sąjungos leidžiamas Litanus.

II. Organizaciniai Reikalais

1. Organizacinius reikalus apsvačiusi, konferencija nutarė:

a) palikti tą pačią organizacinę struktūrą, pabrėžiant organizacinio lankstumo ir demokratiškai vykdomo darbo planavimo reikalą;

b) gyvinti bičiulių solidarumą sam būriuose, planuojant, skirstantis ir

Neabejotam lietuviškųjų mokslinių studijų svarba ir būtinumu, lygiai kaip ir studijom pašvęsto darbo nepelnin-gumu. Betgi ligi šiol didesnės organi-zuotos iniciatyvos ta kryptimi beveik neparodyta. Mokslinių studijų darbas lyg ir išstumtas iš organizuotos visuomenės rėmų ir paliktas pavienių asmenų iniciatyvai.

Prie **Į Laisvę** redakcijos susitelkę Lietuviių Fronto Bičiuliai ryžosi pradėti organizuotą akciją mokslinėm studijom skatinti ir remti. Įsteigtas specialus fondas, kuris pavadintas **Lietuviškųjų Studijų Fondu**. Jo tikslas remti mokslinį darbą ir mokslinių darbų leidimą. Fondas nepavirs knygų leidykla, bet visomis išgalėmis mokslinį darbą rems. Fondas itin numato skatinti ir remti Nepriklausomos Lietuvos laikotarpio studijas, kurių labiausiai trūksta. Savo paskirtimi Lietuviškųjų Studijų Fondas bus pirmasis ir ligi šiol vienintelis. Fondo laikinuoju pirmininku yra Wisconsin valstybinio universiteto prof. dr. Vytautas Vardys, o šio fondo įsisteigimui daug pa-stangų parodė jo artimieji bendradar-

---

vykdant pasiimtus uždavinius; c) ugdyti glaudesnę sambūrių sąveiką su lietuviškąja visuomene, d) skatinti artimesnį sambūrių ir Centro Valdybos ryšį.

2. Džiaugdamiesi reguliariu **Į Laisvę** leidimu, pratęsiant prof. Brazaičio re-dagavimo tradiciją, konferencija įpa-reigoja:

a) sambūrių vadovybes ir individu-alius bičiulius palaikyti glaudesnį negu iki šiol ryšį su **Į Laisvę** redakcija;

b) sambūrių vadovybes įpareigoti 1960 m. surasti **Į Laisvę** naujų prenu-meratorių, kurių skaičių kiekvienam sambūriui nustatys **Į Laisvę** adminis-tracija.

biai dr. K. Ambrozaitis, dr. J. Kižys ir dr. P. Kisielius.

Lietuviškųjų Studijų Fondo steigėjai nurodė ir paryškino Fondo tikslus **Draugo** dienraštyje:

Dr. K. Ambrozaitis: „Fondui įsisteig-ti **iniciatyva išėjo iš apie Į Laisvę** žurn-alą susispietusio Lietuviių Bčiulių bū-rio. Nors iniciatyvą fondui įsikurti yra padarę vienos rezistencinės grupės, t. y. Lietuviių Fronto žmonės, remiami tačiau bus visų mokslo žmonių darbai ir įvairiais bei įvairias Lietuvos grupes ir problemas liečiančiais klausimais. Remsime įvairų mokslinį darbą ir mokslinių darbų leidimą: politinių mokslų, sociologijos, ekonomijos, filo-sofijos, istorijos ir giminingų disciplinų srityse. Fondas rems pavienes ir kolektyvines studijas.”

Dr. P. Kisielius: „Steigėjai nemano, kad Fondo darbas kirsis su Lietuviių Bendruomenės Kultūros Fondo veikla, nes LFB organizuojamo fondo veikla yra siauresnio pobūdžio ir nelies daugelio Kultūros Fondo finansuojamų sričių. Fondą organizuoti skatino lie-tuviškojo gyvenimo būtinybė, kuri negali laukti nei oficialios, nei univer-salios iniciatyvos, kadangi toji mūsų visuomenė ateina labai vėlai, jeigu ateina iš viso”.

Dr. J. Kižys: „Atrodo, kad dar šiais metais fondas finansuos vieno „nepel-ningo” leidinio pasirodymą. Šiuo metu tačiau fondas yra organizavimosi stadijoje ir į tolimesnį darbų finansavimą žada eiti planingu keliu. Fondas stengsis išgauti iš federalinės valdžios privilegiją, kad jam aukojamos pinig-nės sumos būtų galima nurašyti nuo mokesčių. Fondas žada būti grynai mokslinio darbo rėmimo institucija, tad galimybės tokią privilegiją gauti kol kas atrodo esančios geros. Tos privilegijos gavimas, savaime supran-tama, palengvintų lėšų telkimą.”

Lietuviškųjų Studijų Fondas bus pa-stovus. Lietuviių Fronto Bičiulių Tary-ba fondo įsteigimą patvirtino.

(Atkelta iš 29 psl.)

rint, ar mes gyvename Sibiro tundrose, ar Australijos stepėse, ar Amerikos didmiesčiuose, ar Lietuvos kolchozuose. Rezistencinė dvasia jungia mus visus į vieną rezistencinę bendruomenę. **Kol bus lietuvių, kurie savyje jau rezistencinę dvasią ir pagal ją gyvena, tol nežūsime kaip tauta ir vėl kelimės iš naujo.**

Šių faktų akivaizdoje naivūs atrodo visi tie, kurie stengiasi įrodinėti, kad mes nesame rezistentai, kurie rezistenciją nori susiaurinti iki pagrindžio veikimo ar militarinio pasipriešinimo. Rezistencinė dvasia verčia mus budėti, pajusti pavojų ir jam pasipriešinti visomis galimomis priemonėmis, nežiūrint, ar jos būtų religinės, kultūrinės, politinės ar kitokios. **Kas sąmoningai neigia rezistenciją, parodo, kad jis jau yra pasidaręs moderniu žmogum blogąja šio žodžio prasme — netekęs ryšio su kitais žmonėmis, su savo tauta, ir davęs save formuoti aplinkybėms, kuriose gyvena.**

Mūsų laisvės tat atgavimas, lietuvių išlaikymas ir mūsų žmogiškosios vertės išsaugojimas **pareis nuo to, kiek bus rezistencinės dvasios mumyse ir aplinkiniame pasaulyje.** L. F. bičiuliai yra įsijungę į šį pasaulio rezistencinį sąjūdį. L. F., pabrėždamas rezistencinį savo pobūdį ir jo ugdymą savo veikloje, yra suvokęs laiko dvasią, atspėjęs laiko reikalavimus ir atsistojęs ant tų pagrindų, kuriais remiasi ne tik mūsų tremtyje esančios tautos dalies, bet ir visos mūsų tautos ir kitų žmonių ateitis. Kol mumyse bus gyva rezistencinė dvasia, tol nežūsime nei kaip žmonės, nei kaip

Norėtusi atsakyti publicistui Vyt. Širvydui dėl jo pageidavimų (žiūr. į Laisvę, Nr. 20, 1960, laisvų skyriuje):

Nemanome, kad būtų verta skelbti visą bibliografinę medžiagą iš pavergtos Lietuvos. Viena, ji užimtų daug vietos (reikėtų beveik specialios knygos). Antra, toji medžiaga tikrai neįdomi, labai šabloniška, nuolatos besikartojanti: viskas sovietizacija, kolektyvizacija, komunizmo neklaidingumas bei didybė, jo liaupsinimas. Net ir specifiniai - profeminiai tam tikrų sričių klausimai persunkti sovietizmu. Trečia, skelbdami tą medžiagą, padarytumėm tik neužtarnautą reklamą prievarta brukamai sovietizacijai krašte, kuri ten taip baisiai nemėgiama ir net neapkenčiama. Dėl šių priežasčių, aprašydami kultūrinį gyvenimą pavergtoje Lietuvoje, atrenkame tik tas bibliografines žinias, kurios turi ryšio su liuanistika, su lietuvių kultūra, arba apamai yra vertesnės.

Dėl užvilkinimo aprašant kultūrinio gyvenimo įvykius už praeitus metus: čia nėra taip visai paprasta, kaip atrodo. Pav., kai kurie praėjusių metų gyvenimo įvykiai aprašomi tik skančių metų pradžioje. 1959 m. išleistos knygos galutinai paskelbiamos spaudoje tik 1960 m. balandžio mėn. (kartais net vėliau). Norint turėti tikslesnę vaizdą, reikia tos spaudos sulaukti. Kol sovietinę spaudą gauname, praeina dar daugiau laiko. Taip ir šis aprašymas (apie 1959 m. kult. gyvenimą) galėjo būti paruoštas tik 1960 m. gegužės mėn. vidury. Iš kitos pusės, kult. gyvenimo statistika už praeitus metus nėra būtina paskelbti metų pradžioje — ji savo vertės nenustoja ir vėliau paskelbta. Svarbiau yra duoti kuo pilnesnį to gyvenimo vaizdą.

VI. Musteikis

lietuviai. Rezistencinė dvasia, mūsų tautos geriausių sūnų krauju ir aukomis įprasminata, išgelbės ir mūsų žmoniškumą ir mūsų lietuviškumą.

Lietuvių Fronto Bičiulių studijų savaitės

VOKIETIJOJE

Europos Lietuvių Fronto Bičiuliai, studijų savaitių pradininkai, šią vasarą studijų savaitę rengia rugpjūčio 7-15 dienomis Bernriede, netoli Miuncheno, prie gražaus Starnbergo ežero. Atsižvelgiant, kad dauguma studijų savaitės dalyvių ruošiasi dalyvauti Eucharistiniame Kongrese Miunchene, studijų savaitė nebus perkrauta paskaitomis, bus daugiau laiko skiriama pabendravimui ir poilsiui gamtoje. Numatytos tik trys paskaitos, kurių viena skirta Lietuvos pavergimo dvidešimtmečio peržvelgimui. Kitos dvi paskaitos: prof. Antano Maceinos Krikščioniškasis ir sovietinis humanizmas ir prof. Zenono Ivinskio Herojiškieji momentai Lietuvos istorijoje. Studijų savaitėje pakviesti dalyvauti ir ateitininkai.

JUNGT. AMERIKOS VALSTYBĖSE

Ketvirtoji JAV ir Kanados Lietuvių Fronto Bičiulių studijų savaitė įvyksta liepos 30 — rugpjūčio 7 dienomis pas Tėvus Pranciškonus Kennebunk Port, Maine. Studijų savaitės organi-

zavimą prisiėmė New Yorko bičiuliai, talkinami kitų bičiulių rytinėse valstijose. Saudijų savaitėje numatytos sekančios paskaitos: 1. Lietuviškoji kultūra savo pašaukimu ir laimėjimais. 2. Lietuviškos kultūros susitikimas su bolševizmu. 3. Lietuviškos kultūros susitikimas su amerikanizmu. 4. LFB santykiai su LB ir atsakomybė išeivijoj. 5. Visų paskaitų suvestinė ir išvados. 6. Ko siekia okupantas, minėdamas Lietuvos pavergimo dvidešimtmetį?

Studijų savaitės moderatorium pakviestas dr. Juozas Girnius. Studijų savaitės dalyviai prašomi rezervuoti sau vietas iki liepos 15 dienos. Rašyti adresu: T. J. Dyburys, OFM, Franciscan Monastery, Kennebunk Port, Maine. Būtina pažymėti, kad registruojamasi Lietuvių Fronto Bičiulių studijų ir poilsio savaitei. Registruojantis pranešti norinčių dalyvauti asmenų skaičių ir dalyvių amžių iki pilnų 15 metų ir iki pilnų 7 metų, be to, nuo kada ir ligi kada bus stovykloje. Už kambarį ir maistą studijų savaitės dalyviai su tėvais pranciškonais atsiskaito betarpiai.

I LAISVĘ ATSTOVYBĖS

Australijoje: N. Butkūnas, 9 Cowper St., St. Kilda South, Victoria.
A. Grigaitis, 21 Brunswick St., Fitzroy, Vic.

Italijoje: Dr. Z. Ivinskis, Via Verbania 28, Interno 18, Roma

Jungtinėse Valstybėse: A. Salys, 6540 So. Artesian Ave., Chicago 29, Illinois. Telef. RE 7-6621; B. Polikaitis, 15483 Ward St., Detroit 21, Mich.; J. Ažuolaitis, 2012 N. Catalina St., Los Angeles, Calif.; A. Gaigalas, 335 Titan St., Philadelphia, Pa. Telef. HO 7-4176; V. Vaitkus, 85 Arnold St., Waterbury, Conn.; A. Sabalis, 251 Alphonse St., Rochester, N. Y.; V. Ročiūnas, 1892 Lampson Rd., Cleveland 12, Ohio.

Kanadoje: A. Bumbulis, 200 Indien Grove, Toronto, Ont.; J. Pleinys, 10 Tisdale Ave., So. Hamilton, Ont.; J. Urbonas, 34 Brimorton Dr., Scarborough, Ont. Telef. AX 3-8518; V. Barisas, 336 Clinton, Windsor, Ont.

Švedijoje: P. Duda, Markvards g. 9, Stockholm, Va.

Šveicarijoje: Dr. P. Radvila, Werkgasse 50, Bern

Vokietijoje: A. Grinienė, Kristallstr. 8/1, (13b) Muenchen.